SREE

TARA CHANDREEYAM.

తారాచంద్రీయము

[ఐదంకముల నాటకము]

గ్రంథకర్త:

బ్రహ్మశ్రీ వైద్యరత్న:

గూడూరు వేంకటశివకవిగారు.

మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు

కృతిభర్త:

శ్రీమాన్ శ్రీమద్గుదిమెళ్ల తి. నలనాచార్యుల అయ్యవార్లంగారు,

శ్రీరంగపురము.

పబ్లిషర్సు:

గూడూరు ప్రచురణాలయము,

జి. టి. ఆర్. వేజండ్ల,

రజత ముద్రాక్షరశాల, తెనాలి.

1923.

వెల రు. 1-4-0.

TPLA120B139

శ్రీ

శా॥ శ్రీనాకీమణి నీలపుష్కర దరాశిశ్యామ క్రోమిమ్మంచుచుం
దాన న్వామురక్ బ్రదీప్తమగురత్నస్ఫూర్తికోత్పల్లశ్రీ
దాన న్నన్నపుటశ్యా త్రిజగత్రాణుండు రం
త్యానందంబిగురింప నెప్పలనా ఖ్యాభిఖ్యావిం బ్రోవుతన్ ||

మత్తకోకిల॥ ఫుల్లపంకజపత్రలోచనుడుద్ధ పుట్టుపుదేవిరాము
ఫుల్లపంకజపత్రమైనదిఁ గోడఁబుట్టి నెలంగు స
ఫుల్లపంకజ నాగరాజిని బొల్పుపంగడఁ బొంచుచుం
ఫుల్లపంకజగంధి పల్లవ బ్రోచుచిల్లడనాయకన్.

ఉ॥ శ్రీలుడు! శ్రీమనుజ్య నాక్షుతకోటుడు! సర్వగానస్వధా
జాలుడు! ప్రాంతటీకట విశాలుడు! శైలవరేణ్యపుత్రికా
భాలుడు! శుభ్రవిగ్రహుడు! బాలశశాంక కరాంతసుందర
స్థలావధ (శ్రీ) ఖేచరికిలన మాకొసగున్ముదంబునన్ ||

ఉ॥ కంజపరాయతాక్షి! శుకికంజన శోభను గాత్రిశక్రమా
కంజన శాస్త్రరోహిణి సుకంజగభాషణ నక్షిసన్నుతా
త్యంజదభోధ్భవాన్య నాకంజముఖో దిన వాణినాదహృ
త్కంజమునందునిచ్చి పలుకంజను పియఁగఁ బ్రస్తుతింతునే ||

ఉ॥ ఈయనకస్థలంబున నహాయయంబగు భారతంబు రా
మాయణము ప్రచించిమహాపుణ్యుల వ్యాసుని వల్మికోద్భవున్
భాయనిష్కీర్తితోఁ గవితపావనభోమ్మృత ధారఁజిల్కఁగఁ
జేయుమటంచుఁ జిత్తమున శ్రీఘమెసన్నుతులేనొనర్చెదన్ ||

ఉ॥ వ్యాసనిభుండు సంస్కృతమయామృతరాశికి సేవ్యరుందనా
భాసిలు గాళిదాసకవి సత్కవుల స్ఫురింపుల్లియా ద్రవి
ద్యాశతపత్రగాతులను. ధన్యులనన్న యసోమయాజులన్
నీసరఁబోనికిఁ బలునేల విరంబులఁ బ్రస్తుతించెదన్ ||

చం॥ నళినదళాక్షునిం గనుగ నామగవిస్వయుసింహ గద్యము
గలిగిన సత్కవుల్ గణుతిగా మదినెంచ కురుంచు నేలన్
లలిఁగుముదాత్తుబంగ కుడు గళంకుడునై యమృతమ్ము నంబుమన్
గల భూరి సంపదలందు భోగస్థేమ వెరి, ... వెలయుంగనే ||

వ॥ అనియిష్టదేవతాప్రార్థనంబును పూర్వకవిజనస్తోత్రంబును జేసి తారా
చంద్రవిలాసంబు నాటకంబుగా సమర్పణంబుఁ జేయఁదలచి సమయంబున నమస్త
మహీచక్రపాలక కోమలపదారవిందచింత నామదాసుండును ... సంగన్నుండును. శౌ
ర్యసుమారుండును. గాంభీర్యపయోధిచంద్రుండును. అంగిరసపింహుండును. అత్రాంత
సుక వీరసకరసాహసుండును. నైష్ఠవాశిష్ఠాద్విప్రవర్ధస్తుండును. భారద్వాజగోత్రసంక
లితుండును. శ్రీమద్గదినెర్ల సంతపయ్య ... ధాకరుండును నగు వల
నామాత్యుండు.

తే॥ గీ॥ లచ్చితోఁ గట్టె నెచ్చెలియెచ్చటుండు?
గాలితోభీమనామునెక్కడఁ గరిచు?

వాణితోఁ గూడి బ్రహ్మనివాసమెచట?
వట్టి శ్రీరంగపురినొక్క యవసరమున ||

శా|| గీర్వాణాంధ్రకవిత్వనైపుణులు నొక్కండొకనొప్పారభూ
గీర్వాణావళిదీవనల్ సలుపుచొక్కండంకరంభాదులం
ఘర్వాసేయని వేశ్యలొక్కెడరణ ప్రావీణ్యులొక్కెడ యెడన్
సర్వజ్ఞుల్ స్వజనాదులొక్కయెడ నాస్థానంబునందుండగన్ ||

తే|| గీ|| ఒకతెవింజామరము వీవనొకతె వీడి
యంబులందివ్వ వేరొకయంబుజాక్షి!
కలపమందగ రాజసకలితుఁడగుచుఁ
గొల్వుదీరెనలన దేశికుఁడు ముదమున ||

కం|| అత్తతిఁ బౌరాణికుల
త్యుత్తమగతి, బహుపురాణసూక్తులు చెల్వన్
జిత్తంబలరఁగ వినుచును.
దాత్తతనొకయుక్తిఁ బన్నెధన్యతసందన్ ||

వ|| అదిరొద్దియన.

ఆ||వె|| తొంటిరాజులెల్లఁ దొలఁగని కీర్తిని
గృతిముఖంబుచేతన తులితముగ
నందిరంచు డెందమానందమింపొందఁ
బిలువబంచినన్ను బలికెనిట్లు ||

సీ|| అమలచారిత్ర! భోధాయనసూత్రభారద్వాజగోత్ర సర్వజ్ఞవినుత
పాత్రగూహారి సుక్షేత్రిమల్లయపుత్ర । చిత్రమాధుర్య కవిత్వనిపుణ
వేంకటశివయాఖ్య వినుమీరలాగిఁ జేయు । తారాశశాంకంబుదనరనిష్ఠ
మాకంకితముసంగి మహినిశరశ్చంద్రచంద్రికహరికరిసమయశంబు

తే||గీ|| నెగడఁ బరిమళయుతమయి నెగడుబసిఁడి
రత్నమును గూడురీతివిరాజితముగ
గృతికికర్తవునీవు, నే గృతికిపతిని
గానమాకొక్కఁ గొనసాగఁగా నొనర్చు.

వ|| అనిబహుమానపూర్వకంబుగా గంధాక్షతలనొసంగిస్వర్ణరత్నభూషణాంబరంబులఁ గట్టనియమించి కర్పూరయుతంబుగాఁ దాంబూలంబొసంగి గారవంబు సేసిన నేనపరిమితానంద చిత్తకమలుండనై మదీయవిరచిత కావ్యకాంతామనోహరుండగు గుడిమెళ్ళ నలనాగ్యాభిధానునివంశ క్రమంబభివర్ణించెద.

వంశానుక్రమణిక.

తే||గీ|| శ్రీకరంబగు రంగపురీవిహారుఁ
డైన రంగేశ్వరుని కృపనందియున్న

వైష్ణవులయందు గుదిమెళ్ళ వంశమందు
నల్లనాచార్యుఁడు దయించెనుల్లమలర ||

కం|| కీర్తిప్రతాపుఁడరి సమ
వర్తి సుగుణములకు, నాట పట్టయిమజ్జస
ద్వర్తనమున ధరణీస్థలి
వర్తించిన సత్యకీర్తిభానజపసుతున్ ||

కం|| ఆ తిరుమల నలనార్యుఁడు
పాతివ్రత్యంబునందు భాగ్యమునందున్
సీతారత్నమునకు సరి
యాతరుణీ మణిని జోగమాంబను బొందెన్

తే||గీ|| ఆసుపాటికిఁ బెంప్రారనమితసుగుణ
నిధులు బురుహూతవైష్ణవు లధికయశులు
క్షేమనిర్వారు బొడమిరి రామదేశి
కుండు, లక్ష్మీనృశింహగురుండు, జగతి ||

కం|| ఆమహిమములో నయశ
స్కాముండతివితరణములఁ గర్ణుఁడు, గాంతిన్
దానవసర్వైరి, భుజబల
భీముఁడనా రామగురుఁడు ప్రేముడి నెగడెన్ ||

సీ|| అణిమాదికైశ్వర్యమందుఁ జూడఁగఁ బదిరెండవ రజితగిరీశమూర్తి
ఘనభాగ్యసంపదలను బొడఁగాంచఁగా | విలపిల్లెరెండవవిష్ణుమూర్తి
ధర్మమధర్మంబు నిర్మలమతినెంచి | దాఁ జెప్పరెండవధర్మమూర్తి
సత్యనాగ్భైవ భవసమితికి రెండవ | సత్యహరిశ్చంద్ర చక్రవర్తి

తే|| యనుచు భూమండలింగల యఖిల జనము
లమితముగ నివ్విధంబుగాననుదినంబు
బొగడఁ దీనులయెడఁ గల్పభూజమనఁగఁ
బ్రకటమతితోడ రామదేశికుఁడు వెలసె ||

వ|| ఆతనితమ్ముండగు లక్ష్మీనృసింహాచార్యుండు

సీ|| అఖిల వేదాంత విద్యావివేకి పురాణకోవిదుండుత్తమగుణయుతుండు
నాటకాలంకార నైపుణుండసమానుఁడు భయభాషాకవితోజ్యలుండు
పరమార్థముల కాటపట్టగుధర్మశాస్త్రి ప్రవీణుఁడు పంచశరసముండు
హరిపద పద్మసేవాపరహృదయుండు బుధజననుతపుణ్యపూరుషుండు

తే-గీ|| పరమ వైష్ణవమార్గత త్పరుఁడు కీర్తి
ధనుఁడు, వినయసమన్విత ఘనమనీషి,
సుకృతి లక్ష్మీనృసింహదేశికుఁడు, జగతి
వెలసి పెంపొందె పురజనుల్ వినుతిసేయ ||

సీ|| ఆరామదేశికుండా రాఘవతిత్తోడ । భాగ్యసంపదను గోపాలురాణి
వాగ్విశేషములకు వాణిబంధురవేణి । వరశోభనముల మహాసనిరాణి
రూపవిలాస నిరూఢిమన్మథురాణి । శీలమందున వసిష్ఠురాణి
కోమలంబైన నలభూమీశ్వరునిరాణి । కల్యాణి! సుశ్రోణి! కంజపాణి! ||

తే|| యనగ వంశవసూమణియైనతాయ
మాంబనిం పెండ్లి బొంది సహర్షలీల
నిరువురంతట రంగప్రభుఁ గొల్చి
యతసదయచేత నిర్వురసుతులఁ గనిరి ||

తే|| గీ|| నారసత్కీర్తి శాములవారితమున
నగ్రజన్ముఁడు నల్లనార్యాహ్వయుండు
గీర జనకోత్సుకుండిల దాకన్నఁ
పెంగ, బేరొందెఁ గృష్ణమాచార్యుఁడనయు ||

చ|| ఇరవుగదైన్య సంపదన హీనతఁ బెంపగు హేమశైలమున్
ఘనబలవిక్రమప్రకర । భాగ్యముగల్గిన బాహులేయునిన్
బరమవివేకశీలముఁ బ్రస్తుతికెక్కు విదేహభూపతిన్
బరిగణమందఁ జేయఁగల పావనశీలుఁడు వీరలిద్దరున్ ||

సీ|| అవలీలజయలక్ష్మి నందిపొందిన గుదికొళ్ళతిరుమల కులులకెల్లఁ
దలమానికంబన వెలసెను గుదిమెళ్ల । కస్తూరిరంగాఖ్యనిస్తులయశుఁ
డుభయభాషాకవితోత్కృష్టుఁడఖిలార్థ । కోవిదుండుత్తమగుణనిధి జయగు
అఖిలవా వేదవేదాంగశాస్త్రపురాణ । కావ్యనాటకములఁగ అప్రమేటి

తే|| అట్టిసుహితముని నంశమ్మనావి శశి
తారకము గాగఁ గన్నఁదలఁని యుచట్టు
గత్తుఁడై నల్లనార్యుండు గార్గిబార్ధ
రశికశేఖరుఁడను పేరయాశముగ నెను.

తే|| వాసవునిచేత సురకంబు గాడి పడిన
భోరుకొల్పుచు వారిధినేరఁ జనిన
ధారుణీదేవితనదగు తార్కివిచెస
నాడెగప్పడు నల్లనార్యాహ్వయుండు ||

కం|| కులశీలములంబుట్టిన
యిలజారబడినట్టి యింటి కెక్కుడునన్నెన్
జెలువొందఁగదే జాలిన
కులసతియగు జానకమ్మఁ గోరి వరించెన్.

కం|| ఇమ్మహితలమునఁ గలబల్
కమ్మనిగుదిమెళ్ళ వంశజని సద్గుణాబ్ధిం
దమ్మగల నల్లనార్యగ్ర
హమ్మనసిరిలీలనుండె నతిహర్షముగన్

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

పీఠిక

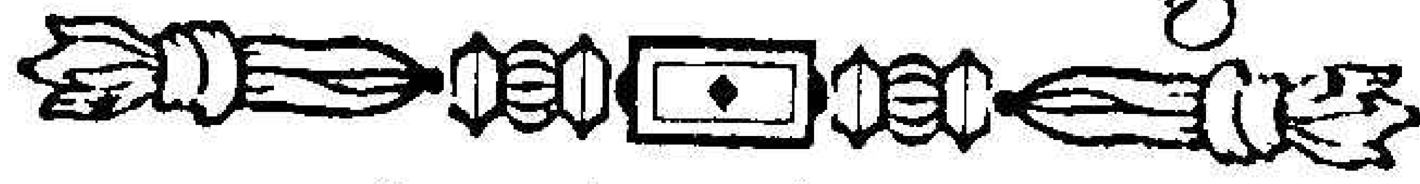
నేరచించిన నాటకములలోని " తారాచంద్రీయము " నాల్గవయది. నా నాటకములన్నియు స్వకీయ నాటకసభవారు బలుమారులు ప్రదర్శించిరి. ఇట్లు కొంతకాలము జరిగినది. ఇప్పటికి నా నాటకములన్నియు క్రమముగా ముద్రింప తగు ప్రయత్నము లొనర్చుచున్నాఁడను

పాఠకులగు నోసోదరులారా! బహుకాలముక్రిందటనే రచించియు యింతవరకు ముద్రింపనైతిని. ఏమన? స్వకీయసభవార లంగీకారము లేమింజేసియే సుండీ. నావిరచిత నాటకములందు ముద్రణమైన వాటియందిది రెండవది. ఈ నాటకమునందు గలపాటలనుం జివర నే ననుబంధముగ జేర్చినాఁడను. మరియు రంగస్థలముల కనువుగ నుండు నట్లెభాగమైన మార్చవలసినచో నటకులు దయతో దెల్పిన ద్వితీయ ముద్రణమున సవరించుకొందునని విన్నవించుచున్నాఁడ.

వేజండ్ల,
20—2—23.

ఇట్లు,
గ్రంథకర్త.

ఈ నాటకమునందలి ముఖ్యపాత్రలు

పురుషులు

—:o:—

చంద్రుఁడు
సుమంతుఁడు - చంద్రుని ప్రధానమంత్రి
ఇంద్రుఁడు - ఉపేంద్రుఁడు - దిక్పాలకులు
బృహస్పతి
బ్రహ్మ
అత్రిమహాముని
నారదుఁడు
విజయుఁడు
విధేయుఁడు
చతురుఁడు
వికటచతురుఁడు } విద్యార్థులు.
సేవకుఁడు
రాక్షసులు

స్త్రీలు

-...-

తార
మదనసాయక - తారదాసి
మోహనాంగి

ప్రదర్శకులకు సూచన.

లిఖితరూపకమగు నా యనుమతిని పొందనివారు

ఈ నాటకమును ప్రదర్శింపఁగూడదు,

అట్లుగాక స్వతంత్రించినవారలు దావాకు పాత్రులగుదురు.

వేజండ్ల,
గుంటూరుజిల్లా.

గూడూరు వేంకటశివకవి,
గ్రంథకర్త.

శ్రీ

తారాచంద్రీయము.

నాంది.

ఉ॥ శ్రీరమణీమనోబ్జసర ♦ సీరుహమిత్రుఁడు సన్మునీంద్ర హృ
త్సారసరోజ బంభరుఁడు ♦ దారగుణుండు వినీల నీరదా
కారుఁ డనాది పూరుషుఁడు ♦ కల్మషచిత్తుఁడు వేణుగాన వి
ద్యారసికుండనారతము ♦ ధార్మికుఁడౌ నలనాఖ్యుఁ బ్రోవుతన్॥

(ప్రవేశము: సూత్రధారుఁడు.)

సూ--(సభవంకఁ జూచి) ఆహా! యేమినా పూర్వపుణ్యము.

చ॥ సకలకళాప్రవీణులగు సజ్జనులార! ధరిత్రిలోన నా
టకము లనేకరీతుల దృఢంబుగ నొప్పుచునుండెనైన నే
ప్రకటితమైనయుక్తిఁ బరిపాటిగ నొక్కటియాడఁబూని యిం
చుకభయమోదముల్ బొడము చొప్పునసమ్మతిఁ దోసిలొగ్గితిన్॥

ఈ నాటకరాజము నృత్యగీతాభినయ ప్రయోగములతో నాడఁ దలంచిన నాకనుజ్ఞ నీయవలసినదిగాఁ గోరినాఁడ. (వినుట నభినయించి) ఆ. సభ్యుల వాక్యంబులేయివి. యేమని? ఆర్యా! ఆనాటకరాజమతిత్వరితగతిఁ బ్రదర్శనంబు గావించి మాకు గన్నులపండువుగావింపుమనియా? అట్లైన సరే. (యోచించి) నేనీ సభికులానందించునట్లిప్పని నెరవేర్పఁగలనాయని సందేహముఁగల్గినది. ఎందుకన.

తే॥ వేదముల బ్రహ్మసదృశులౌ ♦ విప్రవరులు
వివిధశాస్త్రపురాణ కో ♦ విదులుగాన
పరులచేనొప్పు నీసభా ♦ భ్యంతరమున
నిట్టి నాటకమెటులాడ ♦ బుట్టుబుద్ధి.

ఆయినను నాప్రియురాలింబిలుపించి యోచించెదను. ప్రేయసీ! ఇటురమ్ము.

(ప్రవేశము: నటి.)

నటి—ఆర్యా! ఏమి శెలవు.

సూ—ఇచ్చట నవరసములు విరజల్లఁజాలు నొక్కనాటకరాజమాడు దురనవిని సభ్యులందరు సావధాన చిత్తంబులతో మనలఁగార వించుటకు విజయముచేసియుండిరి. ఇక్కార్యంబు నాచే నెర వేరునా? లేదా? యని నాకు సహాయముగా నుండుటకు నిన్నిందు రప్పించినాఁడ.

నటి—నాథా! నాటకములెన్నెన్నో పరిపాటిగానున్నవి. ఇప్పుడిచ్చట బ్రదర్శించెడి నాటకరాజము పేరేమి?

సూ—తారాచంద్రీయము.

నటి—దీనిని రచించినవారెవ్వరు?

సూ—

శా॥ భారద్వాజసగోత్రపావనుఁడు! విద్వత్పూర్ణవేద్యుండు వి
స్తారోదారుఁడు! గీర్తికాముఁడు! మహాధర్మస్వరూపుండు! సూ
దూరీనంశపయోధిపూర్ణశశి! సుశ్లోకుండు! మల్లయ కిం
పారంగల్గె ఘనుండు! వేంకటశివాఖ్యానుండు వ్రాసెంజుమీ॥

నటి—ఆర్యా! యిప్పండితోత్తముల సమ్ముఖంబున నవీన కృతనాటక రాజంబు బ్రదర్శించి గౌరవమందుట చాల కష్టతరము.

సూ—ప్రేయసీ! గీర్వాణాంధ్ర కవిపుంగవులచే రచింపంబడిన యభి జ్ఞాన శాకుంతలాది మహానాటకాలంకార ప్రవీణులగు విద్వ త్సమూహంబుల కానందమొసఁగు నటుల మనమీనాటకమును బ్రదర్శింపలేమని తలంచవలదు. ఎందుకన?

తే॥ గుణములెంచును విబుధుండు ♦ కూళయెపుడు
దోషములనెంచు, నెట్లన ♦ భాసురముగ
నంచక్షీరనీరముల గ్రహించుకరణి
నీగదేహమువిడిపుండు ♦ నెఱుఁగుకరణి॥

మన యత్నమునకు దైవయత్న మనుకూల మయ్యేనేని యెట్టి దుష్కరంబగు కార్యములనైన నెరవేర్చగలము.

నటి—ఆర్యా! మీరుశెలవిచ్చిన సాదృశ్యముచే నామనోహర్షమైనది. కాని! మనమిట్లు కాలయాపనముజేయుచున్న మనలం గౌరవింప విజయముజేసినసామాజికులు తాలిమింపంజాలరు. ముందు నేజేయదగిన కార్యమెద్ది?

సూ—సఖీ! ముందు నీసభ్యులవీనులకువిందుగా వసంతఋతువునుగురించి గానానందరసంబును విరజల్లుము.

నటి—ఉ॥ చంద్రముఖు మింటందేజరిల ♦ జాజులు మన్మథనాకనోంపగ
స్తందగ్రతమందమారుతము ♦ సాగంబికధ్వనులుల్లసిల్లంగా
సాంద్రనికుంజముల్ విహగసంచితోంగ్రాలంగం దేటిఝూంకృతుల్
తంద్రజెలంగ మన్మథుండు ♦ వర్లై వసంతున కీర్తనొందగన్.

సూ—తే. కాంత! కమ్మని కోకల ♦ కంఠకంఠ
రవముచేనేమొ మోడులు ♦ రసాంజిగిర్చి
మరియు నానందభాష్ప స ♦ మాజములను
మంచుబిందుల నెపముచే ♦ నించెననగ ॥

కావున నిప్పుడే శిష్యబృందముతో సురగురుసంఘసభకు వచ్చున్నాండు. మనమిచట నిల్చుట కార్యముగాదు.

నటి—అవునవును. మనముకర్తవ్యం బాచరింతము. రండు.

(ఇద్దరు నిష్క్రమింతురు.)

(ఇది ప్రస్తావన.)

—:o:—

IV

తారాచంద్రీయము

[ప్రథమరంగము. బృహస్పతి పాఠశాలాగృహము]

(ప్రవేశము:విధేయుఁడు. విజయుఁడు. చతురుఁడు వికటచతురుఁడు)

విధే-విజయా! గురువుగారు వచ్చులోగాఁ బాఠచింతనఁజేయుదము రమ్ము.

విజ——బాఠచింతన నటుండనిమ్ము. కొంతదనుక మనమందరముఁగూడి బంతు లాడుకొందము రండు. (అని లేవనీయును.)

విధే——నాకు బాఠమురాదేని గురువుగారు నన్ను బట్టి కొట్టఁ బ్రయత్నించును. అదియటుండ మన అయ్యవారు వచ్చువేళ సమీపించినది. ఛీ. నేను నీతో నాడుకొనరాను. నీవంటి కొంటెవాండ్రతో నేమి పని? నేనుఁ జదువుకొనవలయును.

(పుస్తకము చేతఁబట్టి చదువును.)

విజ——చతురుఁడా! మనమిద్దరమైన నాడుకొందము రమ్ము.

చతు-మిత్రమా! గురువుగారువచ్చెడిలోగాఁ బాఠచింతనఁజేసితిమేని యెంత దెబ్బలుండవు, లేదేని వారాగ్రహపడి మనలనేమి చేయజూతురో?

విజ——ఛీ! మీయంత తెలివిహీనులీ లోకమందెవ్వరుగలరు? అహోరాత్రములు చదువు చదువను కలవరింతయేగాని చదివినట్టు లేదు. వచ్చినట్టులేదు.

విక——విజయుఁడా? వంజగొడ్డున కడలెక్కవయునను సది వినియెరుంగవా?

విజ——అవునవును. అట్లనేయున్నది వికటచతురా! మనము గూడ మనఃక్రీడ నాడుకొందమా?

విక——ఆ. నాకు వారువీరివలె గురువువచ్చులోఁగాఁ బాఠమురాదను చింతలేదు. కానిమ్ము. (పిల్లియాట నాడుచున్నారు.)

(విజయునిచేతమణి వికటచతురుఁడు నొడిసికొని.)

విక-విజయా! గూఢమణి నాచేతికందినది. నేనే గెల్చితిని.

విజ—మిత్రమా? గెల్చినది నిజముగా నేను గాని నీవుగాదు. నాచేతనుండు మణిని నొడిసికొని నేనే గెల్చితినని పల్కెదవా? ఇంక చాలింపుము. నీసంగతి నెఱిఁగియే కాబోలు మన చతురుఁడు, విధేయుఁడు నీతో నాడుకొనరాక చదువుకొను చున్నారు. నేనును వారిఁగలసి చదువుకొనియెద.

(అని మెల్లగా బోవుచున్నాఁడు.)

విక—(బిగ్గరగా) ఓరీ! విజయా!! యెక్కడికిపోయెదవు? నామాట పట్టి మరిపొమ్ము. (అనికొట్టి యీడ్చును.)

[ప్రవేశము: బృహస్పతి.]

బృహ-(తనలో) ఏమి యీ వికటచతురుని దర్పము. వీఁడు పాఠశాలకు ప్రవేశించినది మొదలు నోరుబెట్టుకొని గ్రాసుకుచున్నాఁడు. కానిమ్ము. ఇంక వీఁడేమిచేయునో చూచెదఁగాక.

(అని పొంచిచూచును.)

చతు-ఓరీ! మన అయ్యవారు వచ్చుచున్నారు.

విక-ఏరీ! ఎటునుండి?

చతు-ఇటునుండియే.

విక-విజయుఁడా! నామణి నిచ్చెదవా లేదా?

బృహ-(చాటుననుండి చూచుచుండును)

(వికట చతురుఁడు మణి నొడిసికొనిపోయి కూర్చుండును)

బృహ-(తనలో) వీనిస్వభావమేమియు నెఱుఁగనివానివలెనుండి వీనివల్ల నిజము తెలిసికొనియెద. (అని ప్రకాశముగా)వికట చతురా! నీవును విజయుఁడును లేచిరండు.

విక—[మెల్లగా]విజయుఁడా! మనముచేసిన అల్లరి అయ్యవారు చూచిరి కాబోలు.

బృహ-లేచిరారేమి? (ఇద్దరువచ్చి నిల్చుందురు)

బృహ-వికటచతురా! మీ రేమిటి చేయుచున్నది?

విక—ఏమిలేదు. మేము చదువుకొనుచుంటిమి.

బృహ-నిజముగాఁ జదువుచుంటిరా?

విక—ఇంతమాత్రమునకే సబద్ధమాడనా-

బృహ-[తనలో] ఏను పాఠశాలకీనెలలో బ్రవేశించుటయు, వెంటనే తోడిబాలునిఁగొట్టి యుతపని చేయుటయు, చూడగా నీ బాలుఁ డెంతకైనను సాహసుఁడేయగు. [ప్రకా] విజయా! యింతసు మున్న మీరిరువురుఁగలసి యేమిటి చేసినది.

విజ—ఏమియున్నది? మేము చదువుకొనుచుంటిమి.

బృహ-నిజముగానా?

విజ—అబద్ధమేమియున్నది.

బృహ-[తనలో] ఈయిరువురుఁగొట్టి గొంతుగోసినను నిజముచెప్పరు వారు గారు విధేయుఁడా! నేనవచ్చెడివరకు వికటచతురుఁడు విజయుఁడు జదువుచుండిరా?

విధే-లేదు లేదు.

బృహ-పోని నేమిచేయుచుండిరి?

విధే-ఆడుకొనుచుండిరి.

బృహ-ఏమియాట?

విధే-గాంపిమనే.

బృహ-అటులైనా? యింకి యేమైన జరిగినదా?

విధే-అటుంగా కలహము జరిగినది.

బృహ-కలహమందు ముందు తప్పెవరిది?

విధే—[తనలో] అక్కటా! నే నేమనిచెప్పుదు. యీ నెలలో బడికివచ్చిన చిన్నవాఁడన్ని నెలలనుండియున్న విజయునిబట్టి కొట్టె గదా! వీఁడెంతసాహసుఁడు. నిజముగా వికటచతురునిదే తప్పని యంటినేని గురువుగారు లేనప్పుడు నన్నుమాత్రముపాలించునా? వీఁడు సామాన్యుఁడుగాఁడే? (యోచించి) ఇఁక [illegible]

ద్ధమాడి యందలిఫల మనుభవించుటకన్న, యీ మూర్ఖునిచే లభించు వంచనల ననుభవించుటయే మంచిది. [ప్రకా] ఆచార్యా! తప్పు వికటచతురునిదే.

బృహ-చతురుఁడా! విజయునకును వికటచతురునకును గలిగిన కలహమును గురించి నీవేమి యెరుంగుదువు?

చతు-ఈవిధేయుఁడు చెప్పినదంతయును

బృహ-[తనలో] ఆహా! వీరిద్దరును సత్యసంధులనుట కిసుమంతయును సందియంబులేదు. పువ్వు బుట్టఁగనే బరిమళించును. [చూచి] యీ వికటచతురుం డేండ్లకుచిన్నదైనను మూర్ఖమునకు చాలా పెద్దయగును. ఐనను పీనినిప్పుడే శిక్షించితినేని నన్నుఁగూడ నలక్ష్యముగా జూచునేమో? (యోచించి) వీనికిఁ జదువుజెప్పుచు శిక్షించినమేలగు. [ప్ర] వికటచతురా!

విక—ఎందుకు?

బృహ-చదువుకొనుటకు.

విక-చదువు మాకెవ్వరికి నచ్చిరాదు.

బృహ-ఎందుకని?

విక—మాయబ్బకు, మాయన్నకు, జదువు నారంభించినప్పొద్దే యిద్దరయ్యవారలీ లోకమును విడిచినారు.

బృహ-[తనలో] నేను వీనిని మూర్ఖుఁడని తలంచినందులకు నితఁడు సంభాషించినందులకు సరిపోయినది. [ప్రకా] ఛీ. ఛీ. చెడ్డకూతలు గూయక యీముఖముగా గూర్చుండుము.

విక—ఏముఖముగా?

బృహ-తూర్పుముఖముగా.

విక—ఎందుకు?

బృహ-నీ శ్రేయస్సుకొరకు.

విక—మీరా ముఖముగాఁగూర్చుని శ్రేయస్సుగా నుండిరేని మాకు విద్య లెస్సగావచ్చును. లేక మీకేదైన కీడుగూడితే మాకు

విద్యవచ్చునెట్లు?

బృహ-శుంఠా! కొంటెకూతలుఁ గూసెదవేమి?

విక-శుంఠా! కొంటె! యని యంటిరేని మెడఁబట్టి గెంటెదను.

బృహ—(తనలో) వీడు మేరమీరినాఁ కేమారుమసలుచుండెనే? నేనులేని యెడనీబాలురనుఁబట్టి యెంతక్రూరకృత్యమైననుఁ జేయఁగలఁడు. ఐనను వీనినింతట వదలి వేయఁదగదు. కొంతదనుక బెదిరించి యుసిమ్మటగట్టిగాఁ శిక్షించియుఁబూచెదను. (పైకి) వికటచతురా!

(అనుబంధము 1.)

ఉ॥ గొంటితనంబుబూని మదిఁ ♦ గొంకక ప్రేలఁగఁజొచ్చితౌర, ఛీ!
తుంటరి భక్తియుఁ భయము♦దోసి యలక్ష్యముగాఁ జరించెదో
బంటుతనంబుచేత నిను ♦ బట్టి చెటాలున దాడపండ్ల నేఁ
గంటకమూని గొట్టెదఁ జొరా ♦ కాటముగా నొకసారెరాలఁగఁ॥

(అని శిగబట్టి కొట్టయత్నించును.)

విక—(భయముతో) స్వామీ! నేనీదినము మొదలుకొని మీయాజ్ఞ దాటకనుండువాఁడ గావున నాతప్పు క్షమించి జడవదలుడి. మీకువందనములు జేసెద.

బృహ-మంచిబుద్ధి గల్గి చదువుకొందువా?

విక-ఆ. ఆ. (జడవదలుచున్నాఁడు.)

[ప్రవేశము: అత్రిమహాముని-చంద్రుఁడు.]

బృహ-(లేచి నిలచి) అత్రిమహామునీంద్రా! ఈ యుచితాసనంబుపై వసింపుము.

అత్రి-ఆలాగే వశించెద. (కూర్చుండును)

విక-మునీంద్రా! వందనములు.

అత్రి-శుభమగుగాక.

విక-బృహస్పతులవారు

బృహ-ఏమి?

విక-ఏముస్నది. (అని అత్రిమహామునివైపుఁజూచి నవ్వును.)

బృహ-ఛీ. వెధవ, నవ్వెదవేమి? నీవు చెప్పదలంచినదానిని చెప్పుము.

విక—ఏమిలేదు. ఈయయ్యగారియొద్ద తెల్లనినార కొల్లగానున్నది. మన పుల్లపెయ్యకు త్రాళ్ళు వేసికొనవచ్చును. కొంచెమడిగి పుచ్చుకొందునా ?

బృహ-ఓరీ తుంటరీ! వీరు మహామునులుగనుక గడ్డము పెంచుకొని యుండిరి.

విక—సరే! నేనది నారయనుకొంటిని. అది యటుండనిమ్ము. యీ యయ్యనెత్తినబెట్టిన చుట్టకుదురు మన దొంతికుండలక్రింది క క్కరకువచ్చునేమో చూడుడి.

బృహ-కుంకా! అది చుట్టకుదురుగాదు. వారు మహాజటిలులుగనుక జడలు ధరించియున్నారు.

విక—స్వామీ! కుంకయంటె వంకరేమిగలదు? వీరిచేతినున్న కుండ నడుగుదునా?

బృహ-అది కుండగాదు కమండలము. నీవిట్టి దుర్భాషలాడక నూర కుండుము.

(అని కొట్టబోవుచున్నాఁడు.)

బృహ-ఆ॥ మునివరేణ్యమీర ♦ లనఘులిత్తరి నను
దెంచినంత నన్ను ♦ దీయగృహము
పావనంబుజెందె ♦ మీవలసినపనుల్
దెలియబల్కుమయ్య ♦ తెల్లమిగను॥

అత్రి—దేవగురు! ఆకర్ణించుము.

తే॥ గీ॥ సూకుమారుని రూపర ♦ మాకుమారు
నెల్లవిద్యలఁజదివించి ♦ యుల్లమలరఁ
బండితునిజేసి కీర్తి భూ♦మండలమున
నిండగాఁజేయుమయ్య మ♦నీషిముఖ్యా!

తే॥ గీ॥ ఇదియటుండగ నెండక♦న్నెరుఁగడింక
నాఁకటికి నోర్వఁగాజాల ♦ డీకుమారుఁ

డట్లుగాన, దయారసం ♦ బతిశయిల్ల
బోవవే, నిర్జరాచార్య ♦ నీవు వీని॥

బృహ-మంచిది. నేనీ చిన్నవాని నెల్లవిద్యలయందతినిపుణునిగాఁ జేసె దఁగాని యీతని నిచ్చోవిడచి మీర లాశ్రమంబునకు వేంచేయుడి.

అత్రి-ఆలాగే బోయివచ్చెద. కుమారా! నీవిచ్చోనుండుము.

చంద్రు-తండ్రి! అత్తిబుసీందా!:-

విక-అయ్యా! అది తుడుచుకొను.

అత్రి-అదేమిటి?

విక-అదే. అదే. ఆయబ్బసడుగండి.

అత్రి-ఛీ. ఛీ. భ్రష్టా! వదరకు.

విక-అయ్యా! భ్రష్టుడంటే నష్టముగద్దా?

అత్రి-ఈతూరి నోరెత్తితివేని తగినంతశిక్షఁ జేసెదఁ దూరముగాఁ బొమ్ము. (అని కొట్టబోవు చున్నాఁడు.)

చంద్రు-నాన్నగారూ! నన్నయ్యావారు పత్తుకొని తిత్తునో! కొత్తునో! కోదండము బత్తించునో. నేనొంతిరిగానిపాతశాలలోనుండలేను.

విక-ఓహో హో. పాతశాలగాదు. ఇదికొత్తశాలేనండి. చూడండి.

అత్రి-ఓరీ! పాతశాలగాదు. పాఠశాలయని చెప్పుచున్నాఁడు.

విక—స్వామీ! యింతమంది వినునట్లీతండు పాతశాల యనుటయు, మీరు పాఠశాలయనిచెప్పుటయు, సరసముగానేయున్నది. మీ మాటలు వినినవారందరు సంతోషించుచుండిరి.

అత్రి-పలుకాకీ! అట్లుగాదు.

విక-ఇంకెట్లు?

అత్రి—ఈచంద్రుఁడు చిన్నవాఁడగుటచే చిలుకపలుకులకతి ముద్దుమాట లాడు చుండెను.

విక-అటులనా? సరే.

అత్రి—చంద్రా!

చంద్రు-ఏమినాన్నగారూ.

అత్రి- సీ॥ మాపుత్రరత్నమా ♦ మర్యాదగానీవు
నేడెల్పునీతులు ♦ నెమ్మివినర
సొమ్ములలోన ని ♦ జమ్ముగా విద్యా ధ
నమ్మును మిగిలిన ♦ సొమ్ముగలదె?
గనపసిండికి చెఅ ♦ కునకు వాసనచిత్రి
మునకు ప్రాణముపోల్కి ♦ మనకువన్నె
దెచ్చుగావున, నీవు ♦ హెచ్చుగా దేవుని
సేవించినటు గురు ♦ సేవఁజేసి
తే॥ గీ॥ సకలవిద్యల శ్రద్ధతో ♦ సంగ్రహించి
గురువుచే దీవనలబొంది ♦ ఘరమహర్ష
మానసుఁడవయి సెలవంది ♦ మందిరమ్ము
జేరఁగారమ్ము సత్కీర్తి ♦ జెందతండ్రీ!

(అనుబంధము 2.)

చంద్రా! మేమప్పుడప్పుడువచ్చి నీపైఁధప్పులెన్నకుఁడని యిప్పలుకులనెలది పతితోఁ జెప్పెదముగావున నీవిప్పలుకులకొప్పి యొప్పగా నిప్పరంపిరాచార్యు చెంతనుండి దండిపండితుండవుగమ్ము.

చంద్రు-తండ్రీ! మీయాజ్ఞ దాటక నుండువాఁడ-

అత్రి-కుమారా! నేనుపోయివచ్చెద నికనిల్వము.

చద్రు-చిత్తము. (అత్రి నిష్క్రమించును.)

బృహ-చంద్రా!

చంద్రు-ఏమి గురువరా?

బృహ--నిన్నుబదు నెనిమిది విద్యల నతిత్వరితగతిఁ జదివించి యీధగా మండలంబున నిన్నెదురించ బదులులేరనుపించుటయగాక నా యంత వానిగాఁ జేసెద నికఁ జదువుకొందువురమ్ము.

చంద్రు-చిత్తము. (అని సమీపించి కూర్చుండును)

బృహ- శ్లో॥ "శుక్లాంబరధరంవిష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజం

ప్రసన్నవదనంధ్యాయే । త్సర్వ విఘ్నోప శాంతయే ”
(ఇది చంద్రుడు చెప్పుకొనుచుండెను)

బృహ-(స్వ) ఆహా ! యీచంద్రుని బుద్ధికుశలత యెంతని బొగడుదు. నానోటిమాట బెదవి దాటకమున్నే గ్రహించి బహురచనగా జదువుచుండెను. ఏమి ! వీని తెలివి. (ప్ర) చంద్రా ! నేను వచ్చునంతకు నీవీగ్రంథంబు నెల్ల సాంగమ్ముగాఁ జదివి యందలి సంగతులనెల్ల సంగ్రహించుము.

చంద్రు-ఆలాగే చదువుకొనెద. (అని గ్రంథంబులు గైకొని చదువును)

(బృహస్పతి నిష్క్రమించి కొంతసేపటికి మరల ప్రవేశించి)

బృహ-చంద్రా ! గ్రంథంబులఁగల సంగతుల సంగ్రహించితివా ?

చంద్రు-ఆ. గ్రహించితిని.

బృహ—అటులైన అబ్జశబ్దమునకెన్ని యర్థములు గలవో బహుజాగరూకతతో వినిపింపుము ?

చంద్రు-వక్కాణించెద శ్లో॥ “అబ్జస్సద్మేస్తునే హేమ్ని । మీనేచంద్రే ప్రభాకరే” ఇతివిజయః॥ “అబ్జస్సద్మే సుధాయాంచ । నవనే పావకేథనే స్కంద్రే చంద్రే శ్వేతవాహే । సముద్రేకనకేనిథౌ। అబ్జస్సుధాయామిందౌచ నిశాశక్తి ధరేనవ । ఇత్యుత్పలమాలాయాం ॥ అబ్జశబ్ద మిన్నింటియందు వర్తించును.

బృహ-(సంతోషముతో) చంద్రా! నీవు నాయంత చదువరివైతివి. గావున నేనుకొన్ని ప్రశ్నంబులిచ్చెద వాటికిఁ దగు సమాధానంబు జెప్పుము ?

చంద్రు-గురువరా! మీప్రశ్నంబులకు సమాధానంబిచ్చుట కేనెంత వాఁడను. ఐనను నాకు దోచిన తెరంగున నుత్తరంబు లిచ్చెద. సెలవొసంగుడు.

బృహ-చంద్రా! ఈభువనమున కేదిదిక్కు ?

చంద్రు-సత్పురుషులు,

బృహ-సర్వలోక సమ్మతుండెవ్వడు ?

చంద్రు-గర్వహీనుఁడు.
బృహ-మృత్యుజీవుఁడెట్టివాఁడు ?
చంద్రు-(యోచించి)

తే॥గీ॥ సప్తసంతతులందు బ్ర ♦ శస్తిగాంచు
వాఁడు! ఘనవిద్య నేర్చిన♦వాఁడు సుకృత
మందువాఁడు! సు! గృతి ♦ జేసినట్టివాఁడు
నీతిదప్పనివాఁడు ! సూ ♦ భూతలమున.

బృహ-ఈలోకమందు నమ్మదగిన వారెవరు ?
చంద్రు-తే॥గీ॥ భర్త-దాపున నీవద్దె ♦ వంబటంచు
నావలకు మోముద్రిప్పంగ ♦ నాగ్రహంబు
దాలెనని వారిబోనాడి ♦ తగుదునంచు
దిరుగుస్త్రీలను, నమ్మట ♦ ధీమతంజె ?

బృహ-ఇఁక నెవ్వరైన నుండిరా ?
చంద్రు-తే॥గీ॥ భూతలంబునగలయట్టి ♦ భూపతులకు
శ్రోత్రములె నేత్రములుగానఁ ♦ జూచిశిక్షఁ
జేయుబూనక నెవరేని ♦ చెప్పుమాట
నమ్మిశిక్షించు నృపతిని ♦ నమ్మదగునె ?

బృహ-బళా ! మంచిగానున్నవి. యీ లోకమందు హాలాహలమును మించినదేది ?
చంద్రు-బ్రాహ్మణోత్తముల ధనము.
బృహ-చంద్రా ! నాప్రశ్నంబులకు దగు నుత్తరంబులుజెప్పి నన్ను పరితోషమందజేసితివి. నీకు శుభమగుగాక.
చంద్రు-గురూత్తమా ! మీదయారసంబుగల్గ నాకేమికొరంత?
బృహ-వత్సలారా ! యిప్పటికి చాలవేళయైనది. గాన మీరందరు నిలయములకుంజని సాదంబు మెసవిరండు. నాకును యనుష్ఠానకాలమైనది. చంద్రా ! మనముఁగూడ పోవుదమురమ్ము.

(అందరు నిష్క్రమింతురు) అవనికజారును.

శ్రీ
తారాచంద్రీయము

ద్వితీయాంకము-

ప్రథమరంగము - బృహస్పతిగృహము.

[ప్రవేశము:-వికటచతురుఁడు, బృహస్పతి కూర్చుని యుండ] సేవకుఁడు

సేవ-బృహస్పతులవారు నమస్కారములు.

బృహ-జయమగుగాక. నీవిపుడిచ్చటి కేతెంచిన కార్యమేమి?

సేవ-కం॥ సురపతి జన్నమొనర్పగఁ
దిరమతినిదలంచితోడి ♦ తెమ్మనె మిము స
త్వరితగతి, వెడలి సవనము
బరువడి నెరవేర్చిపూజఁ♦బడయఁగవలయున్॥

(అనుబంధము 3)

బృహ—సరే మంచిది. నీవు నగరున కరుగుము. నీవెంట నేనును వచ్చెదను.

సేవ-చిత్తము (నిష్క్రమించును)

బృహ-వికటచతురా! తారాసతిని యిచ్చటికిఁదోడ్కొనిరమ్ము.

విక-చిత్తము (నిష్క్రమించును)

[ప్రవేశము:- తార, మదనసాయక]

తార-నాథా! వందనములు.

బృహ-మంగళాంగీ! మంగళమగుగాక.

తార-మీరునన్నిచటికి బిలుపించిన కార్యమేదియో శలవొసంగ వేఁడెద.

బృహ-(కొంచెమూరకుండి) సఖీ! ఒక కఠినమగువార్త నీచెవిని వేయవలసి వచ్చినది.

తార-(తొందరగా) అంతకఠినమగువార్త యేది?

బృహ-ఏమియున్నది. నేను నిన్నెడబాయవలసిన కార్యమొకటి తటస్థించినది.

తార-[స్వ] నాకోరిక నేటికి చేకూరివచ్చినది. [ప్రి] నాథా! అది యెద్దియో తెలపీయ వేడెద.

బృహ-దాపరమేల? శతరాయుధుండు సవనంబు సంఘటించదలంచి సత్వరంబుగా నన్నుం దోడ్కొనిరమ్మని సేవకునిబంపియుండె. గాన నేనచ్చటికరిగి త్వరితగతి దిరిగివచ్చెదను.

తార- [సిగ్గభినయించుచు] (దీనత్వముతో)

(అనుబంధము 4)

సీ॥ ఇంటనేనుండ మీరా ♦ వెంటనేవచ్చెదం
బంచాస్త్రుఁడిటకంట ♦ గించెనకట
గొంటుతనముబూని ♦ తొంటిప్రేమల నడు
గంటంజేయుట న్యాయ♦మగునె? యకట
ముమ్మరంబైన మో♦హమ్ము గ్రమ్మెనుమిమ్ము
బాసిన క్షణమైన ♦ బ్రతుకననకట
పాపిష్ఠియాబ్రహ్మ ♦ పగబూనియిర్వుర
నెడఁబాపఁగామది ♦ నెంచెనకట

తే॥ గీ॥ ధాటిగా నెన్నుదుటిగీత ♦ దలఁగదకట
యెన్నిజెప్పిన రుచిగల్గ ♦ దేలనకట
కఠినమా మీమనంబింక ♦ గరుగదకట
ఏటికీకంఠశోష? నాకేల? నకట!

బృహ-[స్వ] ఏమీ! యీతార ప్రణయకలహారంభ సంభాషణ సూచించుచున్నది? [ప్ర] (అనుబంధము 5)

ఉ॥ ఇంతిరో చింతయేల? మన ♦ యింట శశాంకునినుంచి నేశచీ
కాంతునిజేరియజ్ఞము చొ♦కాటముగానెరవేర్చి యిప్డు కా
సంతలో నాతనిం బరమ ♦ హర్షమునం దగఁదేల్చి గారవం
బెంతొగ నందివచ్చువర ♦ కీతని బ్రోచుచునుండు మిచ్చటన్॥

నేను తిరిగివచ్చువరకు నీవీ వియోగరుజకు లోబడక సంతోషంబుగా నుండుము.

తార-నాథా! ఒంటరిగా నీయింట నుండలేను. మీ వెంట వచ్చునట్లాజ్ఞాపించుటకు మీకాభావజుం డభిప్రాయంబు గల్గించుగాక

బృహ-అవును నీసంగతి నేనెరుంగనా? నీవభయము సుభంబెరుంగనిదానవగుటచే నిట్లు బల్కితివికాని! నేనొక్కసంగతిఁజెప్పెద.

సీ॥ వినుము సత్త్రిత్రిని ♦ విపులంబుగాఁగను
ఘనవేణిచిత్తమై ♦ కల్యమువిడి
మగడింటలేని స♦మయమందు భామిను
లగణితమగుసౌఖ్య ♦ మందగోరఁ
దగదు, కురులుదువ్వ ♦ తగబూలుదురుమంగఁ
దగదు, మృష్టాన్నంబు ♦ దగదుతినఁగ
దిలకంబు సొగసుగాఁ ♦ దిద్దరాదదిగాక
కలహంబుబూయరా ♦ దలకుచల్వ

తే॥ గీ॥ చీరలను గట్టరాదట్టి ♦ చిహ్నములను
ఘనపతివ్రతలుందురు ♦ కౌతుకమున
గనక ననుభగవంతుని ♦ గానెనీవు
మనమునందున నేప్రొద్దు ♦ మరువకుండు॥

ప్రియా! నీవీ పతివ్రతా లక్షణంబుల నతిక్రమించక నారాకకెదురుఁజూచుచు నీయింటియందెంతో సంతోషముతో నుండవచ్చునే సంశయించెదవేమి? యిదిగాఁక,

గీ॥ వనితచంద్రుడు వయసున ♦ బాలుఁడయ్యు
పరువమగు దెల్విలోఁబెద్ద ♦ భవనకృత్య
వర్తనలనను మరపించు ♦ వాఁడు వీనిఁ
బ్రియునిగానెంచి బ్రోవవే ♦ భీతనేత్రి!

వికట-ఐహి. హి. హి. హి. (వికటముగ నవ్వును.)

బృహ-ఏమిరా ఇకిలించెదవు.

విక-ఏమిలేదు. ప్రియుడనగా మగడుగదా? మీరిట్లల బల్కితిరనే?

బృహ-ఓరీ! ప్రియశబ్దము ప్రేమగలవానియందుఁ జెల్లును. గనుక నేను చంద్రుని ప్రేమగల శిష్యునిగా నెంచి బ్రోవుమాటినిగాని యొం డుగాదు.

విక—గురువరా! ఒక్కొక్క శబ్దమున కనేకయర్థంబులుండును. ఐనను మీరీ శబ్దంబున కిట్లూహించి పల్కితిరిగాని మనయమ్మ గారి యభిప్రాయము వేరొక యర్థంబుపై బోవునేమో?

బృహ-ఛీ. ఛీ. వదరకు మాతారాసతి పరమపతివ్రత యగుటచేఁ గలలోనైనఁ జిత్తముచెదిరి చెడుపనులఁజేయ నొడంబడదు.

విక-అమ్మగారిసంగతి అయ్యవారికే యెరుక. ఇతరులకెరుకయగునా

బృహ-నిజము. (తార భయమభినయించుచు తలవంచుకొని)

తార-

ద్వి ప ద.

ఏమనదాన నే । నెట్లుసహింతు
నోమనోహర! మీవి । యోగసాగరము।
నేలాగునీదు దు । నెవరు దిక్కరయ।
నోలగమనతలం । పొక్కటెగాన।
విరహామగ్గలమయ్యె । వినుము స్త్రీపురుషు
లరయక్షీరోదక । న్యాయంబురీతిఁ
గలసి మెలసియుంద్రు । గద మీరలెప్పుడు
చెలిమిసంపదలం । చెడువారుగాజె
యేనుజేసిన తపం । బేమకోగాని
జానుగా యజ్ఞదీ । క్షల గొన్నినాళ్ళు
నిక్కమౌ తీర్థాల । నే కొన్నినాళు
లొక్కప్రొద్దులచేత । నొగికొన్నినాళ్ళు
ఋతుదినంబులటంచు । నెంచి కొన్నాళు
లలితశయతపముల । నట కొన్నినాళ్ళు
సరవిగాఁబన్న వే । సటఁగొన్నిఁనాళు

పసుపంపు ప్రాయమి । బృగిదిగానేగ
నెన్నడు మీఁకౌగి । లెరుగంగనైతి
జెన్నగాసిపుడు మీ । చెంతనుండుటకు
దిన్నగా నోచనై । తినిగదా మరుని
జన్నముఁకు సాటి । జన్నమున్నదియొ॥

నాథా! నామనవి నంగీకరించి మీ రచ్చటనే యుండవలయునని కోరుచుంటిని.

బృహ-కాంతామణీ! సురవరుని శాశనం బతిక్రమించి నేనిచ్చట నుండుట ఘనమగునా? నామాటవినుము. నీకేమి భయము? నేను దిరుగ వచ్చువరకు నీవీ మునికుమారుని "నీ కుమారునిగా" నెంచి పోషించుచుండుము.

విక—బాగు బాగు. ఎక్కువచదువరులకు మిక్కిలి చపలముండునన్న సామిత నూటిగా దగిలివచ్చినది సుమండి.

బృహ-ఏమిటీ! తగిలివచ్చినది. తిరిగిచెప్పుము?

విక—స్వామీ! కోపమువలదు. నీ కుమారునిగా జూడమంటిరి గదా! యీయయ్య మనయమ్మకు మన్మథుఁడనియెంచియేనా? మీరు శెలవిచ్చినది.

బృహ-ఓరీ శుంఠా! నీయొక్క కుమారునిగాఁ బోషణ సేయుమంటిని గాని వేరుగాదు.

విజ—స్వామీ మంచికార్యమేయగు. తెలియకబల్క తిని. చెంపలువేసి కొనవచ్చును.

బృహ-ఛీ. వెధవా! వదరకుము. (అనికొట్టబోవుచున్నాఁడు.)

బృహ-ప్రాణకాంతా!

సీ. ముల్లోకములఁగను ♦ జల్లనిచూపులఁ
జల్లబోచెడు దేవ ♦ వల్లభుండు
పిలువనంపుటచేత ♦ వెడలుచుంటిని నిన్ను
విడిచిపోవుటకు నా ♦ కడుగుబడునె?

నీరూపుజ్ఞాడని నిమిషము ♦ తార తా
ర, యటంచు మదిగల్వ ♦ రపసనట్టి
యేనచ్చటికి బోయితేని ♦ నా ప్రాణంబు
లిరవుగా నీమేని ♦ సరసియందు

తే॥ కీ॥ నిలచియుందును లేకున్న ♦ నిలువగలనె?
యంతవరకెట్టనోయట్ల ♦ నతిథిపూజ
బరగసల్పుచునగ్నులే ♦ మరకయుండు
శిష్యుడగుజంద్రుబోవు ♦ రాజనేత్రి!

తార - ప్రాణేశ్వరా! నేను మిమ్మెంత వేడుకొనను జాలిబొందరేల? [యోచించి] మిమ్ముబాసిన నేనెట్లు బ్రతుకగలను? మీరిలు వెడలిపోవుట నేనుజేసికొన్న పురాకృత కర్మముగాబోలు.

బృహ - ప్రియకాంతా! నిన్నువిడిచి క్షణకాలమైన యుండలేనిది యుండ గల్గినది నీవెరుంగవా? నాకుదడవగుచున్నది నామాటకు మరు మాటలాడక నీవీయింటనుండిపొమ్ము వెంటనే తిరిగివచ్చెద నీసం గతి నాకుదెలియదా?

తార -- నేనీముసలివాని నుండవలసినట్లెక్కువు బలవంతము జేయదగదు [పరి] నాథా! పతివ్రతలు పతిశాసనం బతిక్రమించుట బాడిగా దనునది నాకెరుక లేదనుకొంటిరా? తెలిసియుండియు మీ పైగలిగియున్న మోహాముగ నన్నిట్లువ్యాకులపరచుచున్నది. ఐనను మీమాటం జవదాటలేక నుంటిని. (స్వ) కానిమ్ము. నేనాత్మ కుమారునివలె నీ యతికుమారుని భావించుకొనిభావజతాపం బపనయించుచు పోషించుకొనయెదగాక.

క॥ ఇదిగాక నేటినుండియు
సదమల చ[illegible]త్ర! విధుండు జక్కని ప్రియుడౌ
గదనీకుం బ్రియుడు ♦ మారుని
ముదమొదవగం దలపుచుండు ♦ మునిజనవంద్యా॥

నాథా! మీరలిచ్చట విచారంబులుమాని యచ్చటికేజని క్రతువు

నిర్వర్తించి తిరిగి త్వరితముగాఁ దయచేయవలయునని కోరిక.
బృహ-మంచిది. పోయివచ్చెదను నీవు గృహంబునకేగుము.
తార-చిత్తము. (అనుబంధము 6) (నిష్క్రమించును)
బృహ-చంద్రా!

తే గీ॥ మున్ను జదివిన శాస్త్రంబు ♦ లన్ని మరల
నిరతమును బఠియింపుచు ♦ నేర్పుమీర
నాదు సాంగత్యమెడలిన ♦ నాటి నీవు
గావు, మన్మద్వియోగ దుః ♦ ఖంబుదీర॥

విక-బళా. బళా. బాగుగా సెలవిచ్చితిరి సుమండీ.
బృహ-ఏమిటి. నేనేమంటిని ?
విక—ఏమిలేదు. మగనికొరకు వగలఁబడు మీ మగువనుఁ జంద్రుని బ్రోవవలసినట్లుగా మీరన్న వెంటనే చంద్రునికి సంశయముఁదీరియుండును.
బృహ-సంశయమేమిటి ?
విక—అయ్యా! మీరింటనుండరని మీకు జేయు పనులన్నియు మన యమ్మగారిని గూర్చుండబెట్టి యీ చంద్రియ్యనుజేయమన్నట్లు స్పష్టమగుచున్నది.
బృహ-ఓరీ! పోకిరీ! పలువకూతులు గూసెదవేమి?
విక-మరేమియుగాదు. పని. పని. లెండి.
బృహ-ఓరీ! తుంటరీ! దానియర్థమదిగాదు.
విక-ఇంకనేదో సెలవీయవేడెద ?
బృహ-తారచిన్నదిగనుక నేను లేనని దుఃఖపడకుండునట్లుగా జూచుచుండవలసినదని నుడివితినిగాని యొందుగాదు.
విక-స్వామీ! మాటలు నేర్చినవారితో మాట్లాడగలవారెవ్వరు ?
బృహ-ఛీ, వదరకుము. చంద్రా! నేనుపోయివచ్చెదను.
చంద్రు-చిత్తము. మీయాజ్ఞ దాటక నుండువాఁడ.
విక-నీవట్లనే జేయుము. (అందరు నిష్క్రమింతురు)

శ్రీ

తారాచంద్రీయము

తృతీయాంకము-

[ప్రథమరంగము - తారమందిరము లోభాగము]

[ప్రవేశము:-తార కూర్చుని కన్పట్టును]

తార--[స్వ] నాపీడ వదలినది. నూరుగజముల యెడముగానుండ ముసలికంపుగొట్టు సురగురునకు రూపవయో విలాసాది శుభలక్షణములచే నొప్పెడి నేను కపటవృత్తింబూని "మిమ్మెడబాసియుండఁజాలననఁగా" నామాట నిజమని నమ్మిపోయెను. ఏవారైన నూరికిపోయిన వాని నూరేగునట్లు జేసిరేని వారిని నేనొక దేవునిగ భావించుకొని చంద్రునితోఁ గలసిమెలసి సుఖముగా బ్రతికెదను. (యోచించి) ఆహా! నేడుమొదలు పంచశరుని బరిహసించు హిమాంశుని దైవంబుగాఁదలంచి బద్ధానురాగనై యాతనితో యథేచ్ఛగానుండ నోమినపుణ్య మింతయంతయని కొనియాడశక్యమా? [ప్రి] మదనసాయకా!

మద-[ప్రివేశించి] ఏమిశలవు.

తార-పాఠశాలలోఁజదువుచున్న చంద్రునియొక్కసారి యింటికిరమ్మని చెప్పుము.

మద-ఎందుకు?

తార-ఆడుకొనుటకు

మద--[స్వ] ఈమె పతివియోగంబుచే నీయింటియందొంటరిగానుండ భయముజెందికాబోలు! చంద్రుని యాడుకొనుటకు పిల్చుకొని రమ్మని శలవిచ్చినది. (యోచించి) ఈ యింట దానొంటరిగా

నుండలేకున్న నేనుంటినిగదా ? నన్ను సహాయముగాఁ గోరుకొనఁదగదా? నాతో నాడుకొనఁదగదా? (కొంచముూరకుండి) కాదు. కాగు. యీతార కాతారా పతియందు భ్రమదగిలియుండి యీపన్నుగడఁబన్నినదని తోచుచున్నది. (ప్రి) పోయి వచ్చెద. (నిష్క్రమించును)

[పునఃప్రవేశము:-మదనసాయక చంద్రునితో]

తార-చంద్రా! రమ్ము. యీశీఠ మలంకరించుము.

చంద్రు-(కూర్చుని) అమ్మా! నన్నుఁబిలచిన కారణమెయ్యది?

తార-చంద్రా! చెప్పెదను. నన్నమ్మాయనకుము.

చంద్రు-మరెట్లు బిలువవలయును?

తార-కొమ్మాయని.

చంద్రు-(కొంచమూరకుండి)తల్లీ! నన్నుబిలచినకతంబు శలవీయవేఁడెద

తార-(చిరునగవుతో) చంద్రా! తెలుపవలెనా?

(అనుబంధము 7)

సీ॥ ముచ్చటాడర ప్రేమ ♦ ముప్పిరిగొనెసుమా
పచ్చవిల్తుండెద ♦ బగులునట్లు
పద్మబాణంబుల ♦ బట్టిగొట్టగఁజొచ్చె
నిదొజూడు తమిహెచ్చె ♦ గదరనేటి
కొంటిగనబ్బితి ♦ వోరినాకెమ్మోవి
పంటితోనొక్కుచు ♦ జుంటితేనె
నంటఁగ్రోలితివేసి ♦ తుంటరిమరుఁడడు
గంటిపోవటులగా ♦ కుంజెప్రాణ
తే॥ ములను, దోడఁగబూను ని♦ప్పుడువిధాతృ
కరుణమనపయిరంజిలె ♦ గాన త్రిదశ
వరగురుండూరికేగె ని♦ప్పట్లరాడు
నామనోరథ మీడేర్చు ♦ నాణెగాడ !

మదనసాయకా! యీచంద్రునికొక్క పీఠంబు దెచ్చియుంచుము
(పీఠిక దెచ్చి వేయుచున్నది-)

తార-ముద్దుసామి! యిమ్మదనసాయక పచ్చలగద్దియనొద్దికగా దెచ్చి యుంచినది పెక్కుసుద్దులతో బనియేల? ప్రొద్దుబోవుచున్నద. నీవీపీఠంబుపై గూర్చుండుము. (చంద్రుడు సంశయించును)

తార-సంశయం బేటికి? కూర్చుండుము.

చంద్రు-చిత్తము. (కూర్చుండును)

[ప్రవేశము: మోహానాంగి] (ఒకవైపునుండి)

మోహ-మదనసాయకా! మదనసాయకా! తారలేదటే?

మద-ఉన్నది.

మోహ-ఏమిచేయుచున్నది.

మద-కొంచెము నిద్రాసించితివేని బయలునకువచ్చును.

మోహ-చెలీ! తలుపుదీసితివేని తారతోనొకసంగతినూట్లాడిపోయెద.

మద-ఉండుముండుము. తొందరించకు.

మోహ-నీపుణ్యముగాని నేను తొందరగా పోవలెనే.

(మదనసాయక తలుపుం దీయుచున్నది.)

మోహ-(యోచించి) చెలీ! లోపలమాట్లాడు వారెవ్వరు?

మద-ఎవ్వరుండిరి?

మోహ-ఎవ్వరు లేరా? అటులైన నేను వెళ్ళవచ్చునా?

మద-(నిరుత్తరయగును)

మోహ-చెప్పవేమి?

మద-(నిరుత్తరయగును)

మోహ-(స్వ) ఇది నామాటకుమాఱుమాట జెప్పకున్నది. ఇదంతయు నేదోయొక మాయగానున్నది. ఐనను మెల్లగా లోతుదీసెదను. (ప్ర)మదనసాయకా! నీచెలికత్తెనగు నాయొద్దనా నీదాపరము నిజముచెప్పక.

మద-దాపరమేటికి?

మోహ-దాపరములేనిచో లోపలికివెళ్ళి తారతో మాట్లాడివచ్చెదను.
మద-ఏమిమాట ?
మోహ-ఏదోయొకటి. నీకెందులకు ?
మద-అట్లైన నిప్పుడు వీలుగాదు.
మోహ-ఇంకెప్పటికివీలు ?
మద-ఒకగంటాగితివేని
మోహ-గంటవరకు తారకు నీకును తీరియుండునుగాని నాకుతీరదు.
మద-తీరక నీవేమిచేసెదవు ?
మోహ-ఇకచాలు సరసము. నీతోనాకేమిపని తారతోగాని.

(అని పోవగమకించును.)

మద-పోకు పోకుము. కొంచెమోర్చియుంటివేని తారయేవచ్చును.
మోహ-నేను వెళ్ళవలెనే. మదనసాయకా! లోపలికిపోనిమ్ము.

(అని గడ్డముపట్టుకొనును)

మద—సరిసరి. గుట్టుగలదాని వెల్లడి చేసుకొనుట న్యాయమా యేమి? మాట పెదవిదాటిన కోటదాటును (యోచించి)ఎద్దియైనను కార్యారంభమునకు ముందే యోచనఁజేయవలయును.
మోహ-అవును నాకుఁజెప్పుటకంతగా సంశయించెదవేల? గూఢముగానున్నదాని వెల్లడి జేయుటకు నేనంత వెఱ్ఱిదాననా ?
మద—నీవును నావలెనే గుట్టుగలదానవని యెఱుంగుదును. ఐనను చెప్పుటకు సంసయమొకమూల వేధించుచున్నదే ?
మోహ-ఎందుకువేథ ? చల్లకనివచ్చి ముంత దాచుకొన్న లాభమగునా ? నిజముఁజెప్పుము. నీవు నిజముచెప్పవేని లోపలికివెళ్ళి సంగతిగ్రహించకుండ వెళ్ళను.
మద—(స్వ) ఈపీడ నిజముఁ జెప్పుదనుక వదలునట్లులేదు. (యో.) చెప్పినమాత్రమేమి? (ప్ర) మోహనాంగీ! అలాగే చెప్పెదను గాని యీసంగతి నొరులచెవిని బడనీయనని వాగ్దానముఁ జేసెదవా ?

మోహ-యీసంగతి నాచెలికత్తెలకై ననుఁజెప్పను.
మద-నిజము? చేతిలోఁ జేయివేయుము.
మోహ-నిజము. (అని చేతిలోఁ జేయివేయును.)
(అనుబంధము 8.)
మద-సీ॥ శిరమునంటుచునుండె ♦ సరసిజారికిదార
కరకంకణాల్ ఘల్లు ♦ ఘల్లుమనఁగ
నలుగుబెట్టెఁగపోల ♦ ములఁ పయిఁగమ్మలు
తళతళకాంతులు ♦ దళుకులెత్త
నభిషేకమొనరించి ♦ యాతని నెఱికురుల్
దడినొత్తి చిక్కెల్ల ♦ సడలఁజేయఁ
దిరముగు గస్తూరి ♦ తిలకంబు దాఁదిద్ది
వరభూషణంబు లిం ♦ పలరఁబెట్ట
గీ॥ వేడ్క శిగకును విరజాజి ♦ విరులుజుట్ట
నతిదుకూలాంబరములు స ♦ మ్మతిగఁగట్ట
సొగసుగులొక్కడి పనుల నా ♦ సుదతిచెట్ట
డెందమునఁ జేసెనాతని ♦ కీకుముట్ట॥

తార, చంద్రుని యనేకవిధంబుల నలంకరించి సరస్నానంబులు బసిండిగిన్నెలోనుంచి కరకంకణక్వాణమెసఁగునట్లు విరజాజిసురటిచే విసరుచున్నది. వారేకాంతంబుగా నెంతెంతబనులు సేయుబూనెదరోఁ గుట్టుగలదాని బట్టబయలు జేసితిని. యిది రాద్ధాంతముఁ జేయఁదగదు సుమీ.

మోహ-నాసంగతి నెరుంగనట్లు బల్కెదవేమి? నేనిది వెల్లడిసేయుట కంతతప్పెదెలియని దానిననుకొంటివా?
మద-నీవు తప్పుతెలియనిదానవని చెప్పనగునా?
(తెరలో)
తార-మదనసాయకా! మదనసాయకా!
మద-ఏలనమ్మా!

తార-ఏమిచేయుచుంటివి. ఇటురమ్ము.

మద—ఇదిగో! వచ్చెద. (రహస్యముగా) మోహనాంగీ! నీవు వెళ్లుము. తారనన్ను బిల్చుచున్నది. నేను లోపలికి వెళ్ళెదను.

(నిష్క్రమించును)

తార-మదనసాయకా! పరమాన్నంబుల బంగరుపళ్ళెరమందుంచుము?

మద-ఉంచివచ్చితిని.

తార-[చూచి] పీఠికయేది?

మద-ఇదిగో. (అని లోపలికిదీసికొనిబోవును.)

తార-చంద్రా! నీవీ పీఠంబుపై గూర్చుని పరమాన్నంబుల భక్షణ సేయుము.

చంద్రు--చిత్తము.

తార-(కొంచెమూరకుండి) ఈతాంబూలంబు గ్రహింపుము. (అని చేతికిచ్చును,

చంద్రు- (తాంబూలము వేసికొనును)

తార-చంద్రా! కొంతదనుక శృంగారచేష్టల ప్రొద్దుబుచ్చుకొందమా?

చంద్రు-శృంగారచేష్టలన నెటువంటివి?

తార--ముందు నోటవచియించి పిమ్మట ననుభవముఁ జేసెదలెమ్ము.

చంద్రు-అటులనేకానిమ్ము. (అనుబంధము 9)

తార- సీ॥ కందుకక్రీడను ♦ కౌశలమతినాడ
బోదమా? యుద్యాన ♦ భూములకును

చంద్రు- ఉద్యానవనమునకేల? నొప్పగా నీయింట
నాడుకొందము మన ♦ మేడపైన

(కొంతసేపు బంతులాడుదురు)

తార— బంతులాడితిమింకఁ ♦ బ్రౌఢిమీరఁగ రాస
కేళులాడఁగరమ్ము ♦ మేలెరింగి

చంద్రు— రాసకేళులనేటి ♦ రాచకార్యంబింత
దనుకనాడి యెరుఁగఁ ♦ దరుణినేను

తార— నీవెరుంగవేనిఁ జూపించెదలెమ్ము రాసకేళీలాడుట

గీ॥ ప్రౌఢతనము వెలయఁజోడు ♦ బాయకుండ
గూఢమణి నాడుకొందమా ♦ రూఢమతిని
చంద్రు— గూఢమణియన నెట్టిద ♦ గోచరంబు
గామనంబుకు దోఁచె ♦ నిక్కముగదల్లీ!
గూఢమణియనిగూఢముగాబల్కుటయేగాని పిల్లియాటయేగదా?
తార--నీకు తెలియనిదేమున్నది. (పిల్లియాట యాడుదురు)
చంద్రా! ఇంకనేమి యాడుకొందము?
చంద్రు-తల్లీ! నేనాటలచే గాలయాపనఁ జేసితినేని చదువువ్యర్థమగును. గాన యారామమునకుఁబోయివచ్చి చదువుకొనియెద.
తార--ఎల్లప్పుడును నొకటేచదువు. ఎంతచదివినను అంతే. (తనలో) నామనోరథ మీడేరు సమయము సంఘటిల్లినది. యీచంద్రుని ముందు నుపవనంబున కరుగ నియమించి వెంటనే తగు ప్రయత్నముతో నేను బోయెదగాక. (ప్ర) చంద్రా! పోయిరమ్ము,
(నిష్క్రమింతురు చెరియొక వైపున) (అనికజానును)

———:o:———

[ద్వితీయ రంగము: ఉద్యానవనము]

—•• o ••—

[ప్రవేశము: చంద్రు.]

చంద్రు-(ఆశ్చర్యముతో) (అనుబంధము 10)
మ॥ ఘనతం బల్లవ పుష్ప కేశరములం ♦ గళ్యాణ మొప్పించిక
ధ్వనులం గన్నులఁ బండువై పరిమళ ♦ వ్యాప్తిన్వెలింగెన్వ సం
తుని మాహాత్మ్యముచేత, నివ్వనము నెం ♦ తో నింపుసొంపారె నీ
జనసందోహ మనీష లీలజిమహా ♦ సంతోష మయ్యెంజుమీ॥

[ప్రవేశము: తార] (ఒక వైపునండి)

చంద్రు-(విచిత్రముగా జూచుచు, (తనలో)
గీ. కలికి! గాదిది చిలుకల కొలికి! గాని
కొలికి! గాదిది యలరుల ♦ ములికిగాని

మురికిగాదిది క్రొమ్మించు ♦ తళుకుగాని
తళుకుగాదిది జేజేల ♦ పొలతి! గాని॥

ఉ॥ కంబుగళంబు లంబుదము ♦ కంబుగజంబు నభంబుకౌను చ
క్రంబుకుచద్వయంబల శు ♦ కంబువచోరచనంబు విద్రుమా
భంబధరంబు దర్పణని ♦ భంబు ముఖంబుస్మితంబు చంద్రికల్
భంబునఖంబుడంబు కర ♦ భంబుల బోల్తొడలంబు జాత్షికిక్ ॥

ఆహా! యీమూఁడు లోకంబులలో నీ చేడెకునీడగు పూబోడినియిదివరకు చూచియుంటిమా? ముందుజూడబోవుదమా? వహ్వా! ఈ చెక్కిళ్ళ తళ్కులు, ఈ నేత్రంబుల బెళ్కులు, ఈమట్టియల గిల్కులు, ఈనిక్కులు, ఈసొక్కులు, ఈతళ్కులు, నవ్వొరించికైన నెంచవశమా? పరవశముగాని (మరల దిలకించి)

క॥ చూడక నుండఁగరాదీ
చేడెసొబగుఁ జూచినంతఁ జెదరును మనముల్
నేడేమిటికివ్వనిఁజెర
లాడఁ దలచివచ్చెఁ దెల్ప ♦ దప్పనినాకుఁ ॥

(తార సమీపించును)

చంద్రు-(వెలవెలబోవుచు తనలో) ఆహా! నేఁడు నాపాలిటనెంతపాపిష్టిదినము. గురువుభార్యను గుర్తించనేరక నెవ్వరోయని దలంచి విరహావేశంబుచే నెన్నెన్నో వచింపదగని వాక్యంబు లీకోట వచించి యెంత పాదిత్యము సంపాదించుకొంటిని? (ప్ర) తల్లీ! నమస్కారము.

తార-ఆహా! ఇదియేమి? మనమొక వయస్సులము గదా? నాకేల నమస్కారము. (స్వ) ఈ చంద్రుండిది యనుచితమని తలంచక తల్లీ! యని బిలచి భయభక్తితో నమస్కరించు చున్నాడు. (యోచించి) నేను యోచించక ముందుగా నిది తప్పుపనియని యూహించితి. నేనెంత తెలివిమాలిన దానను? విటీ విటులకుఁగూడ నప్పుడప్పుడిట్టి మర్యాదలుండు టెఱింగియేకాబోలు.

నీతడిట్లు చేసినది? నేను గ్రహింపనైతిని. ఐనను ఈతని సాంగత్యము చేతనైన కొన్ని రహస్యముల గ్రహించెద. (సందియముతో) తల్లీ! యని బిలచెనే? ఏకారణముచేతఁ బిలచెనో? (ఆకాశము దెసఁ జూచి) ఇతరులు సంశయించకుండునటుల పగలెల్లఁ దల్లియని బిలచుచు, ప్రొద్దుగ్రుంకిన వెంటనే భార్యగానెంచి కౌఁగిలించుకొని మరుకేళిఁదేలుట కాముకులనైజ సర్గికము గదా? దీనికంతగా యోచించ నేల? (ప్ర) చంద్రా! నీకు శుభమగుగాక!

చంద్రు- క॥ ప్రకటితగతి నారామము
నకు నొంటిగవచ్చు ♦ టొప్పనా, నాకడ నీ
విక నున్న లోకులూరక
పకపక లాడుదురు ♦ గేలిబట్టుదురుబలే॥

తల్లీ! సద్గుణకల్పవల్లీ! నీవీ సరణి సిగ్గువిడచి నాసరసఁజేరుట నీ సరివారెవ్వరేనిఁ జూచిన మోసము చేకూడును.గావున నీవిక గుట్టుగ గృహంబునకు పొమ్ము.

తార-(చిరునగవుతో)

గీ॥ వచ్చినానుర పనిగల్గి ♦ వచ్చినేమ
రేమి రా, రాజవనుచు నీ ♦ కీయ రెండు
నిమ్మపండ్లను దెచ్చితి ♦ నెమ్మిఁజేరఁ
బట్టి చేపట్టకను వెళ్ళ ♦ గొట్టఁదగునె?

చంద్రా! నేనొక్కసంగతిదెల్పెద. నది యెద్దియన దేవతల సన్నిధికిని గురువుల సన్నిధికిని రాజుల సన్నిధికిని నారీమణుల సన్నిధికిని రిక్తహస్తములతోఁ బోవుట దగదను సామెత యెల్లవారలకుమెరుకయేగదా?

చంద్రు-అవును.

తార—నీవు రాజవని కానుకగా నేనీ గజనిమ్మపండ్లదెచ్చితిని. యిట్టి ఘనతరంబగు గజనిమ్మపండ్లను నీమృదుకరకమలంబులంబట్టి నా

మనోభీష్టమును నెరవేర్పఁ దలంచక తిరిగిమందిరంబున కరుగు మని యతికఠినంబుగాఁ బల్కుట నీకొప్పిదమే యగును. కాని నాదేతప్పుకాఁబోలు. ఆహా! నేనెంత తప్పొనరించితిని.

చంద్రు— అమ్మా!

గీ॥ తగదు తగదిక నీకింత ♦ తెగువమగువ
జగతిఁగలవార లిదివిన్న ♦ నగరె,యపయ
శంబుమగనికిగాదె, ఛీ ♦ రంబువంటి
కులమునకు వన్నె క్రుంకదే ♦ కువలయాక్షి!

తల్లీ! సాధ్వీమతల్లీ! నీవింక నెట్టిపనిఁజేయమన్నను నేయొప్పెదగాని యీక్రూరకృత్యమున కేనొప్పజాలను.

తార-మనోవల్లభా! నీవప్పల్లవాస్త్రుని కేళికి నొల్లనియెడ నేనీ మగని నొల్లను. కాపురము నొల్లను, కులమునొల్లను, మానమొల్లను చుట్టపక్కములనంతకుమున్నే యొల్లను. నాయుల్లము నీయందే జల్లుజల్లుమని పల్లవించుచున్నది. నన్నేమి చేసెదవు?

చంద్రు-అమ్మా! నీవాడినవెల్ల నొల్లనని పట్టుగాఁబట్టి జరుపుకొనుట బాడియగునుగాని నాయొద్దనుండుట యొద్దికగాదు. లేచిపొమ్ము. నాచిత్తమెరుంగక నిట్లుబల్కుట నీకుభావ్యమా? ఐనను ఇంత మాత్రమునకే నేనిట్టి కట్టడిపని కొడిగట్టి పాపమును మూటగట్టుకొందునా?

తార-మనోరమణా!

ఉ॥ నీనెరనీటు నీసొగసు ♦ నీరసికత్వము నీవుబ్రాయముం
నీనవమోహనాకృతియు ♦ నీదువిలాసము నీసుగోష్టియుం
మానకజూచిచూచి ♦ యభిమానముచే భ్రమదాచిదాచి నా
నేనలమారుబారికి స ♦ హించగలేను గృపన్వహించరా॥

తారాపతీ! (అనుబంధము 11)

సీ॥ నమ్మితి నీశరీ ♦ రమ్ము నమ్మితినీకు
గమ్మవిల్తునికేళి ♦ గలయుజుమ్ము

మానరా! వగలింక ♦ నానరా! మోవి, నీ
దాసరా! నీపాద ♦ మానజుమ్మ
రార పూపాన్పుపైఁ ♦ జేరి మనోరథ
మారసి దీర్చుట ♦ మేరజుమ్మ
చాలురా! చలము జాగేల చేసెదవురా!
జాలను సన్నీడ ♦ మేలెజుమ్మ
గీ॥ వేవిధంబుల నను బ్రోచు ♦ వేళజుమ్మ
పరుల కంటనెబడకఁ గా ♦ పాడుజుమ్మ
గుట్టు బయలయిపోయిన ♦ రట్టు జుమ్మ
దేహియన నాస్తియుండిన ♦ దేనిజుమ్మ.

చంద్రు-(తొలఁగి చెవులుమూసికొని) హరిహరీ! ఈమెకా పరమేశ్వరుండు మంచితలంపు గలిగించుగాక. అమ్మా! ఈ దుర్నీతి నీకెట్లు పట్టువడెను? చాలు, చాలు. ఎంతమాటాడితివి? ఎంత క్రూర ముగ్గడించితివి? తగునా?

తార-ఓరీ! నాయింగిత మెరుంగవైతివిగదా? నేనప్పంచశరుని వంచనల కోరువలేక నెంచరాని తమిమించి నిన్నింతగా వేడితినే? వన్నెకాడా! నిన్ను చిన్నటనుండి పెంచి పెద్దనుఁ జేసినందుకు నిన్నుగూడుటకు నాకిసుమంతయైన స్వాతంత్రములేకబోయినదే? కానిమ్ము, పంచపలవ! యీవంచనలేల? నామాటవిని యొక్కసారి నీబిగి కౌగలిమ్ము. (అని దగ్గరకుబోవును.)

చంద్రు-(దూరముపోయితనలో) నేనెన్నినీతులు బోధించినను ఈమెనాయుత్తంబెరుంగక నానీతులం బెడచెవిని బెట్టుచున్నది.(ప్ర) తల్లీ! కన్నయింటికికొన్నయింటికి వన్నెఁ దేవలయునుగాని మున్నున్న మన్ననను సున్నజేయుపనిని దలఁపెట్టుట వాడియగునా? యోచించుకొనుము.నీవొకరిచేతఁ జెప్పించుకొనదగినదానవా?

తార-ఔరా! యేమి నీ నేర్పరితనము.

కం॥ గిరుకుసుమ మడవివెన్నెల

సరసులు, ధీరులును, లేని ♦ సభమన్నముగా
బురుషుండు లేనియావన
మరయగ నిష్ఫలముగాని? యమరునె ఫలముల్?

చంద్రా! తడవుసేయకు. నామనవిని కానిమ్ము. సిగ్గువిడిచి నోటితోఁ జెప్పుకొనుచుంటిని. ఐనను మావంటి యతివల మతులనరశి రతులదేరని మీవంటి చతురుల యావనంబు వింత యేగదా? నాయందంతఃకరణయుంచి నీస్వాంతంబునం దావంతసేపు యోచనసేయుము.

చంద్రు-(చెవులుమూసికొని) శివాశివా!

ఆ॥ వె॥ సరసజాక్షి! వికల ♦ చరితుడైనను, వెఱ్ఱి
యైన, మరి కురూపి ♦ యైన, ముసలి
యైన, మగఁడె దేవుఁ ♦ డని పతివ్రతలెద
నెంచు చుంద్రు గద? ప్ర ♦ పంచమందు.

అట్టి పరమధర్మంబు నొకమూలఁ బాతిపెట్టి పతిశాసనం బతిక్రమించుట మీబోటి పరమ పతివ్రతలకుఁ బాడియగునా?

తార—కాదుకాదు. తొగలరాయడా! నామాటవినుము. మగఁడు మగఁడనగాఁ గంటికి గంటికితగిలిన వగకాడు మగడుకాని, పుస్తెగట్టినవాడు మగడగునా? అదియట్లుండ నీవంటి వగకాని పగ జేసికొని బ్రతుకునది మగువయగునా! అది యగచాట్లమారిఖగముగానిఁ బాగుగ యోచించుము?

చంద్రు-ఆహా! నీవెంతదానవు.

తార-నీచెంతకు జేర్చుకొనవేని చింతకు లోఁబడుదాననే!

చంద్రు- గీ॥ ఏలనే మనకీలాటి ♦ గోలలేల?
బేలతనమున బల్కెదు ♦ చాలుచాలు
సురగురుం డిది విని నను ♦ జూచి యాగ్ర
హంబుమదిబూని శపియించు, ♦ నంబుజాక్షి!॥

తల్లీ! నీవెంత క్రూరకృత్యంబున కొడిగట్టితివి?

తార—మనోహరా! నేనుగాదు.

గీ॥ పటిక దీర్చిన బంగరు ♦ పైని ఘటిత
మైన, మణివలె వెలిగెడి ♦ యౌవనంబు
బొందువారికినే ప్రొద్దు ♦ మోహచింత
బొందుగాని వేరొక్కటి ♦ బొందగలదె?

చంద్రు-ఇట్టి విపరీత కార్యంబు దలపెట్టు టెంతయు నపయశంబని యె
ఱుంగవో?

తార—నీకిటువంటి నీతులేల? (అనుబంధము 12)

చం॥ సరసిజనైరిమారురతి ♦ సౌఖ్యముబొందుము నన్నుఁ బ్రోవు మీ

చంద్రు-
పరులను జేరివెఱ్ఱివలెఁ ♦ బల్కెదు మన్మథబాధ కోర్వక

తార—
కరము గురుండు నిన్ను బ్రియు ♦ గాఁ గనుమన్నది నీవెఱుంగవే?

చంద్రు-
హరహర! మద్గురుండిటుల ♦ నాడెనె? సందియమొందకం బళా!

తారా! ప్రియశబ్దమున కపార్థముఁజేసి చెప్పుచుంటివా!
ఔరా! వింత.

తార-అపార్థమా? సరియైన అర్థమె యిది?

చంద్రు—తల్లీ! తనమానస మెట్లురిదునో లోకమంతయు నట్లేయని
తలంచుట నెల్లరకు సహజ పాండిత్యమేయగును ఐనను

గీ॥ పరుల భామామణులపయిఁ ♦ బరధనములఁ
పైని భ్రమనొందు చెనటులు ♦ బహువిధముల
నరక కూపంబులోబడి ♦ పొరలుదురని
బుధులు తెల్పంగ వినలేదె ♦ పూవుబోణి!

ఆహా! నేనీరోజు నిదుర లేచినవెంటనే నేరిమొగముఁ జూచితి
నోగాని కర్ణకఠోరంబగు వాక్యంబులు చెవులార వినవలసివచ్చెఁగదా?

తార—ప్రియా నీవు కలువలరేడవు. నేను కలువకంటిని. నీవు తారా
పతివి నేను తారను. నీవమృతాకరుడవు. నేనమృతాధరిని.

ఇట్టి సంబంధముండ నేనునీకుఁ జెరదాన నెటులనైతిని? నీకును నాకును చుట్టరికమిదివరకే వదలక బొదలుచున్నది. నీమది యెక్కింతదనుక యోచించి యిదినిజమైనయెడ మదనుని కద నంబున కదనిదియని గదియుటకు గ్రక్కున లేచిరమ్ము. లేదేని యిట్లనే శ్రీరంగ నీతులతోఁ గొంత ప్రొద్దుబుచ్చుము.

చంద్రు—తల్లీ!

కం॥ వలుగాకి మారుబారికి
నిలువగఁలేనట్టి నీవు నిలకడతోడ్కా
నిలచెదవే యమునిబారికిఁ?
బలుదెఱగుల నిటుల బల్కఁ బాడియెతల్లీ.

అమ్మా! ననుగన్నదల్లికిని నీకును ఆవంతయైన భేధముండెనా? యింతిపాపకార్యముఁ జేయ సమకట్టుమని పట్టుగాఁ బల్కుటకెట్లుబుద్ధి బొడమెను? ఐనను నన్నిట్లు జేయుమనుట నీకు న్యాయమా? యీ మాటవిన్నవారెల్లరు నన్ను సీ! యని చీవాట్లుబెట్టరా? నీవిట్లధర్మము ను బూని యభిమానమువీడి మోహపాశమునకులోబడిపల్కుట బాడి గాదుసుమీ? నీవు తప్పుదెలియనిదానవా?

తార-ఔను! కాకిముక్కునకు దొండపండు గట్టినట్లు నావంటి యోవ నాంగికా శతవృద్ధు లభించినందుకు నాచిత్త మెంతసంతాపము నొందుచున్నదో నీవే కాసంత సేపు యోచించుము?

చంద్రు-తల్లీ! యిట్టిబుద్ధులతిదూష్యంబులని యెరుంగవో? నీకు దెలి యనిదెద్దిగలదు? నీవిట్టి చెడుబుద్ధిబూనుట యెంతతప్పు? ఎంత సాహసము? ప్రాణంబు లస్థిరంబులగునపుడుకాయంబులు స్థిరం బులా? యీనాల్గు దినంబులు మర్యాదగా జీవించిదాటిపోవు ట కీర్తిగాని? (అనుబంధము 13.)

తార—చంద్రా!

సీ. ఖ్యాతిగా శ్రీరంగ ♦ నీతులు దెల్పెద
వేల? నాతో రతి ♦ దేలగాదె?

కన్నపుత్రికయని ♦ యెన్నకవాణిని
గూడువాక్పతికది ♦ గూడదనిరె?
దాశ కన్యాకేళి ♦ తప్పుగానెంచి ప
రాశరముని వెలి ♦ జేసినారె?
మేనక సంబంధ ♦ మూనిన యగ్గాధి
సూనుని కులములో ♦ హీనుడనిరె?
గౌతమిసతిపొందు ♦ గాంక్షఁ జెందిన నింద్రు
స్వారాజ్య మేలనీ ♦ రైరె సురలు?
మేనత్త రాధతో ♦ మెలఁగెడి కృష్ణున
కిది దూష్యమని యెవ్వ రేనియనిరె?
గీ॥ వారికన్నను నీవప్రభా ♦ వంబు ఘనమె?
మున్ను మునులంతవారలు ♦ ముదితలింద్ల
సేవకులుగారె, యీరిత్తభావమేల?
నాకుగాఁ గల్గెనా నీకు ♦ పోకలెల్ల.

నిర్దయుడా! దిరిశన పువ్వుకన్న మృదుతరంబగు గాత్రంబునకు వజ్రమువలె నతి కఠినచిత్తము దాపరించినందుకు నా స్వాంతంబెంత సంతాపబడుచున్నదో మీబోంట్లకేమి తెలియును,

చంద్రు—(స్వ) ఆహా! యేమియీవింత. (ప్ర)

కం॥ ఈపాండిత్యము నెక్కడఁ
జేపట్టితొగాని దీనఁ జేటగునింక౯
బాపసమీహితమగు రతి
యే పుణ్యంబనెద వెంత యిచ్చకమమ్మా!

మేలుమేలు నీవంటి చదువరిని యింతవరకు నాగన్నులతో కని యెరుంగను. ఐనను మీవంశపరంపర మోక్షమార్గమునకిట్టి పనులే యాధారముకాబోలును? నాకొకరితో సాటియా? అది యటుండ పరసతీరత్నంబుకన్న పాపంబు వేరొకటి కద్దా? మనమొరుల కంట బడకుండ నీపాపంబు జేయగలనుగాని దైవము కంటబడకుండఁ జేయఁ

గలమా? చాలుచాలు, నేనిట్టి యధర్మకృత్యంబులుసలిపి పలువురిచే దూషింపబడి పాపమును మూటగట్టుకొని మోయఁజాలను.

తార-ఓకీ! సంభోగజ్ఞానహీనుఁడా!

చంద్రు—ఏమీ ఇంతీ! నన్నెంతమాటంటివి? అనిననేమిలే.

తార—(చిరునగవుతో) మనోహరా! దరహాసచంద్రికచే నీమన శ్శశికాంతామణిని వెన్నవలె గరఁగఁజేసి నాకున్న ఖిన్నతను వె న్నదన్నవరకు నిన్నెన్నిమాటలన్నను గన్నులు మూసికొని నా కన్నులయెదుట నూరక వదరికనైన నుండుము.

చంద్రు—ననబోణీ! నీవనదలచిన వెల్ల నొక్కటిమైన బీరుపోనీక యని యాఘునంబు నీవేయనుభవించుము. ఇంతమాత్రమునకే నాఘనతకు షుప్పురానేరదు. నీవు గురుసతి వగుటచే నీవన వచ్చును. నేనుఁ బడవచ్చును. తప్పుగాదు.

(అనుబంధము 14)

తార-సీ॥ కలహమేలర కనుల్ ♦ గల్గినందుకు గాంచ
వలసిన నీరూపు ♦ వలచిగంటి
వలపులు నిలుపలేను ♦ తళుకుచెక్కులముద్దు
లిడుకొమ్మటని మరీ ♦ యడుగుచుంటి
మొలక నవ్వులముద్దు ♦ గులుకుచు నొకమాట
కిలకిలలాడుచు ♦ బలుకుమంటి
అల కృష్ణుడా బృందఁ ♦ గలసి సుఖించిన
ట్టుల, నీవు ననుగూడఁ ♦ గలయుమంటి
గీ. చాలుచాలింపు మీనీతు ♦ లేలనంటి
నడరు గ్రిమ్మంగఁ దత్తర ♦ పడుచునుంటి
సమ్మతిగ నొక్కసారి కా ♦ నిమ్మటంటి
కోర్కెదీర్చితో మఱిమఱి ♦ కొసరనంటి.

చంద్రు-(తలవంచి నిరుత్తరుఁడగును)

తార—(స్వ) ఇంక నీసరసహీనుని వేడదగదు. నా యిచ్ఛవచ్చినట్లు దూలనాడి చూచెదను.

(ప్ర) కాంతా!

గీ॥ నీదు శృంగారమును నెర ♦ నీటుగాంచి
భ్రాంతి నొందితి నీవింత ♦ బంటవనుచుఁ
గాననైతిని, మగరూప ♦ మూసినట్టి
బొమ్మవని తోఁచెనార ♦ నిర్మోహియిపుడు.

కఠినుఁడా! నీవనంగుఁడవైన మాబోటి కాంతారత్నంబుల కిసుమంతయైన జింత సంఘటిల్లదుగదా? నీవెంతవాఁడవురా! (స్వ) వీని నెంతో ఘనముగావేడ సంతోషమును దూపించుటచే రోషమునులేక మానస విహీనమగు రాతి బొమ్మవలెఁ జూడనొప్పెను. మీఁద జేయవలసినదేమి? బెదరించికూడ చూచెదను. (ప్ర) ఓరీ! నామాట విననైతివా? నీగురువు వచ్చినతరువాత నీపడుపాట్లుచూడుము.

చంద్రు—నేనికార్య మధర్మమని యొప్పనైతిని. యీ సంగతినెల్ల మద్గురూత్తమునకు నీవు విన్నవించినంతనే యమ్మహాత్ముఁడు నమ్మునా? యమ్మహాత్ముడు నమ్మినను నాదైవము నమ్మవద్దా? కానిమ్ము.

తార—ఓరీ! పాయసంబుకన్న ప్రాణంబు తీపియనునది యెఱుంగవా?

చంద్రు—ఎరుగకనేమి? నాకు ధర్మహానికన్న ప్రాణహాని యెక్కుడు కాదు. నేనిక పాఠశాలకేగెద.

చంద్రు—ఔనా! పోయెదవా? స్త్రీలు సాహసింపఁ దొడఁగెనా జేయనికార్యమేలేదు. నాకున్నబాళియంతయు వెలిబుచ్చితిని పొమ్ము.
(తలనూపును) (చంద్రుడు నిష్క్రమించును.)

(ద్వితీయరంగము:ఉద్యానము.)

[ప్రవేశము:తార-మదనసాయక]

తార—(స్వ) నామనోహరుండు కంటికి కరవైనవెంటనే మదనుండదయుండై యద నిదియని పదునుగలబాణంబులచే నాయెద బగు

లునట్లు కొట్టుచుండెనే. నాకేదియుం దోచకున్నది. నేనిమి
సేయుదును?

మద__అమ్మా! నీవింతగా చింతిల్లకు మనమా మన్మథుని కరుణకుదగిన
నవారము. ఒక్కింతదయారసంబుంచి రక్షించుమని కొనియా
డితివేని యాతండు మనఃకాఠిన్యము దొరంగక కంఠముం గత్తి
రించు నాయేమి?

తార—అవును. (అనుబంధము 15)

చ॥ మరుఁడ! మొరాలకించు సుమ ♦ మార్గణ బాధలకోర్వలేక నే
శరణనియంటి, నన్విడచి ♦ చయ్యన బొమ్మటు పోకయున్న మ
మ్మిరువుర రెండుగన్నులు గ ♦ నిష్టముగాఁ గని పుష్పబాణముల్
బరపుటధర్మ మార్గమగు ♦ బాడియెనన్నొకదాని నేచుటల్॥

గీ॥ హరిహరాదులకైనను ♦ సరకుగొనని
ధీరుఁడవు నీవు, సతులెంతవారు ♦ కినుక
మాను, పిచ్చుకపై బ్రహ్మ ♦ బాణమందు
బాలలోర్తురె నీయట్టి ♦ ప్రౌఢగతికి.

(కోపముతో) కం॥ వనితల నేచుట ఘనమా?
వినుమా నిన్నేమనందు ♦ వేడుకతోడన్
గొనియాడిన ఫలమించుక
యును లేకన్బొ యెగదర ♦ యోర్ద్రోహీ!

కఠినుఁడా! నిన్నెంత వేడుకొన్నను కాసంతయైన దురంతంబు
నంతంబుగొందించవైతివి. నిన్నేమని కొనియాడుదు? నెంతనిదూషింతు?

కం॥ దోసమటంచనియెన్నక
భాసురముగ సతులఁబట్టి ♦ బాధించెడిని
న్నాసిలిగఁజేసి, రూపము
నాశము జేయంగరైరి ♦ నాకసదీరన్॥

దుర్మతీ! పాపముదలంచక మావంటి పాంథులఁ బట్టి బాధిం
చెడి నీరూపము నేపుణ్యుఁడైన మాపిన పిమ్మటగాని వధూవరుల కష్ట

ములన నెట్టివో యెరుంగక హాయిగ నుందురు.

తే॥ చపలచిత్తుఁడ ♦ చెడు పిశాచములరీతిఁ
జెట్లపాలై నకడుబంట్లఁ జేర్చుకొనిన
చెడుగవా నీవు పాంథుల ♦ జేరి బాధఁ
బెట్టకుందువె పలుగాకి! చెట్టవగుచు ॥

తుంటరీ! మంటలో బడుమిడుతకైవడి యమ్ముక్కంటి కంటి మంటచే నడుగంటి మంటిపాల్గాక మావంటి వాల్గంటుల నేడ్పించుట కుంటివా? (చెట్లదెసఁజూచుచు)

తే॥ కోకిలామావిచిగురుల ♦ క్రొవ్వుదలకు
నెక్కెనటే, లేకయున్న నీ ♦ నిక్కులేల?
నీకుదోడుగ నాపలు ♦ గాకి చిలుక
లగ్గువగఁ గూయసాగె నే ♦ సిగ్గువిడచి.

క॥ అల మధుపానులకును బలు
చులకని గుణములగుఁగాని ♦ సుగుణముగలదె?
యళులార! గనుక నే మి
మ్ములఁ సంపఁగి జేగనీయదు మోదముమీరన్॥

సఖి! మనమివ్వనంబునందుండి యేమి సుఖ మనుభవింపను? మెల్లమెల్లగా గృహంబున కేగితిమేని కొంతవరకు మేలుగానుండు.

మద--అవును నిజమే. (ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.) (అవనిక జారును)

—••0••—

తృతీయరంగము పాకశాలాగృహము.

———:o:———

[ప్రవేశము:చంద్రుడు]

చంద్రు—(స్వ) ఆహా! స్త్రీలెంత సాహసులు. నేనధర్మమున కొప్ప
నని గట్టిగా జెప్ప నత్తారాసతి కోపముఁ దెచ్చుకొని మాగురు
వుగారు వచ్చినపిదప నీపడుపాట్లు జూడు"మని స్ఫుటముగాఁ బ
ల్కినదే? అక్కటా! అగ్గుహూర్తముం డరుదెంచినవెంటనే

యాతరుణీమణి కలవిలేనివికల్పించి చెప్పి సన్నేమి జేయించునో గదా? (యోచించి) యిప్పుడే నాకొక యూహ బొడమినది గురువరుండు గృహంబు జేరకమున్నే నేనచ్చటికేగి యాసరసి జాక్షిని నాస్వాధీనంబు జేసికొని ప్రాణంబునిలుపుకొనియెదగాక.

———:o:———

చతుర్థరంగము—తారఅంతిపురము

[ప్రవేశము:చంద్రుఁడు.]

———:o:———

చంద్రు—తారా! తారా! తల్పుదీయుము.

తార—తల్పు. నీవెవ్వఁడవు?

చంద్రు—నేనుచంద్రుఁడను.

తార—ఐననేమి?

చంద్రు—ఏమిలేదు, తల్పుదీయుము. నీపుణ్యముగాని.

తార-పుణ్యములేదు, పాపములేదు. తల్పుతీయుటకిది సమయముగాదు పొమ్ము. నీతోఁగావలసినదేమి?

చంద్రు- (అనుబంధము 16.)

సీ॥ తల్పుదీయుటకేల ♦ తడవుజేసెదుతార
నిలచియుండగలేను ♦ నిమిషమైన
తార- తల్పుగడియదీసి ♦ యిలుజొరనిచ్చిన
యలివేణులపహాస్య ♦ మాడరటర
చంద్రు-ఈలాగురిత్తగా ♦ కాలయాపనసేయ
నేలాగు, తాళుదు ♦ నే లతాంగి
తార- చాలు చాలోర నీ సరసము దెలసె నీ
యాలోచనలు సేయు ♦ టాడికలెర
చంద్రు— గీ॥ అక్కటా! కఠినముబూని ♦ యన్యరీతిఁ
జిక్కులిటుబెట్టి చేసెదా ♦ చెట్లపాలు

తార— ఔర ! మితిమీరి వెక్కస ♦ మాడుకెల్లఁ
జూడ, నేనక్కరగలట్టి ♦ జాడలేవె?

చంద్రు-తారా! నీవునాకక్కరగల్గియే యుంటివిగాని నేను నీకక్కర బట్టినట్టులేదు.

తార-నిజమేపో.

చంద్రు-అబద్ధమా?

తార-అటులైె తల్పుదీయుచుంటిని. (అని తల్పుదీయును)

చంద్రు-(యెందరగా) (అనుబంధము 17)

ఉ॥ తాళఁగఁజాల వందనము ♦ దాకొని జేసెదనో! లతాంగి! జా
గేలనె మేలిమోవి సుధ ♦ నీయెడఁ గ్రోలఁగ నీక నేరముల్
జాలగ నెన్నితోమరుని ♦ సాయకధార పరంపరల్ వెసన్
గ్రాలుచువచ్చి నన్గదసి ♦ కారియ బెట్టుచు జంపబూనవే॥

సీ॥ మదిరాయతాక్షి ! నీ♦ మది రాయిజేయుట
మర్యాదగాదు నా ♦ మాట వినవె
యెదురాగ్రహము మాను ♦ మెదురాడఁగాఁజాల
నదిగాకఁ దలదాకె ♦ నంబుజాక్షి !
నీదు మానసమును ♦ నే గాంచగాఁగోరి
వాదించితిని రిత్త ♦ వాదమిఁకియ
కాంతరో! నీబిగి ♦ కౌఁగిలి నాకిచ్చి
సంతాపమార్చిన ♦ సంతసముగ

గీ॥ అతివ ! మీదట నీమాట ♦ నడుగుదాట
నమ్మునావూట యీతప్పు ♦ నడతఁగోటఁ
జిమ్మితోయుట ప్రాణ ధ ♦ నమ్ము మూట
గట్టిదాఁచుటగాదె, మో ♦ ఘమ్ముపాట.

తార—నీమాటలను నిన్నును నమ్మినట్లె యున్నది.

చంద్రు—నీవెన్ని మాటలన్ననునాకిష్టమేయగు.

తార- కం॥ పురుషుల పలుకులు నమ్మిక

ధర నక్కరదీసు నంత ♦ దనుక నెగాదా?
అరుదు గదలిన సిగయును
సరవిని మాందగులకున్నఁ ♦ జరణమగుబలే॥

చంద్రు—ఇట్టి మాటలననేల? నెమ్మదిగానామనఃపరిశీలనఁజేయరాదా? నిదియట్టుండ

ఆ॥ వె॥ నెనరు లేనిపొందు ♦ నిద్రకుచేటగు
భక్తిలేనిపూజ ♦ పత్రిచేటు
మనసుదగుల నపుడు ♦ మమతకుచేటును
సామ్యమెరుఁగ వటవె ♦ సారసాక్షి!

తార—ఎఱింగిననేమి?

చంద్రు—నీకుఁ దెలియనిదేమున్నది?

తార—గీ॥ రమణుఁడా నీకు నింత యూ ♦ రాటమేల?
పిల్లి కనుమూసి పాల్ద్రావు ♦ బిల్లవార
లెరుఁగరే? సంగవలెవచ్చి ♦ యిపుడుమాల
వగలబన్నిన ఫలమేమి ♦ పొగలరాయ!

వన్నెకాడా! యీవగలింతకు మున్నెక్కడబోయెనో?

చంద్రు—తిన్వీ! గీ॥ మున్ను బల్కిన నాపల్కు ♦ లన్నినిల్పి
నన్నుమన్నించి రతి నేలు ♦ నన్నుతాంగి!
బోటి! నీమాటకును జవ ♦ దాటననుచు
బాసఁ జేసెద, నీదుపై ♦ నాసచేత॥

తార-మదనమోహనా! మనకు బాసలతో నేమిపని? మదనుని కే? కిది మంచిసమయమురమ్ము.

చంద్రు—(తారచేయిబట్టుకొని)

శా॥ రావే పన్నగవేణి! కుందరదనా! ♦ రావే సరోజేక్షణా!
రావే పూర్ణిమచంద్రమండలముఖీ! రావే లతాంగీ! [?]
రావే చిల్కలకొల్కి! కల్కి! యిటు రావే ♦ రావే జగన్మోహినీ!
రావే నీబిగి కౌఁగిలిచ్చి! క్రమమీ ♦ రం బోవవే మోక్కెదన్.

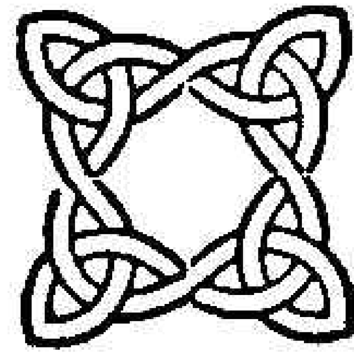
చంచలాక్షీ ! మెంచరాని తమిమించిన నావంటి దీనునిపై నే టికి దయారసముఁగల్గి పంచశరుకేళి నేల దలంచినందుకు నామది సంత సించినది. మన మిర్వురమిక బూపాన్పునందు చిత్రవిచిత్రమగురతుల నతులగతులఁ బెనగులాడుదము రమ్ము.

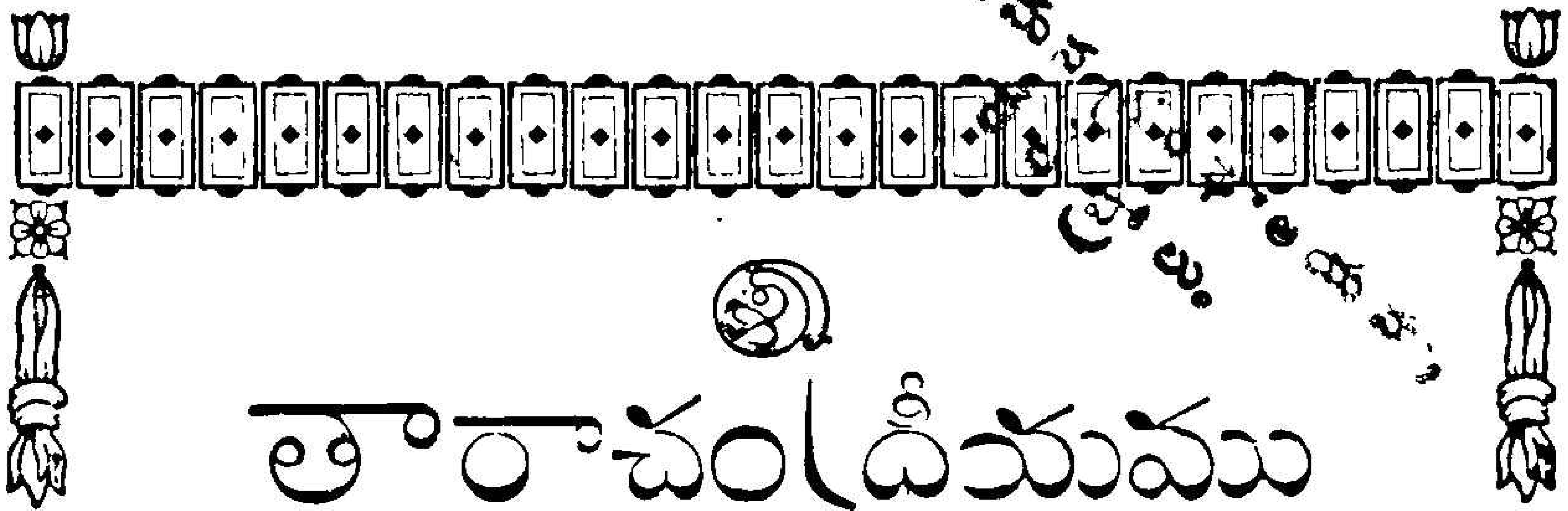
తార – నాతలంపుగూడ నింతకు మూడురెట్లెక్కుడుతొందరగల్గియే యున్నది. ఇంక నూరకఁ గాలయాపన జేయకరమ్ము.

చంద్రు—కాలయాపనతోఁబనియేల? పోవుదమురమ్ము.

(నిష్క్రమింతురు.) అవనిక జారును.

తృతీయాంకము సంపూర్ణము.

తారాచంద్రీయము

చతుర్థాంకము

(ప్రథమరంగము: బృహస్పతిగృహము.)

[ప్రవేశము: బృహస్పతి, వికటచతురుఁడు.]

బృహ - వికటచతురా!

విక — ఏమి స్వామి!

బృహ - ఏమిలేదు. మీయమ్మ యెక్కడనున్నది?

విక — అయ్యా! మనయమ్మనడుగుచున్నారా! చూచిచెప్పెదనుండుఁడి

బృహ - ఓరీ! నీకమ్మయైతే నాకును అమ్మయేయగునా?

విక — అయ్యా! నేనెఱుంగక జెప్పితి. మనభార్యనుఁజూచిచెప్పెదనుండండి.

బృహ — ఓరి పలుగాకీ! నాకుభార్యయైతే! నీకును భార్యయేనా?

విక — అటులైన, నీభార్య నాకేమిగావలయును?

బృహ - నీకు అమ్మగావలయు.

విక — మాయమ్మ మీఁకేమి గావలయును?

బృహ - నాకుభార్య.

విక — మీరయ్యావారైనప్పటికి యీతూరి యీమాట నంటిరేని శిగకు త్రాడుగట్టి యింటి దూలమునకు వ్రేలాడదీసెదను.

బృహ - ఛీ! భ్రష్టా! ఊరక ప్రేలక శృంగారవతితార యెక్కడ నున్నదో చూచిచెప్పుము?

విక — ఆ. నేనొక మనవిఁ జేసికొనియెద.

బృహ - ఏమది?

విక— కం॥ గురువర మీరిలు వెలువడి
పురుహూతుని కడకుజనిన ♦ ప్రొద్దాదిగ నీ
వరకు మన తారమొగమే
నిరువుగఁ గని యెరుఁగ మీర ♦ లిప్పుడు గనుడీ.

ఇకమీరు దివ్యదృష్టిని గనుఁగొనవచ్చును?

బృహ-మంచిది. గనుఁగొనియెద. (యోచించును)

[ప్రవేశము:తార కనక కలశంబులతో జలంబులుగొని]

తార-నాథా! మీపాదకమలంబు లిందుంచితిరేని శుద్ధి జేసెదను.

బృహ-మంచిది. (పాదంబులుకడిగియజ్జలంబులుశిరముపైఁజల్లుకొనును)

తార-(స్వ) నాపూర్వపుణ్యంబుచే సారంగధరునిపొందు సంప్రాప్తమైనది. ఇక నీ ముసలివానితో గావలసినదేమి? ఆహా! నేనెంతపొరబడితిని. మగనిదూషించుట మగువలకు దగవుగాదు. ఐనను కొంతదనుక నిట్లే కపటచేష్టలతోఁ గాలము వెళ్ళదీసెదను. (ప్ర) నాథా!

ద్విపద.

అంచితంబుగనింద్రు ♦ యజ్ఞంబు నిర్వ
హించితిరే, సుఖ ♦ మే మీకుమరియు
నతనిచే బహుమతు ♦ లందివచ్చితిరె?
హితమతి నిన్ని నా ♦ ళ్ళింటనొంటిరిగ
నన్నుంచి యెటునుం ♦ డగ మనసొప్పె
సన్నుతగతిఁదెల్పు? ♦ సదమలచరిత.

మీసాధ్వి యింటియందింతవరకు సుఖముగా నుండియున్నదనుతలంపుగల్గియేగాబోలు మీరింత తొందరగా విజయముచేయుటలు.

(దీనత్వముజూపును)

బృహ-తారా! ఊరడిలుము. విపరీతములాడకుము. నీయాజ్ఞదాటకవేగముగనే వచ్చితినిగదా. (స్వ) ఇవ్వన్నెలాడి యింటియందొంటిరిగానుంచిపోయిన కారణంబుచే నాపతి యింతరాలిగుం

జెగలవాఁడు గదాయని తలంచి రిక్తభావంబుచే యిట్లు బల్కుచున్నది కానిమ్ము. (ప్ర) మదగజగమనా ! నీపీసమయంబున భయపడక పరమానందంబుగా నుంటివా ?

తార—ఆ. మీరచ్చట నెంతసుఖముగా నుంటిరో నేనిచ్చట నంతగానేయుంటిని.

బృహ—నేనచ్చట నెంతో సుఖముగనే యుంటి నైనను లాభమరవీసమంతయును లేదు.

తార—ఎందుచేత ?

బృహ—నీకుదెలియదా ?

తార-నేనంతదెలివియేసంపాదించినదానైనమీపొందు బాయనోముదునా?

బృహ—తారా ! మిగిలినదియేమి ? నేనును నిన్నుగాంచు భాగ్య మెప్పుడోయని కలవరించుచుంటిని.

తార-అవును మీరిచ్చటకు విచ్చేసియు మాటలచే గాలము వెళ్ళబుచ్చుట నట్లనేయున్నది. మీరచ్చటి పనులనెల్ల నెరవేర్చివచ్చితిరా ? తిరుగ వెళ్ళవలెనా ?

బృహ-పనిలేదు.

గీ॥ క్రతువుజేయించి యద్దేవ ♦ పతినయముగ
నొసగు మణిభూషణాదుల ♦ నొప్పిదముగ
గొంటి సుఖముంటి నొక్కంట ♦ కొరంతలేదు
కాంత!నీపొందులేని కొ ♦ అంతదక్క॥

తారా ! నే సేయుమక్క కార్యంబులెల్లం జేయుచు సంతోషముతో నీయింట నుంటివిగదా ?

తార—భగవదనుగ్రహముచే మీరలు బాసిపోయినది మొదలు మీయనుమతి నతిక్రమించక నెంతో సంతోషముతోనుంటిగానినొక్కకొరంతతో.

బృహ—నీకేమి కొరంత ?

తార—మీ కొరంతయంటిదే నాకొరంతయు.

బృహ-ఆ కామభగవానుడు మనల నేకీభవింపఁ జేసె. నింకనేమి కొ
రంతగలదు?

తార—అవును (స్వగ) ఊరుపొమ్మన కాడుగోయు ముసలి వా
నికే యింత భ్రమయుండెనే? నాకెంతయుంపవచ్చును? దైవ
మా! నేనేమిసేయుదు? నేనా చంద్రునితో బద్ధానురాగనై
యిట్లే కపట చేష్టలతో నమ్మిక చెడకుండునట్లు కొంతదనుక
నటించెదను. (తార లోనికిబోవును.)

[ప్రవేశము:చంద్రుఁడు]

చంద్రు—ఆచార్యా! వందనములు.

బృహ—శుభమగుగాక. చంద్రా!

కం॥ ఎంతయు శాస్త్రాదుల బహు
చింతన గావించినావె? ♦ శృంగారపు నా
యింతి నిను బ్రోచుచుండెనె?
సంతసమున నగ్నులన్ని ♦ చారించెదవే?॥

చంద్రా! మాతార "తనకుమారునికీతి" నిన్ను బని పోషణ జేసినదా?

చంద్రు-అయ్యా! మీావన్నెలాడి నన్నన్ని విధంబులఁ దిన్నగానే పో
షించినది. నేను సకల శాస్త్రంబులు బఠింపుచు సుఖగోష్టి చే
యుచు నతికామముతో గ్రీడించుచుంటిని.

బృహ—మంచిది. సంతసించితిని. (అవనిక జారును)

———:o:———

(ద్వితీయరంగము:బృహస్పతిగృహము)

—••o••—

[ప్రవేశము:తార, బృహస్పతి.]

బృహ-(కోపముతోఁదారనుబట్టుకొని) ఓసీ! మోసకారీ! యెంతదానవే!
(అనుబంధము 18.)

ఉ॥ వాసవుఁడాదిగాగ సుర ♦ వశ్యులలోఁదగువాసివన్నెన
న్బాసెనె, సాహసీ! కులట! ♦ నాతిగఁజేసిన పాపుడెంత వాఁ

డీసరి నీవచించినవి ♦ యెల్ల నిజంబని మోసబోతినే?
నీసరిబోంట్ల సకృమల ♦ నేత్రుఁడు బట్టుకఁదాట వల్వడే! ॥

గద్దరిముద్దియా! పెద్దలులేని సమయమందు నొద్దికగా మిమ్ము ద్దర నింటనుంచి పోవుటచే నాపెద్దతనము మొద్దులయి పోవుటయగాక నాబుద్ధి పెడతలఁబట్టినది. యిందుకేమి చెప్పెదవు?

తార—(తలవంచి నిరుత్తరయగును.)

బృహ—కం॥ చంచలగాత్రి! శిరంబును
వంచెదు, తలవంపుమాకు ♦ వచ్చెను బిత్తవి
వంచుగ జదువులఁ జదివి జ
యించితినని విధుఁడు కుటిలుఁ ♦ డెదనిటు బన్నె॥

మీకపటచేష్టలుదాఁగునను కొంటిరి [illegible]? అవిదాగునవికావు.

గీ॥ అతివ మీనడవడి నెల్ల ♦ నరిశ దివ్య
దృష్టిచే గాంచినాడ వి ♦ స్పష్టముగను
ముందు మీలోనఁజెనకిన ♦ మూర్ఖచిత్తు
లెవ్వరో చెప్పు? శిక్షింతు ♦ నెక్కుడుగను॥

ఇమ్మహాస్థలియందిమ్మగువలమాటనమ్మ జనమ్ముల మనమ్ము లెంత తెలివిమాలినవి? నేనును మీచరిత్రమెల్ల దివ్యమ్ముగఁ గన్నుదమ్ములఁగంటి. నెమ్మదిగా నిజమ్ము చెప్పుము?

తార—(నిరుత్తరయగును)

బృహ—చెప్పుటకిష్టము లేకనా యేమి తలవంచుకొనుట?

తార-(స్వ) ఇమ్మునలివాఁడు సామాన్యుఁడుగాఁడు. నిజమును దీసెనే? నేనేమని బొంకుదును? ఇంకమీద నాబొంకులుసాగవు? అయినను నామాటను నమ్మజాలఁడు. నమ్మకున్న నేమి? (ప్ర) నాథా! నేనబద్ధమాడను. అమ్మునికుమారుని చిన్నటనుంచి పెంచి పెద్దనుజేసిన స్వాతంత్రముచేఁ గలసిమెలసి యుండుటే గాని యితరువిన నేనేమియు యెఱుంగను. మీసాక్షిగ పైన మీచిత్తము.

బృహ—నీవేమియు నెరుంగవా ?
తార—(నిరుత్తరయగును)
బృహ—ఏమి నిరుత్తరంబంగీకార సూచకంబుగాదా ?
తార—కాదుకాదు. నేనే పరమ పతివ్రతనగుటచే మీమాటకెదురు బల్క దోషమొదవునని యూరకుంటిని. అదియును మీసంశయంబునకు సహాయముగ నూతగుచ్చినది. నిజము నిల్కడ మీదఁ దెలియదా ? ఇంతయేల ?

(అని కన్నీరు గార్చుచు బొటనవ్రేలు నేల వ్రాయుచు)

సీ. ఏమనియుత్తరం ♦ బేనీయగలదాన
మామాట నమ్మక ♦ మా దలంప
నెందునదీరు మీ ♦ కీ సందియంబింకఁ
గ్రందుగా నాపయిఁ ♦ గనికరమెటు
గలుగును, మీకు ని ♦ క్కము గల్గకుండిన
నిలనాదు జన్మ మిం ♦ కేల మనలఁ
బాపవిధియెడ ♦ శాపఁగామదినెంచి
ప్రాపుమీరంగ నీ ♦ పక్కఁబన్నె
గీ॥ తలనువ్రాసిన య్రాలు ♦ తప్పబోనె ?
వికటముగ మీరలీవేళ ♦ విచ్చలవిడి
తప్పజేసిన వారిపైఁ ♦ దామసించి
దండనముజేతుమని రిది ♦ ధర్మమానె?

తమ్మికంటి యగు యహల్య తమకంబుచేత నమరపతితోఁ గలయదా ? యదియొక తప్పజేయుటగాదా ? యీధరిత్రీవలయంబుపైఁ దప్పజేయనివారెవ్వరుగలరు ? ఐనను అబముసుబంబనునది యెరుంగని మాబోటి యబలలు తప్పజేసినను మీబోటి ప్రౌఢులోర్చవలయునుగాని యిట్లాగ్రహంబుబూని చర్చజేసి నల్గురిలో నన్నల్లరి జేసి తిరిగదా ? హా నాథా ! యీహీనపు బ్రతుకునాకేల.

(పాదంబులపైఁబడి నేడ్చును)

బృహ—తారా! లేలెమ్ము. నీవంటి కర్పూరగంధిలభ్యంబగుట నబ్రం బగుటచే నిది ప్రథమాపరాధంబుగానెంచి మన్నించితి. ఇక మీద నిట్టి తుచ్ఛబుద్ధి దిద్దుకొని యొద్దికగా నంతఃపురంబు నం దుండుము. పొమ్ము.

తార—(స్వ) నేను దుర్మార్గమునకు లోబడియు సన్మార్గురాలివలె నటించుటచే మాయిర్వురయందును దొల్లింటివలె నమ్మకము గలుగజేసితిని. మీద నేనేదిచెప్పినను అది యాముదుసలి విని తీరును. ఇక భయము రానేరదు? నేనా చంద్రునితో గలసి మెలసి సుఖముగా నుండ నోమితిని. (నిష్క్రమించును.)

బృహ—వికటచతురా! చంద్రుని యిచ్చటికి దోడ్కొనిరమ్ము?

విక—ఇదే తోడివచ్చెద. (నిష్క్రమించును)

[పునఃప్రవేశము వికటచతురుఁడు చంద్రునితో]

చంద్రు—గురువరా! నమస్కారము.

బృహ—(కోపముతో) ఓరీ! గురుద్రోహీ! ఖలమతీ!

గీ॥ చినతబాలురు నీవలె ♦ సేయఁగలరె?
నీదుభక్తికి నామది ♦ మోదమందెఁ
జదివినాడవు సకల శాస్త్రంబులెల్లఁ
బెక్కునాళ్ళాయె నిటవచ్చి ♦ నిక్కువముగఁ
దల్లిఁదండ్రులఁగనఁ జను ♦ తారకేశ!

చంద్రు—శలవొసఁగితిరేని పోయివచ్చెద.

బృహ—పదపద నీభక్తికి మెచ్చితి. నీఁక జాగుసేయకతరలిపొమ్ము.

(బృహస్పతి నిష్క్రమించును)

చంద్రు—(స్వ)

సీ. అక్కటా యాసుంద ♦ రాంగి పొందెడఁబాయ
జేసిన విధిజేతఁ ♦ జెప్పదరమె
చిత్తజుబారికి ♦ జిక్కిసొక్కితి నను
గిడలేని వాఁడనై ♦ తిప్పుడిందు

సాల, రసాల; త ♦ మాల, హింతాల, మా
లూర, ఖర్జూర ♦ జంబీర, వకుళ
మందార, కుంద మా ♦ కంద, చందనవృక్ష,
బృందాన్వితంబయి ♦ పిక, శుకాళి
గీ॥ శారికాకీరకలకంఠ ♦ సంగతంబు
నగుచు వాసంతి కోత్సవంబై సయట్టి
గొప్పయారామసీమను ♦ కుంజగర్భ
మందునేనుందు గొన్ని నా ♦ కృతివ కొరకు॥

హా! తారా! నీశృంగారచేష్టల నెన్ని విధంబుల మరువజూచి నను గన్నుల గట్టినట్లుండుకతంబున మరపునకు రాకున్నవి? నాకంట బడు సర్వంబును నీవుగాఁ దలంపుచుంటినిగదా?

(అనుబంధము 19)

ఉ॥ ఆవనజాక్షి గబ్బిచను ♦ లా సుకుమారి శిరోజ సంచయం
బావగలాడి మోవి రుచు ♦ లాచెలి తళ్కు మిఠారిచూపు మీ
లావనితా శిరోమణి న ♦ యప్రియాభినయప్రియోక్తులా
హా! వనజోదరుండు చతు ♦ రాస్యతఁజూపిన నెన్న నేర్చునే?

ద్విపద.

కలకండములును, శ ♦ ర్కరయమృతంబు
వలజుంటి తేనెయు ♦ నరఁటిఫలములు
క్షీరాన్నమును నారి ♦ కేళంబులోని
నీరు పానకమును ♦ నేటగుగుడము
కమలాఫలములాది ♦ గాఁ గలవన్ని
కమలాక్షి మోవితో ♦ గలనైనసాటి
రానట్టి యామోవి ♦ రా జిల్కరీతి
గా వేగనొక్కెదు ♦ కలువరమతిని
కం॥ ఆచెలినేర్పులు! మహిమలు
వాచాలతవగలనెంచ ♦ వశమానా? నా

లోచనములకా తారగఁ
దోచినవిధిఁ దొరలసాగె ♦ దొల్లిటివలెనే.
తే॥ ఇందుబింబాస్య నేను నీ ♦ పొందుబాసి
యెందుజొత్తునే యిపుడు నీ ♦ యందమైన
పాదములచెంత నలరుల ♦ పాన్పుపైని
యొర కాసంతచోటిచ్చి ♦ యొదుగనిమ్మ.

(అనుబంధము 20.)

సీ. పూర్ణచంద్రునిబోలు ♦ పూబోడిమోము క
న్దోయితో గనుగొన ♦ నోమనోకో
రహిమించునానఖా ♦ గ్రములతో బిగివగు
చన్నులపైనాటు ♦ టెన్నడోకో
మధురసమూరెడు ♦ మానినివాతెరఁ
దిన్నగానేనాను ♦ టెన్నడోకో
దనరఁజొసీతిబం ♦ ధనములఁ దేల్చెడి
పన్నుగడలఁబన్ను ♦ టెన్నడోకో
గీ॥ సకలకాంక్షలు నేటితో ♦ సమసెనోకో
పాపచిత్తుఁడు గురుఁడెడ ♦ బాపెనోకో
యెంతవాఁడు విధాతృఁడి ♦ ట్లేర్చెనోకో
చూడనిచ్చోటఁ జావుచే ♦ కూడెనోకో.
అహా! తరుణీ!

సీ. పంచలోహములెన్ని ♦ భంగులఁ బెనఁగిన
మేలికడానితోఁ ♦ బోలనగునె
పక్షులుశుకపిక ♦ ప్రకరంబులెన్నైన
వాసియౌ హంసతో ♦ పాటియగునె?
యాతతంబుగనెల్ల ♦ యలరులు మందార
పుష్పంబుతోసరి ♦ పోలనగునె?

ఘనమగు నెన్ని వృ - క్షములైనగాని కీ్రి
చందన ద్రుమముతో ♦ సామ్యమగునె ?
తే॥ గనుకనారీతి భామినీ ♦ జనములెల్ల
వనితనీగోటితో సాటి ♦ వత్తురటవె?
యెన్నగానేరఁగోర్కెలె ♦ న్నెన్నొయుంక
నన్నికోరిక లమగంటె ♦నంబుజాక్షి!

ఆహా! తారాసతీ! పరసతియు గురుసతియును కూడనగునట్టి దానిని గురించి యింతగాఁ జింతసేయుట బరిశీలనజేయ నేనెంతో వ్యగ్రుండనని ధృఢపడినది. యికనైనను నన్నుగ్రమ్మియున్న మోహాంధకారమును సూర్యోదయంబుచే మొదలంట దుంచివేసి గురుకాంతపై భ్రమను విసర్జించి యుంచితగతి బ్రవర్తించి కీర్తి కాంతను సంపాదించ బూనెద. (అని రిచ్చవడుచు) యింతకుమున్న తెలిసియో తెలియకయో యొకతప్పుజేసితి. నది యెద్దియో? (యోచించి) స్మృతి దప్పినట్లున్నది ? అయిన మరల జ్ఞప్తికి దెచ్చుకొనియెద. (యోచించి)

కం॥ తలఁపగులాఁగనరతమును
విలసిత సౌఖ్యంబులేమి ♦ వేశ్యలతోడఁ
గలయుట ధనహానియు బెర ...
చెలులరతంబేరతంబు ♦ సిద్ధము జగతిఁ॥

ఆహా? యింతకుమున్ను నేఁజేసిన యోచన యిదియే? యిప్పటికి జ్ఞప్తికి వచ్చినది.

(అనుబంధము 21)

చ॥ ఎటుక్షణమోర్తు నీవిరహ ♦ మేకరణింభరియింతునయ్యొ మీదటమటుమాయదైవమిటు ♦ దాకొని సేయుటెరుంగనైతి బోకుటిలుఁడు మన్మథుండు మదిఁ ♦ గొంకక గూ్రరత సేయబూనె నక్కట : చిరుతెమ్మెరల్ చిరుత ♦ గండ్లుగఁ బైబడఁజొచ్చెనెట్లకో?
(మన్మథునవలోకించి)

కం॥ పగతుడనేఁ బాంధులకును
బగతుఁడనే దమ్ములకును ♦ బాదోషులకుఁ
బగతుఁడనిలజక్కవలకు
బగతుఁడనేసోదరికిని ♦ బగతుఁడ మరుఁడా!

చెట్టా! నేనే యింతగట్టివాఁడను. యిట్టి దిట్టడనగు నన్నుట్టుకొని బట్టుగల బాణములఁ బరపుటపరువని యెంచితివా? పంచసాయకా!

(అనుబంధము 22)

ఉ॥ తామరసాలయాత్మజుఁడఁ ♦ దామరసాలయ కేను దమ్ముఁడన్
మామను నీకుగాదె? యభి ♦ మానమొకింతయు నాటకక్షమదిఁ
దామసమూని నిర్భయతఁ ♦ దామరశాస్త్ర చయంబుచేతనే
దామరతంపరంబుగనె ♦ దంబగులందగ వేయఁబూనితే॥

గీ॥ కీరమాయిట్లు గేరుట ♦ క్రూరవృత్తి
ఝమ్మటంచును నాతల ♦ దిమ్మబట్ట
దొమ్మిగాఁ జేగి మీరు గా ♦ నమ్ము సేయు
తిమ్మగాదని తేఁటకు ♦ లమ్మలార!

కం॥ రోలంబరాజ సంపఁగి
మాలికలకు నోడిపోయి ♦ మరణముపాలై
మూలుగుచు మానితోత్కరల
నోలంబుండి మరివచ్చు ♦ టొప్పునె ఘనమె?

కం॥ చిగురే విలుకాఁడునాకికఁ
బగయైనను శుకపికాళి ♦ పలుకుట తగునె
పగతులచేఁ జుట్టములును
బగవారను మాటలిల న బద్దంబగునె?

హా! లోకమోహన మనోహరరూపిణీ! మహిళామణీ!

(అనిమూర్ఛబోవును.) (అవనికజారును.)

———:o:———

(తృతీయరంగము తారమందిరము.)

———:0:———

[ప్రవేశము: తార, మదనసాయక]

తార—మదనసాయకా !

మద—ఏమి.

తార—నీకుఁదెలియనిదేమున్నది ? అయినను సిగ్గువిడచియుగ్గడించెద.

మద—ఏమది ? కానిమ్ము,

(అనుబంధము 23)

తార-సీ॥ కొమ్మనామనవి గై ♦ కొమ్ము నామదికేమి
యోచన యొక్కింత ♦ దోచదమ్మ
కమ్మవిల్తుఁడు బూవు ♦ టమ్ములురమ్ము న
మ్ముమ్మరంబుగనొవ్వ ♦ గ్రొమ్మెనమ్మ
కోయిలల్ గుమిగూడి ♦ గూడి కోయనికూత
లను మరిగూయుజొ ♦ చ్చెనుగదమ్మ
శుకములుచెలరేగి ♦ వికటధ్వనులు చేసి
చకచకలాడించ ♦ సాగెనమ్మ
గీ॥ తుమ్మెదలు దొమ్మిగాఁ దల ♦ దిమ్మబట్ట
మూగిగానమ్ముసేయగాఁ ♦ బూనెనమ్మ
అంచితంబుగ మదిఁబరి ♦ కించి చూడ
నావిధాత్రుని దయ దూర ♦ మాయెనమ్మ.

మదనసాయకా! నాముద్దులమూటను నిద్దురలోనైనను గద్దరించి యెరుంగను? అట్టి సుందరాంగుని పొందుబాసి నేనెంతదనుక బ్రతికియుందును?

మద—(స్వ) ఓసివగలాడీ! యెంతదానవే నీవు? (ప్ర)తారా! మగనిదిగనాడిన మగువలు తగులుకొన్న మగనినైనఁ దిరుగపగ జేసికొనక వగలబాగలి వానిదగిలి యుండుట యొక్కవసంగతి యేగదా ?

తార—చెలీ! నీవిట్లెక్కసమాడవున్న నింకొక్కటి చెప్పెదను.
మద—అమ్మా! నేనిపుడేమియంటిని? చంద్రునివదలదగదంటిఁగాని...
తార— (అనుబంధము 24)

సీ॥ ఓరమణీమణి! యురుతరంబైనట్టి
యూరుచిరాస్యునో ♦ య్యారమేమె
నాకొరకిలఁబుట్టె ♦ న్నాడని తెలియక
వాని కౌఁగిలి బాసి ♦ వంతబడితి
వాని భుజంబులు ♦ వాని మొగంబును
వాని యురంబును ♦ వాని చూపు
వాని మధ్యమమును ♦ వాని చెక్కులిజిగి
వాని చాతుర్యంబు ♦ వగసయూరె!
గీ॥ మానినీరత్నములుగని ♦ మారుబారి
కోర్వలేక భ్రమోన్మోద ♦ మొందియతని
పైనిఁ ద్రొక్కనుబడి దగు ♦ బంధనముల
నయముగాఁదేల కుందురే? ♦ సమ్మదిని॥

అట్టి పుణ్యపురుషుని పొందువిడిచి గాని వాని మరచిగాని నేనెట్లు బ్రతుకగలను?
మద—తారా! పురుషులొకరికొకరు పరస్త్రీ పరపురుషుల నంటదగదని పెద్దలు చెప్పుట విని యెఱుంగవా?
తార—ఎఱిగిననేమి?
మద—ఎఱిఁగియేకాబోలును. అట్టి నీతులనెల్లఁ బాతిపెట్టి పాపకృత్యమునకు గట్టిగా నొడిగట్టుటాక దిట్టతనమని యెంచినది. తెలిసినవారెట్టి పనులనైనఁ జేయసమర్థులే?
తార—(నవ్వుచు) సఖీ! ఈలోకంబునఁ గొందరబలులు తమ సతులం దృప్తిఁ జెందింపఁ నేరక పరపురుషులు తమ సతులనంటుదురను తుంటరి బుద్ధిబూని పరస్త్రీల పొందుకంటె పాపమొండు గలదా? అని "తాటాకులలో" వ్రాసిరి. గావున అట్టి

యాకుల పాటుఁగని మనమిప్పు డాకులపాటు బడనేల? నని నా యభిప్రాయము.

మద—శాబాసు! యెల్లరకు శ్రవణానందమగు సంగతియిదియేసుమీ? యింక నిటువంటి వేమైన గలవేని వెల్లడించినాయుల్లమానంద మంద జేయుమని కోరుచుంటిని.

తార—

ఉ॥ కాంతరో! వానిపైభ్రమ జొ ♦ కాటముగా నెటదాతునే? బళా!
కంతు దిరస్కరించు నిజ ♦ కాంతుఁడు చేరినపాన్పుమీద నా
వంతయసేపు నొత్తిగిల ♦ నట్టి శరీర మదేల ప్రాయముం
బంతుగనుండియేల? నోహో ♦ పాపఁపుదైవము బాపెనక్కటా!

బలేబలే యబ్బలుపోటరి జిగిబిగి కౌఁగిలి వదలిన నాబ్రతుకొక బ్రతుకా? మదనసాయకా! నీవు బాగుగ యోచింపుము.

(అని నిట్టూర్పు విడుచుచున్నది.)

మద—తారా! వేసటఁబడకు. కొంచెమోర్చితివేని నీమనోరథ మీడేరకపోదు.

తార—ఈడేరిన ట్లేయున్నది. ఇసీ! నాకుదగిన రూపవంతునితో సుఖించ నోమనియీపాపపుజన్మమేల? ఈసౌందర్యమేల? ఈవయసేల?

మద—అమ్మా! విచారపడకు.

తార—సఖీ! నాకేమి విచారము? ఒకటియేగదా!

మద—ఒకటి యేమిటి?

తార—

సీ॥ సొగసుగానికి దృష్టి ♦ సోకునంచనివాని
రంగును గనుల ♦ జూడంగనైతి
గబ్బిగుబ్బలుగ్రమ్మఁ ♦ గందునంచనివాని
నునుమేను గౌఁగిట – నునుపనైతి
జిలిబిలియమృతంబు ♦ దొలుకునంచని వాని
చక్కని కెమ్మోవి ♦ నొక్కనైతి

చెలువంబు చెమటచేఁ ♦ జిలుకు నంచని వానిఁ
గలయుచోఁ గసిదీర ♦ మెలఁగనైతి
గీ॥ నట్టి యావన్నెకానితో ♦ నణఁగి పెనఁగి
కదిసితనివారఁ బిగ్గన ♦ కౌఁగిలించి
పెదవినొక్కుచు రతికేళి ♦ బెనఁగలేక
బేలనై పోతి నీరీతి ♦ లోలనేత్రి!

మగువా! పగవాఁడగు మగఁడు వెగటులేని వగలఁదగిలి పొగలు మమ్మునగలుపగలుజేసి దిగులు దగిలించెను. ఇంతకెక్కుడు విచారమేమియున్నది?

మద—నావంటి చెలియనీకుగల్ల దిగులు పడవలసిన పనిలేదు. ఎట్లనైన నాచంద్రుు నీకౌఁగిట నలంకరించునట్లు జేసెదగాని యూరడిల్లు మూరడిల్లుము.

తార—సఖీ! నాశక్తికొలఁది దగుప్రయత్నముచేసి చందురుని యిందు దెచ్చినీడెందమానందమంద జేయుదాననని యభయహస్తమిమ్ము

మద—అట్లనే యిచ్చెదను. (అని చేతిలో చేయివేయును.) తారా! నేనిదే పోయివచ్చెదను.

తార—అరచేతనైకుంఠము జూపినట్లు మాట చెప్పి పోవుచుంటివి. తిరుగనీవు వచ్చెడిదనుక నుయ్యాలలూఁగు నాప్రాణములు నిల్పుటెట్లనో, యెట్లనైనను బలాత్కరించి నిల్పుకొనియెద.

మద—(చిరునవ్వుతో) ఇప్పుడేఁ పోయివచ్చెద. నాకేమి పారితోషికము?

తార—సర్వము నీదియే పోయిరమ్ము. (అందరునిష్క్రమింతురు)

(అవనికజారును)

———:o:———

(తృతీయరంగము ఉద్యానవనము-)

———:o:———

[ప్రవేశము: చంద్రుఁడు]

చంద్రు—(స్వ)

సీ॥ సకలసంపదల కా ♦ స్పదమైనయట్టి వ
సంతకాలము వేళ ♦ సంతసముగ
పికమిథునంబులు ♦ ప్రియముతో రతికేళి
గొంకకఁ గులుకుచు ♦ కోయటంచు
కుత్తుకకుత్తుక ♦ నొత్తిగిలఁగ జేసి
కౌఁగిలింతలను సు ♦ ఖముగ మెలఁగు
చుండె, బో, గన్నులఁ ♦ బండువుగానాయె
నక్కటా! తలవంపు ♦ లాయెనాకు
గీ॥ ప్రాణనాథారమిసుమంత ♦ లేక నేలఁ
బడినతీవియ చందానఁ ♦ బసఁతిలేని
కాలమున నెన్నిసుఖముల ♦ గల్గెనేని
ఇలను పురుషుల కాబ్రతు ♦ కేలనొక్కొ ॥

(అని చెప్పవడును)

[ప్రవేశము: మదనసాయక]

మద—ఆహా! యేమియీవింత. తారాసతి చంద్రునియందు బద్ధానురాగయైయుండినట్లే చంద్రుఁడును తారయందుబద్ధానురాగుఁడై యీపాదరింటఁబడి మరిమరి పరితపించుచుండెను. ఈసమయమందు నేనాతని చెంతజేరి తారాసతి తనపై మోహాంబుచే నన్నపానీయాదుల విసర్జించి తుదకు ప్రాణపరిత్యాగము జేసికొన దలచి యున్నదని విన్నవించ నాపెను వెంటనే యాచంద్రుఁ డప్పటికే తెంచి యామందగామినికోరిక తొందరగా దీర్చు ప్రయత్నముఁ జేయఁగలఁడు. వెదకబోయిన తీగపదములకు దగులుకొన్నట్లితఁడిచ్చోట గనుపించుట నేను జేసికొన్న

పుణ్యముగాబోలు. (యోచించి) కాదుకాదు మాతారాపతి జేసికొన్న పుణ్యమేయగును. ఇందుకు సందియములేదు.
(చంద్రుని సమీపించి) చంద్రా! చంద్రా! పలుకవేమి?

చంద్రు—
ఉ॥ ఎవ్వరి చిన్నదానవే? మృగేక్షణ!

మద— నేనే?

చంద్రు— శభాసునేననా,
యెవ్వతెవంటిని?

మద— అగ్గురునియింతికి స్నేహితురాలను!

చంద్రు— అగ్గురుం
డెవ్వడె? యింతియెవ్వరె?

మద— బలే! దగునవ్విటకత్తె గాదొకో

చంద్రు— యవ్విటకత్తెయెవ్వతె?

మద— యొయారియ తార? యటంచునెంచుమీ?

చంద్రు—ఆహా! తారాసతీ! (అనిమదనసాయకనుగదియగమికించును)

మద—చంద్రా! నేను తారనుగాను? మదనసాయకను నన్గదియ నే
తెంచదవేమి? యటుంగుము? (వెనుకకు నెట్టును)

చంద్రు—నీవా? నేనుతారయనుకొని భ్రమపడితిని.

మద-చంద్రా! ఆకాంతామణియగు తారాసతి యచ్చట నీకంటె నెక్కుడుగా కంతుదురంత సంతాపానలంబున కోర్వలేక క్షణంబొక యుగాంతరంబుగాఁ జింతింపుచున్నది. నీవిపు డాలలనామణి మనోరథమీడేర్చు తలంపు గలదేని గ్రక్కున గదలిరమ్ము.

చంద్రు—(స్వ) ఆహా! నాతపఃఫలంబుచే నాకోరిక లీడేరు సమయము సంఘటిల్లినది. (ప్ర)

కం॥ పంకజదళనేత్రిరో నే
సంకేతితమైనపొదకు ♦ జయ్యనవత్తుఁ
గొంకక నాసీమకు నా

సాంకపగంధిని బిరానఁ ♦ జనుదెమ్మనుమీ॥

మద—చంద్రా ! నీ చెప్పినది పొరబాటుగావింటిని. నింకొకమారు చెప్పుము !

చంద్రు—నీకు తెలియనిదేమియున్నది. నేజెప్పనక్కర లేదు.

మద—అటులైన మున్ను మీరు నియమించుకొన్న యేలకి తీగలచే నల్లిబిల్లిగా బెనంగుఁపొన్నపొద కవ్వన్నెలాడిని గ్రన్ననవచ్చు పన్నుగడ బన్నెదను. నీవును సత్వరంబుగా నచ్చటికిరమ్ము.

చంద్రు—మదనసాయకా! పొమ్ము. నీప్రయత్నము జూచుకొమ్ము.

(నిష్క్రమించును) (అవనికజారును)

———:o:———

(పంచమరంగము తారమందిరము.)

———:o:———

తార—(స్వ) నానెచ్చిలి యింకను రాదయ్యె ? తాఁబోయిన కార్య మేమయ్యెనోగదా ?

[ప్రవేశము మదనసాయక]

తార—నెచ్చెలీ! వచ్చితివా ?

మద—నేనువచ్చుటయేగాక చంద్రునిగూడ దెచ్చితిని.

తార—ఏడీ! నావలపులదొర.

మద—ఇచ్చటికే దెచ్చితిననుకొంటివాయేమి ?

తార—మరియింకెచ్చటికి వచ్చునట్లు జేసితివి ?

మద—ఎచ్చటికా ? అచ్చటికే ?

తార—చెలీ ! యెకసక్కెమాడకు. నిజముచెపుమా వేడెద.

మద—చల్లకువచ్చి ముంతదాచనేల? నతండు తొల్లిమీరు నియమించుకొన్నఘుమ్ముఘుమ్మని సౌరభమ్ము గ్రముకొను పూపొదకు జేరెదనని జెప్పిపంపెను. నీవును అచ్చటికే విచ్చేసితివేని నీను చ్చిరతనము దీర్చనోడంబడు నిందుకు సందియంబు జరుగదు.

తార—(సంతోషముతో) ప్రియసఖీ ! నీవంటి నెచ్చెలిగల్గ నాకేమి

కొరంత? నీ జేసిన యుపకారమునకు బ్రత్యుపకారమేమి జేయ
గలను?
మద—ఏమిలేదు. నన్ను మరవ కుండుటయేచాలును.
తార—నేను బ్రతికియున్నంతదనుక నీచేసిన మేలుమరపునకురా నేరదు.
మద—యీమాట లెంతవరకు?
తార—నీవును నేనును ఉండువరకు.
మద—నిజముగానా?
తార—అబద్ధమా? అదికల్ల.
మద—అటులైన నసే! నేను పథపరిశ్రమదీర్చుకొని వచ్చెదను నాకు శెల
వొసంగుము.
తార-మంచిదిపోయిరమ్ము. (ఇరువురునిష్క్రమింతురు.అవనిక జారును)

(షష్టమరంగము:ఉద్యానవనమునందు పొదరిల్లు.)
[ప్రవేశము:తారా చంద్రులు.]
(అనుబంధము 25.)

చంద్రు-సీ. తార దాపరమేల ♦ మారుబారికిక ణ
మోరువలేని నన్ ♦ జేరరమ్ము
జేరవచ్చియు తమి ♦ దీర బారటుసాచి
గారవంబుగ బిగి ♦ కౌగిలిమ్ము
బిగి కౌగలియొసంగి ♦ పెక్కుభంగుల బ్రేమ
ముడిబడగమ్మని ♦ ముద్దులిమ్ము
ముద్దిడియున్మాద ♦ ముసు జెందిఁయున్న స
న్నధరామృతము కొంచె ♦ మానసిమ్మ
గీ॥ అధరపానంబుజేసిన ♦ యవలసరస
మొప్పజన్గవగోరుల ♦ నుంచనిమ్ము
గోరులుంచినపిమ్మట ♦ మారుకేళి
దేలఁగానిమ్ము నను గడ ♦ దేర్పుసుమ్ము.
తార—మనోహరా! మూడుకాళ్ళ ముసలాతఁడు నిన్ను పొమ్మన్నం

తనేనన్నువిడనాడి పోవుటకు నీమానసంబెటుల నొప్పినది ? ఇది న్యాయమని తలంచితివా ?

చంద్రు—మనమవలంభించిన కార్యమతిదూష్యమగు కతంబున నింక గొంతదనుక నుండ వెల్లడీయగుననిం గురునాజ్ఞ దాటక గుట్టుగా బోయినాండను. ఇదియొక తప్పగునా? ఐనను యిప్పుడు మిగిలినదేమి ? నీకు నాయందెక్కుడు మక్కువగలదేని లజ్జాభిమానంబులు విడచి నావెంటరమ్ము. నానిజాంగణమునకుం బోవుదము.

తార—వచ్చెద ప్రియా ముందు నిన్నొకసారి గాఢాలింగనంబొనరింప వలయునని త్వరపడుచున్న యీమేని బులుపును దీర్చినన్ను ధరింపుము. (అని కౌంగిట జేర్చుకొని) చంద్రా ! నీవునన్నెచ్చటికి దోడుకొని పోవదలంచితివి ?

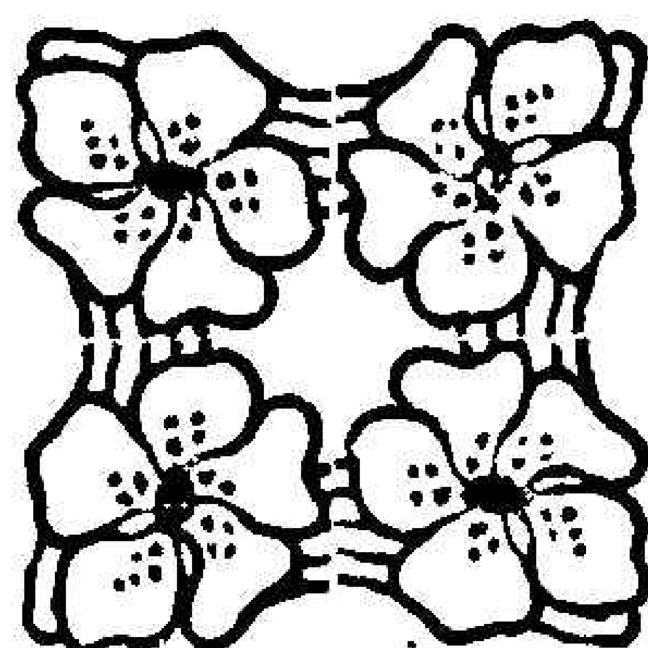
చంద్రు—బ్రహ్మపంపున విశ్వకర్మచే నిర్మితంబైన మా పరిత్రిష్ఠాన పట్టణంబునకు దోడికొని పోందలంచితి ? నచ్చటికి నావెంట వచ్చెదవా ?

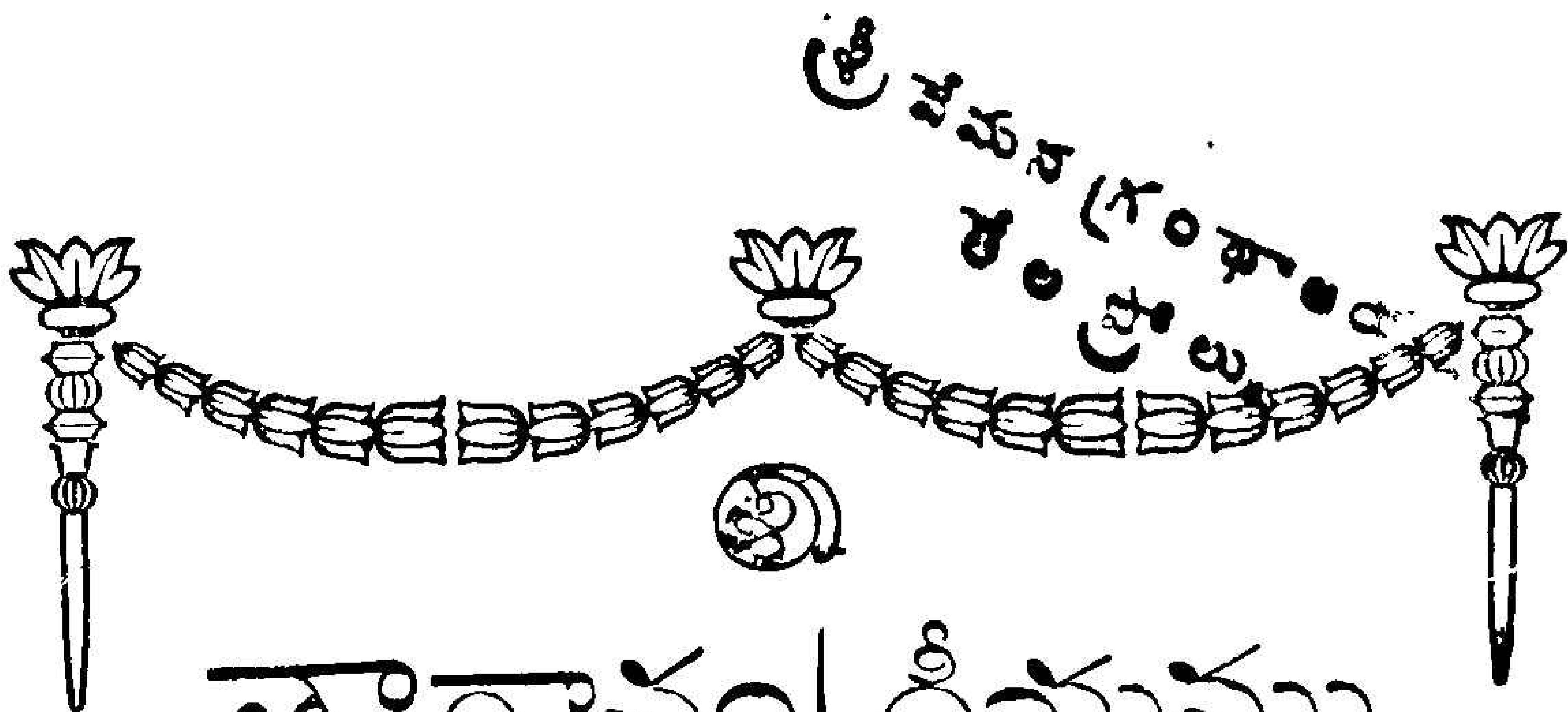
తార—రాకనేమి నీపొందుబాసి యొక్కక్షణకాలమైన యోర్చియుండజాలని నన్ను విడచిపోవుట నీకు దగునుగాని నాకు దగునా ?

చంద్రు—అటులైన పోవుదమురమ్ము.

తార-చిత్తము. (యిద్దరు నిష్క్రమింతురుపుఅవనికజారును)

చతుర్థాంకము సంపూర్ణము.

తారాచంద్రీయము

పంచమాంకము.

[ప్రథమరంగము బృహస్పతియిల్లు]

[ప్రవేశము:బృహస్పతి, వికటచతురుఁడు.]

బృహ- గీ॥ వికటచతురుఁడ నాముద్దు ♦ వెలదియెందు
బోయెనో! ఇంతదనుక రా ♦ దాయెమరల
నిలయమున బరిపరి విధం ♦ బులను జూచి
నాడ, నిమిషము మరువను ♦ నన్ను తార ॥

శిష్యా! మనతారాసతి యెందుబోయినదో?

విక-ఇరుగుపొరుగిండ్ల కేమైన బనిఁజేయించుకొన బోయినదేమో?

బృహ—భ్రష్టా! చెడ్డకూతలు గూసెదవేమి?

విక-అయ్యా! చెడ్డా పడ్డా నసకుంటే మీదానిఁ జూచుకొనరాదా?

బృహ-ఛీ. ఛీ. మాదేమిటిరా?

విక-మీ రెరుంగరాయేమి? దివ్యజ్ఞానమని.

బృహ-నిజమేరా! (ఆకాశము వెసఁజూచి)ఓరీ మనతారచంద్రునితో బోయినదిగదా?

విక-(గుండెలుకొట్టుకొనుచు) అయ్యో! అయ్యో! మనయమ్మనుచంద్రుఁడు దీసికొని పోయెనా? యెంతపని యెంతపని.

బృహ--వాఁడు కాసంతయైన లక్ష్యములేక యింతపని జేసిపోయెనే? నేనేమిసేయుదు?

వికి—గురువరా! యొకమనవి

గీ॥ ప్రేమగల శిష్యుఁడతఁడని ♦ పెద్దఁజేసి
నీకుమారుని గాఁజూడు ♦ నెలఁతయనఁగ
తన కుమారునిగా జూచి ♦ తగులుకొనియె
నిన్నిటికి మీరుజెప్పిన ♦ వన్ని జరిపె॥

అయ్యా! 'మనయమ్మగారి తప్పేమిగలదు? మొదటనుండియు తుదవరకు దమ్ముగట్టఁద్రాళ్ళు తామే దెచ్చుకొంటిరి.

బృహ—ఓరీ! నేనా తారాసతిని యిట్లుజేయుమని చెప్పితినా? నారాయణ! నారాయణ! నేనిక జంధ్యాలుద్రెంచుకొని సన్యాసి నయ్యెద. (అని జంధ్యములు ద్రెంచ యత్నించును)

వికి—(తొందరగా) అయ్యా! బృహస్పతులవారు మీరింతపనిచేయ వలదు. నామనవి వినుఁడు. (అని చేతులుబట్టుకొనును)

బృహ—ఓరీ! నీవటుండుము.

వికి—నామాటవినుఁడు. మీరీపని జేయకండి. మనము గుంటపాళెము పోదము రండు.

బృహ—ఎందుకు?

వికి—ఎందుకా? అందుకే!

బృహ—చెప్పుమురా?

వికి—ఏమేని చెప్పుదు. (నవ్వుచు) మంచిపడుచును దెచ్చుకొనుటకు.

బృహ—ఓరి పరమద్రోహీ! దుర్భాషలాడెదవేమి!

వికి—సరిసరి. యివి దుర్భాషలా? నాదేమిపోయినది లెండి.

బృహ—ఓరీ! నేనీ జనులలో శిరమెత్తుకొని తిరుగుటెట్లు?

వికి—ఎందుచేత?

బృహ—ఇందుచేతనే.

వికి—అట్లయిన శిరస్సు బరువెక్కెనేని దాని యొకచోటబెట్టి తిరుగ వచ్చునుగదా?

బృహ—ఓరీ! నీవిట్లుప్రేలక నామాటవిని పరుగు పరుగున ప్రతిష్ఠాన పట్ట

ణము ప్రివేశించి చంద్రునకు దగుమాటలుచెప్పి తారను దెచ్చి నాస్వాధీనము జేయుము.

విక—మీ కేమి కుదురుగా గూర్చుండువారు. మాటలెన్నైనను జెప్ప గలరు. మీరు గురువులని మీమాట జవదాటక నేనా చంద్రునకడకు బోయితినేని నన్నుబట్టి తన్నించకవదలివేయుట కంత వెఱ్ఱివాడా?

బృహ—వాఁడంత క్రూరకృత్యముఁ జేయఁదలంచడు. నామాటవిని పోయిరమ్ము.

విక—అయ్యో!

గీ॥ ప్రాణముండిన నెట్లైన ♦ బ్రతుకవచ్చు
నీదుతావున విద్య మా ♦ నెదనుగాని
పలక పుస్తకములనిమ్ము ♦ ప్రాభవముగ
నస్మదీయగృహంబున ♦ కరుగువాఁడ॥

బృహ-ఓరీ! నీవు చంద్రుని చెంతజేరుటకంత కష్టమయ్యెనేని యింకొక్కటి జెప్పెద.

విక-ఏమది(స్వ) ఆహో్యగ్రహచారమా! నన్నేమి జేయఁదలఁచితివి?

బృహ-మన మిరువురము నాసురపతికడకరిగి యీసంగతి విశదబఱచితిమేని మనకార్యమాతనిచేఁ జక్కఁబడును. ఇంతమాత్రమునకే నీవు చదువును చాలించుకొననేల? నావెంటరమ్ము,

విక-ఆ. యిదినాయిష్టమేయగును. పోదము రండు.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు) (అవనికజారును.)

———:o:———

(ద్వితీయరంగము. ఇంద్రుని. సభాస్థానము)

[ప్రవేశము:చంద్రుఁడు, ఉపేంద్రుఁడు, దిక్పాలకులు నారదుఁడు.]

ఇంద్రు—దిక్పాలకులారా! మీకెల్లరకు మున్ను నాచేనియమింపబడిన కార్యములెల్ల ధర్మాధర్మ విచారణఁజేయుచు నపరిమితానందంబుతో నెరవేర్చుచుంటిరా?

దిక్పా—(లేచినిలచి) భవదీయశాసనంబుదాటకజరుపుచున్నవారము.
ఇంద్రు—ఉపేంద్రా! బృందారక బృందం బపరిమితానందంబుగా సత్కర్మ లొనర్చుచు చక్కగా నున్నవారలే?
ఉపే—తమకరుణగల్ల నేమికొరంత సంఘటిల్లును.

[ప్రవేశము:అప్సరసలు.] (అనుబంధము 26)

అప్సరసలు- వనమయూరవృత్తులు.

ఇమ్ముగను గప్పురవి ♦ నెమ్మమరియిమ్మా ♦ నెమ్మొగము ముద్దులిడ ♦ నెయ్యముగ రమ్మా, రొమ్మునను రొమ్మునిడి ♦ గుమ్మ దయసుమ్మా ♦ సమ్మతిగ నమ్మితి వి ♦ షమ్ము విరజిమ్మా.

2 మక్కువయదాయమరి ♦ మంచిపనియానా♦చక్కురుచిలి యే లబిగి ♦ కౌగిలి బిరాన జొక్కముగ నిచ్చిరతి ♦ సూటిగొనుచేన న్నెక్కుడుగఁ జూచినటు ♦ లెంతు మరియాద.

మత్తకోకిలావృత్తము.

కూరిరులు బుద్ధినిబూని నాపయి ♦ కోరచూపు లికేలరా
భూరికామకళాకళ్పూమామరి ♦ పొంగెదా మరియాదరా
ఓరి నామొరనాలకించి పు ♦ రోసరిల్లిని హర్షమిం
పార నన్గని ప్రూర్వ్వముంబలె నైననుండిన మేలురా

ఇంద్రు—ఉపేంద్రా! ఇయ్యప్సరసల యాటపాటలభినయంబుల కానంద మందితిని. [illegible] గారవించి పంపుము.
ఉపే—చిత్తము. [illegible]! భూషవస్త్రాభరణాదులందుకొనిపొండు
అప్స—చిత్తము. దేవనాథా [illegible] సెలవా?
ఇంద్రు—మంచిది పొండు. (నిష్క్రమింతురు.)

(ప్రవేశము:బృహస్పతి, వికటచతురుఁడు)

ఇంద్రు—(లేచి)సురాచార్యా! వందనములు.
బృహ—జయమగుగాక!
దేవ—ఆచార్యా! నమస్కారములు.
బృహ—మీకెల్లరకు శుభమగుగాక,

ఇంద్రు—ఆచార్యా! యీపీఠంబుపై వసించి యీయర్ఘ్యపాద్యాది విధులఁ బరిగ్రహించుడు.

బృహ-(తలవాంచి కూర్చుని మెల్లగా) గ్రహించినట్లే.

ఇంద్రు— గీ॥ సరసగుణసాంద్ర ♦ శిరము వంచంగనేల?
సేమమేమీకు మోమిటు ♦ చిన్నబోవు
హేతువెద్ది! యోః వచియింపు డేనుగల్గి
యుండ నిటు వంతనొందంగ ♦ నొల్లదనఘ॥

బృహ-సీ॥ వినమింక దేవేంద్ర! ♦ వీను లింపొందఁగాఁ
జెప్పగూడనిమాటఁ ♦ జెప్పవలసె
నైన దెల్పెద నత్రి ♦ యాత్మజుండైనట్టి
భానునిజోడు ♦ సద్భక్తిఁజేరి
వేదశాస్త్రములన్ని ♦ విపులంబుగా నేర్చి
నాదు భార్యను బట్టి ♦ నాడుగాక
కాసంత భయమంద ♦ కనుమచ్చు గనుపించి
నాసతీమణిపైని ♦ యాసజేసి
గీ॥ యేనుగృహమున లేకుండు ♦ టెఱిఁగి యెఱిఁగి
తారనాతడు గొనిపోయెఁ ♦ దగుదునంచు
నన్నుజూడను గదనాకు ♦ నాఁటనుండి
హర్షముడిగెను బరవశ ♦ మయ్యెమనము॥
మత్తకోకిల (అనుబంధము 27)
మోసమయ్యెగదయ్య వాసవ ♦ ముక్కుమూపిరి గల్గగా
నీసరిన్మరి నావెతల్ వచి ♦ యింప శక్యమెకో బళా!

ఇంద్రు-ఓసమంజసచిత్త మిమ్మెపు ♦ డొందినట్టి విపత్తులం
భాసురంబుగఁ దీర్చెదన్ బరి ♦ పాలనంబొగిజేసెదన్

బృహ-భాసురాంగియ తార నన్నెడ ♦ బాసిపోవుటచే ధరన్
నాసమానులలోనఁ గౌరవ నాశమయ్యెగదాగనన్.

ఇంద్రు-ఆసరోజభవుండు వ్రాసిన ♦ యట్టివ్రాత దొరంగునా

కాసుగామినిము గన్నులంగనఁ ♦ గా నశించె బుధోత్తమా!
బృహ-కండక్రొవ్వువహించి చంద్రుఁడు ♦ గొడుమీరి మనోభ్రమన్
పుండరీకదళాక్షి తారను ♦ బొందుమీరఁగఁ జేకొనెన్
ఇంద్రు-చెండివేసెద నాశశాంకు గ్ర ♦ సింపఁ జేసెద ధీరతన్
గండుమీరి మహోగ్రకోపము ♦ గ్రమ్మఁ దారనుదెచ్చెదన్
బృహ-కూళనై దొలి చేయుపాపము ♦ కూడివచ్చిన దక్కటా!
ఓలి నియ్యెలనుండి యెవ్వరి ♦ నుద్ధరించెద నేనిటా!
ఇంద్రు-మేలు గీడు నొకానొకప్పు ని ♦ మేషమాత్రములోపలన్
గాలకర్మవశంబునన్మరి ♦ కంటగించు నె వారినిన్.
హరిహరీ! యేతపని. యెంతమోసము. ఎంతదుండగము.
బృహ- గీ॥ కారణంబేమొకోగాని ♦ తార యింత
దనుక నిటువంటి కార్యముల్ ♦ దలఁపలేదు
గాకమానవు కాగల ♦ కార్యములిలఁ
గాలగతి నెట్టజాలిన ♦ ఘనులు గలరె?
ఇంద్రు-గురువరా! మీరిట్టి స్వల్పకార్యమునకు వ్యాకులపడఁదగదు. నేనిపు డొక దూతనుఁబంపి మీ నాతుకని యిచ్చుటకి వచ్చునట్లు జేసెద. చింతపడకుఁడు.
బృహ-నిర్జరేంద్రా! గోటనోపనికి గొడ్డలియేల? నీ యిష్టమగునట్లుఁ జేయగడంగుము. నీవంటి శిష్యులుండఁగ నాకిసుమంతయైన కొరంత రానేరదుగదా?
నార-(స్వ) ఈ స్వర్గంబునఁ బురందరుడొనర్చిన యజ్ఞసంతర్పణములందు గొంతుమట్టుకు పంచభక్ష్యాన్నములు తనివిదీర భుజించినను క్షుద్బాధదీరకున్నది. (యోచించి) దీనికంతగా యోచించవలసిన పనిలేదు. నేనిప్పుడే ప్రతిష్ఠానపట్టణంబునకేతెంచి యింద్రుడన్న వాక్యంబులెల్ల నాచంద్రునకుఁజెప్పి కలహమును బెంచి యందుచేఁ గడుపు నిండించుకొని కలహభోజనుఁడను సార్థకనామమును నిల్పుకొని తృప్తిబొందెద. (ప్ర) గురువరా!

సురవరుని కరుణారసముఁజెందిన నీకేమికొఱంత? ఇమ్మహాత్ముఁడు నీకొక్క నెరవేర్చకపోఁడు. దేవేంద్రా!

గీ॥ సురసపరేణ్యా నీవు ♦ గురునిపై నొక్కింత
కనికరంబుబూని ♦ కమలముఖిని
తెచ్చి సురగురునకు ♦ నిచ్చి సత్కీర్తిని
బొందు మిందుతోడఁ ♦ బోరిమైన.

ఇంద్రు—నారదా! ఈ స్వల్పకార్యమునకై సంగరము సేయవలెనా? ముందు సేవకుని బంపి చంద్రుని యభిప్రాయంబెల్ల నెఱింగి తదుపరి తగిన యత్నముజేసి సాధించెదను.

నార—మంచిది. యట్లనే గానిమ్ము.

ఇంద్రు—చిత్తము. అనుగ్రహించుడు.

నార—అంతయు దైవానుగ్రహమేగదా! శలవా? (నారదుఁడు నిష్క్రమించును.)

ఇంద్రు—(శేవకునిఁజూచి)

సీ॥ వినవోయి సేవకా! ♦ వేడుకదనరంగ
వినుపింతుఁ జెందొవ ♦ విందుపురము
జేరి, యాచందురు ♦ జేరి యిట్లను మీావు
చాగు చరిత్ర యా ♦ చార్యసతిని
చేపట్టవలవదీ ♦ చెడుబుద్ధు లేల నీ
పాపమునకు నోడి ♦ బట్టితీవు
నవలాలపై వ్యస ♦ నము గొప్పదనుమాట
నవివేకమానసు ♦ లనఁగ వినవె

గీ॥ మేము మీాతలిదండ్రుల ♦ మేలిగాంచి
సీదుతప్పుల నెంచకుం ♦ డితిమి ముందు
జూచి యిగ్గురు శరణంబు ♦ జొచ్చి వేడ్క
జంచలాక్షిని యిచ్చుట ♦ మంచిబుద్ధి.

ఇట్లుగా నేజెప్పిపంపితినని చంద్రునకుఁ జెప్పి మన గురుసతిని

దోష్కానిరమ్ము.
శైవ- చిత్తము. పోయివచ్చెద. (నిష్క్రమించును.)
ఇందు)—గురువర్యా! గృహంబున కేగుదమురండు.
(అందరు నిష్క్రమింతురు, అవనిక జారును.)
(తృతీయరంగము- ఉద్యానవనము.)
(ప్రవేశము: తార చంద్రులు)
తార—(ఆశ్చర్యముతో)

విద్యున్మాలావృత్తము.

ఈ యుద్యానం ♦ బెంతో హృద్యం
బై యొప్పారెన్ ♦ హాళిం బ్రేమం
గాయం గాయం ♦ గా నైకంబుల్
బాయంజాలన్ ♦ బాతన్నాడన్.

చంద్రు— స్రగ్విణీవృత్తము.

భామినీరత్న మా ♦ భావజాత్మ ప్రియుం
డా వసంతుండు హర్షాంబుధిన్మగ్నతన్
తీవిదానుండఁగా ♦ డీకొనెన్ జూడఁగన్
ధావమందారయుం ♦ బాటిలెన్ హర్షమున్.

తార— క్రౌంచపదము.

ఈ వనవృక్షం ♦ బుల్వరుసన్నా
కిపుడతిహితవుగ ♦ నెరుకపడంగన్
భావమునందుం ♦ బాదుకొనంగన్
బలుముదమొదవఁగ ♦ బలుకుడి వేగన్.

చంద్రు— క్రౌంచపదము.

తీవిని కందోయి న్గ ♦ ను మీవున్
డిగబడకను మ ♦ ది నిలుకడనేర్తున్
గావరమొప్పన్ జైత్రుఁ ♦ డు కొల్వన్
గడకతో బలములు ♦ గదియఁగ దీర్చన్.

తార— తోటకవృత్తము.

జాలము సేయక ♦ చక్కని శాఖా
జాలము వేరుగఁ ♦ జాటుచు జెప్పక
గాలము బోయిన ♦ గాలుని రీతిక
గ్రాలుచు మారుఁడు ♦ గాల్చెడి నన్నుక.

చంద్రు—సఖీ! అటులైన

ధ్వవకోకిలావృత్తము.

మరువకంబులు- చంపకంబులు ♦ మాతులుంగల వంగముల్
కురువకంబులు బొండుమల్లెలు ♦ కోలితాలతమాలముల్
మరియు మన్మథచందనంబులు ♦ మాధవాద్యవనీజముల్
సరససౌరభమై వెలింగె వ ♦ సంతకాలపు వేడుకల్.

గీ॥ పిన్నచివురులు దిను వన ♦ ప్రియములెల్ల
ఫలవితతిమెక్కు శుక శారి ♦ కలు మరెల్లఁ
బరగఁ బూదేనెలాను బం ♦ భరము లెల్ల
గాన మొగిసేయుచుండు ను ♦ ద్యానమందు.

మనోహారీ! యింక జాగొనరింపక నంతిపురంబునకుఁ బోవుదము రమ్మ.

తార—రండు పోదము. (నిష్క్రమింతురు.) [అవనిక జారును.]

(తృతీయ రంగము.)

చందురిని దర్బారు- (ప్రవేశము: తారాచంద్రులు)

చంద్రు—ప్రియా! సురాచార్యు డెంతపరితాపమొందుచుండెనో! పాపము. మోసగించితిమిగదా? సఖీ! చూచితివా? లోకమునం దెందరో కామాతురులై లజ్జవీడి బంధుమిత్రులాదిగాగల వారి విడనాడి విటులగూడి రచ్చలందు నగుబాట్ల పాలగుట.

తార—ఐననేమి? కానిమ్ము. (ప్రవేశం: సేవకుడు.)

సేవ—రాజా! యెవ్వరో యొక మునిశ్రేష్ఠుడువచ్చి హాజారము గాచియున్నాఁడు, ఏమి శలవు?

చంద్రు—తారా! ఆ వచ్చినవా రెవ్వరో? విమర్శింపవలయు గావున నీవు లోనకుం బొమ్ము. [తార నిష్క్రమించును.] (సేవకుని జూచి) సేవకా! వారి నిచ్చటికి వచ్చునట్లుజేయుము.

సేవ—చిత్తము. (సేవకుడు నిష్క్రమించును.)

(ప్రవేశము: నారదుఁడు.)

చంద్రు—(ఎదురుగాబోయి) మునిచంద్రమా! వందనములు.

నార—చంద్రా! జయమగుగాక.

చంద్రు—మునికులతిలకా!

కం॥ ఎచ్చోటికి వేంచేయుచు
నిచ్చటి కేతెంచినార ♦ లిప్పుడు మీరల్
విచ్చలవిడి యాకథనము
జెచ్చెర నిట దాయకను ♦ వచింపుడు వేడ్కన్.

నార—నేనిచ్చటికే వచ్చితిని.

చంద్రు—తాపసోత్తము లూరక రారని దలంచెద.

నార-చంద్రా! కం॥ గురుసతిని దెచ్చితీవని
గురుఁడదిగని స్వర్గమునకు ♦ గుందుచుజనియా
సురపతి కక్కథఁదెల్పిన
సురవరుఁడాగ్రహము బూనె ♦ జమినీపైనన్॥

ఇందుకొరకు నీయభిప్రాయ మెరుంగుటకై విచ్చేసితిని. ఏమనెదవు?

చంద్రు-(స్వ) కటకటా! నాదుష్ప్రవర్తన మిటువంటి మహనీయులకుఁగూడ నెరుకబడెనుగదా? ఇనీ!పలువురిచే నిందింపఁబడినజన్మ మెత్తితినేమి జేయుదును? దైవకృతముదప్పదు. (ప్ర) మునిచంద్రమా! తరువాత?

నార— గీ॥ అష్టదిక్పాలకులతోడ ♦ నమర నాథుఁ
డాగ్రహంబంది నీతోడ ♦ ననియొసర్ప
దలఁచితరలెను గావున ♦ దమకకుండ
సంగరముసేయ నీకు మేల్ ♦ సంఘటిల్లు॥

చంద్రు-చిత్తమట్లనే యొనర్చెదనుగాని-

గీ॥ చూడనాకొక ప్రేముడి ♦ చుట్టమైన
లేఁడు నేనొంటిరిగను జే ♦ జేలబంట్ల
ప్రధనమందునఁబడఁగూల్చు ♦ పక్కి యెట్లో ?
దోచకున్నది దీనిక్కి [illegible]లోచనేమి ?

నార-ఎవ్వరైనను కార్యాలోచన[illegible]ముందే చేయవలయునుగాని పిమ్మట చింతించిన లాభమేమి గలదు, ఐనను

గీ॥ భయముజెందంగవలవదు ♦ బ్రహ్మయిడిన
గాండివముబూని సురలసం ♦ గరమునందు
భంగపరచి యశంబు ని ♦ ల్వంగజేయఁ
బూనితోమేలు చేకూరు ♦ హోశశాంక ! ॥

ఎట్లంటివేని

ఉ॥ ఏనమరావతిన్వెడలి ♦ యేగుతఱిఁ భృగుగాంచియిక్కఁ ధర్
జానుగదెల్పినీకు జగు ♦ సంగరవీరుల దైత్యులం బ్రతి
షాన పురీవరంబునకు ♦ సైన్యముతో నరుదెంచునట్లు స
న్మానము జేసితిఁ సురస ♦ మాజముతో జయమందుమీ వనిన్॥

సరసిజారీ ! సురలవలన నరవీసమంతయైన భయమురానేరదు. కాలహరణంబగుచున్నది. నాకాజ్ఞనొసంగుము. బ్రహ్మలోకమున కేగవలయు.

చంద్రు-చిత్తము. మునీంద్రా ! అనుగ్రహముంచుఁడు.

నార-చంద్రా ! నీకు సంగరజయమగుగాక. నేబోయివచ్చెద.

చంద్రు-చిత్తము. (నారదుడు నిష్క్రమించును.)

[ప్రవేశము: సేవకుఁడు]

సేవ-నిశాపతీ ! వందనములు.

చంద్రు-ఓరీ ! నీవెవ్వండవు ?

సేవ-నేనింద్రుని సేవకుఁడను.

చంద్రు-ఇందేలవచ్చితివి ?

సేవ-ఇంద్రుని యాజ్ఞచేత.
చంద్రు-అయ్యింద్రుడెందుకొరకు నిన్నుబంపెను ?
సేవ— (అనుబంధము 28.)
చ॥ సరసిజవైరి మీకునొక సంగతిదెల్పెద !
చంద్రు- నెద్దియొ జెప్పుమా ?
సేవ-సురపతి యగ్గురూత్తముస సుందరిదారనుదెమ్మటంచుబం♦ పిరి
చంద్రు- నిను బంపిరా ?
సేవ- నిజము ప్రేమముతో నిటుసేయ రేనియా
సురవరుఁడేగుదెంచి నిను సుప్రీక్కగఁ జ్జేయుభుజాబలంబునఁ
చంద్రా ! యయ్యింద్రుఁడు గురుసతిని సమర్పించిశరణు జొరుట
మేలని శలవిచ్చిరి. యందుల కఖిలసురవరులు హర్షించి నన్నిచ్చటికి
బంపియుండి). మీయభిష్టమెట్లో యట్లానతిందు.
చంద్రు-సుమంతా ! వింటివిగదా ? సేవకుని వాక్యంబులు.
సుమం-చిత్తము.
చంద్రు-సేవకా !
సీ॥ ఓహొహొహొ యింద్రుడెంతో ♦ గృహస్థుండయ్యె
నూహలేల నాకొ బ్రి ♦ తూ్యషమందుఁ
గోడియై గడుతమి ♦ కోర్కెనహల్యను
గూడుటకై కూతఁగూయ లేదె
కడమ దిక్పాలుర ♦ కథలేశరుంగుదు
నిందుకొరకు నయ్యు ♦ పేంద్రుడింద్రుఁ
డిందుధరుఁడు కమ ♦ లేక్షణుఁడమరులు
మందలుమందలై ♦ మట్టుమీరి
గీ॥ ఇచ్చటికి వచ్చిరేని మా ♦ యించినొళ్ళు
చిందరగ వందరగ నేను ♦ జేతుగాని
సుందరాంగినియిప్పుడి ♦ చ్చుటయకల్ల
సంధికేనిక జొరనొల్ల ♦ జనుముమళ్ళి.

నేనిట్లంటినని నయ్యింద్రునకుఁ జె పొమ్ము.

శేవ-చిత్తము. నామనవి నంగీకరింపుడు.

గీ॥ గురునిదారను బొంచెడి ♦ కోర్కెమదికి
బుట్టుటయచూడగాఁ బచ్చి పట్టిగావె?
కాక దగినట్టి వాఁడి ♦ నీకు తగద
టనిన, చెవినాటదేమంచి ♦ జనులకెల్ల.

చంద్రు-ఓరీ శేవకా!

గీ॥ పాతకుఁడటంచు జనులు చీ ♦ వాట్లుబెట్ట
సురగుకుండాగ్రహంబంది ♦ సొలయదిట్ట
సురవరుఁడు సంగరమున నా ♦ శిరముగొట్ట
నిచ్చకముబట్టి గురుసతి ♦ నిచ్చుటెట్ల॥

ఇట్లుగా జెప్పుము పొమ్ము. (సేవకుఁడు నిష్క్రమించును)

(తృతీయరంగము ఇంద్రుని యాస్థానము.)

[ప్రవేశము:ఇంద్రుఁడు, ఉపేంద్రుఁడు, దిక్పాలురు]

శేవ—(ప్రవేశించి) దేవేంద్రా! వందనములు.

ఇంద్రు-శుభమగుగాక. నిన్నుబంపిన కార్యము . సాఫల్యమొనర్చికొని వచ్చితివా?

శేవ—దేవా!

ఉ॥ ఏమని విన్నవింతు నమ ♦ రేశ్వరకన్నినను గానఁడయ్యెనా
తామరసారి! సౌఖ్యముగ ♦ దారనుగూడి యథేచ్ఛఁబోయినే
దామనుమాట వెల్వఁగ మ ♦ దంబున మిమ్ము దృణీకరించెసం
గ్రామమునందు నాతని ని ♦ రాకృతి జేయఁగ నెంచుడీరికన్.

నిర్జరేంద్రా! మీమాటనంగీకరించక తామరసారితో మోమాటము బెట్టుకొనఁదగదు యుద్ధంబునకు సన్నద్ధులుగండు.

ఇంద్రు—(కోపముతో) ఓహోసురలారా! సరసిజవైరి వచించిన వాక్యంబులెల్ల నీ శేవకునినోట వింటిరిగదా? వాఁడెంతకైనను సాహసుఁడేయగు.

దేవ—అవును సందియమేమి ?

ఇంద్రు—సభాస్థారులారా !

సీ॥ తఱిమితఱిమి పాక ♦ దనుజుని శిరమును
దరిఁగినసంగతిఁ ♦ దానెఱుఁగఁడో ?
తరిమి వృత్రుండను ♦ దైతేయుగర్వంబు
రణరంగమున బొరిఁ ♦ గొనుటెఱుఁగఁడో ?
జంభాసురునిబట్టి ♦ సంభ్రమమతితోడ
దంభంబడంచు వి ♦ ధంబెఱుఁగఁడో ?
గట్టిగా గట్లు తె ♦ క్కలనూడఁగొట్టిన
యట్టి పరాక్రమం ♦ బది యెఱుఁగఁడో ?
గీ॥ ఇట్టి వీరుండ నగుచు న ♦ య్యిందుఁబట్టి
మట్టుబెట్టక తారను ♦ మగుడ దోడి
తెచ్చి, గురునకు నీక ని ♦ ద్రించనట్టి
మతము నాయదిగాకున్న ♦ మగతనంబె ?

సురలారా! నేను సకలచరాచరంబులు గకవికఁజేయు బ్రకటితబలుఁడనై యుండి యగ్గురుద్రోహియగు సరసిజారిని యింత మాత్రమునకే విడువదలఁతునా? మీరెల్లరు ముందు సమర గమనోన్ముఖులై చనుడు. నేనిదే వచ్చెద.

దిక్పా—చిత్తము. (దిక్పాలకులు నిష్క్రమింతురు.)

ఇంద్రు—ఉపేంద్రా ! నావారణమును కొనివచ్చునట్లాజ్ఞాపింపుము.

ఉపే-చిత్తము దేవేంద్రుని నివారణమునుకొనిరమ్మని యాజ్ఞాపింపుము.

శేవ—శేవకా! (శేవకుడు నిష్క్రమించి మరల ప్రవేశించి)

శేవ—దేవనాథా ! నిర్జరులెల్లరుసమరమునకరుగుచుండిరి. మావటీడు దొరవారికరీంద్రమునుతోడితెచ్చిద్వారముఁగాచియున్నాడు.

ఇంద్రు—అటులైన నేనును వెంటనే వెడలుచుంటిని. ఉపేంద్రా! నేను వచ్చువరకు నీవీస్వర్గమును పరిపాలనజేయుచుండుము.

ఉపే— చిత్తము. (అందరు నిష్క్రమింతురు.) [అవనిక జారును]

(పంచమరంగము. చంద్రుని యాస్థానము.)

(ప్రవేశము. చంద్రుఁడు, సేవకుడు.)

సేవ—దేవా! దేవేంద్రుండు బృందారకబృందంబు గూర్చుకొని సమరంబు సల్ప వచ్చియున్నాడు.

చంద్రు—దేవేంద్రుఁడు యుద్ధము సేయఁదలంచి వచ్చియుండెనా?

సేవ—చిత్తము.

చంద్రు—రానిమ్ము. వాని కండక్రొవ్వడంచెదను. సేవకా! మన సైన్యంబులనెల్ల సమరసన్నిద్ధులగమ్మని యాజ్ఞాపింపుము.

సేవ—చిత్తము. నిదో పోయివచ్చెద. (అని నిష్క్రమించి, మరల ప్రవేశించి) దేవా! మన సైన్యంబెల్ల సంగరంబునకు కాలుద్రవ్వు సమయంబున కొందరు రాక్షసులు మనకు సహాయులైరి. తమ రధసారధియు, శస్త్రాస్త్రసమేతంబుగా రధమాయత్తపరచికొని సింహద్వారము గాచియున్నవాఁడు.

చంద్రు—మంచిది. నేనిపుడే బయనమై వచ్చెదను. (అందరు నిష్క్రమింతురు.) [అవనిక జారును.]

షష్ఠమరంగము. యుద్ధభూమి.

(ప్రవేశము: ఇంద్రుడు, బృహస్పతి.)

ఇంద్రు—(చూచి) గురువరా! చంద్రుడసురవిసరంబులగూర్చుకొని వచ్చుచున్నాడు. ఈదైత్యేంద్రు లితనికి సహాయముగావచ్చిన కారణంబేలనో యోచించుడు.

బృహ—(యోచించి) రాక్షసులు. తమంతటతామేవచ్చినవారుగారు.

ఇంద్రు—ఎవ్వనిప్రేరేపణచే వచ్చియుండిరి?

బృహ— సుగంధివృత్తము.

పోరుకూడి తిండిపోతు ♦ ప్రొద్దుపోక శుక్రునిన్
జేరి యీసవిస్తరంబు ♦ జెప్పినంత నాతఁడున్
వీరవర్యులైన దైత్య ♦ వీరులన్ముదంబునన్
బోరుగెల్వ బ్రొద్దుజోదు ♦ పొత్తుగోరి పంపెబో.

ఇంద్రా! శుక్రుని ప్రేరేపణచే జంద్రునకు సహాయంబుగా వృష పర్వుండు మొదలగు దైత్యులు వచ్చినారు.

ఇంద్రు—మంచిది రానిమ్ము. వీరినెల్లరంబట్టిమట్టుపెట్టెద నీకజూడుము

(తెరలో రాక్షసులు.)

చం॥ మనమునసుంతలజ్జ యను ♦ మానముబూనక యుద్ధభూమిక
య్యనిమిషులందరుం గొలున ♦ నత్యధికుండ నటంచువచ్చితొ
పనిగొనిజూడు నిన్నసుర ♦ పంక్తిఁగలంచెద ముద్ధతింబెనం
గొన రణరంగమం దసుర ♦ కోటిని గెల్వగ నీకు శక్యమే ?

ఇంద్రు—

ఉ॥ మాటలువేయునేల ? క్షణ ♦ మాత్రములో మిమునెల్ల నామదిం
బాటిలునట్టి కోప దహ ♦ నంబున కర్పణజేసి లోకముల్
మేటియటంచు బెర్గొనన ♦ మేయగుణుండగు నగ్గురూత్తముఁ
బోటిని వేగ దోడుకొని ♦ పోయి సమర్పణజేతు వేడుకన్.

రాక్ష-(తెరలో) కం॥ ఔరా ! దేవకులాధను
భీరుల కొందరిని జేర్చి ♦ పేర్చితికామ
ద్వీరభటుల దెగటార్చెడి
వీరుఁడవా ? జూపునీదు ♦ విక్రమమెల్లన్॥

ఇంద్రు— కం॥ ఇదొవచ్చుచుంటి రణమునఁ
గదలక మాతోడఁ బోరఁ ♦ గలవిక్రములం
మదమడగఁజేతు మీకు వ
రదుఁడుబితామహుఁడు ♦ నస్సురాన్విడమిమ్మన్.

(తెరలో పెద్దకలకల)

అక్కటా మమ్ముబట్టి పడగొట్టి దేవతలు నిర్భీతలయి పోవుచుండిరి. చంద్రా దీనులమైన మమ్మురక్షించసత్వరంబుగారమ్మురమ్ము

[ప్రవేశము:చంద్రుఁడు రోషముతో]

చంద్రు-ఓరీదేవాధమా! నిలునిలు పారిపోకుము నీకీచమడంచెద.

ఇంద్రు—చంద్రా! ఎచ్చటికేగెదవు? నిలు నిలు.
చంద్రు—ఎచ్చటికా? ఇచ్చటికే వచ్చుచుంటిని.
ఇంద్రు—ఎందుకొరకు?
చంద్రు—నీపొట్టక్రొవ్వు మట్టుబెట్టుటకు.
ఇంద్రు—దుర్మతీ! ధర్మదూరుడవై బృహస్పతి దార యగు తారతో మారుకేళి దేలిన నిన్నీధారుణింగల సూరిజనులు దేరిజూడ ఘోరాజియందు నీపేరు మాపి నీరూపు నీరుజేసెద. జూడుము.
చంద్రు—క్రూరహృదయా! యీ గభీర భాషణంబులతో నేమి ప్రయోజనము. నీవు ఘోరాజియందు గదలక నిలిచితివేని నీబీరంబెల్ల నీటిపాలుజేసెద. నిక నాతో మార్కొని జయించి పొమ్ము.
ఇంద్రు—నీవన నెంత. నీబలమన నెంత. నిమిషమంతలో నంతకుని మందిరంబునకంపెద. (కోపంబుతో)

ఉ॥ ఓరి శశాంక నీభుజబలోన్నతి మాపెద సంగరస్థలిన్
చంద్రు— మేరయి దేరకారుల నిమేషములో బొలియింతుజూడరా
ఇంద్రు— శూరుడటంచు నం జగము స్తోత్రము సేయు నెరుంగ వేర
చంద్రు— నీ శూరత స్రుక్క జేతు నిదో జూడర నాశరవారిధారలన్
ఇంద్రు— గీ॥ కావరమున గన్ను గానక మత్ప్రభా
వంబు దెలియలేక వదరెదవుర
చంద్రు— కండక్రొవ్వుబట్టి గౌతమపత్నిని
బొందితౌర! తుచ్ఛ బుద్ధిబూని.

ఇంద్రు—కలుషమునకు భీతిల్లని మీబోంట్లు కెట్టికార్యంబులైన నలక్ష్యంబుగానే యుండు. ఐనను, నిన్ను బోరాటమందు బొరిగొని గురుసతిని త్వరితగతి దోడుకొనిపోదుముగాని యూరకపోదుమా? నిశాచరాధమా!
చంద్రు—శచీనాథా! యనాథా! నీవాడినది నిజమే. కొక్కొరకో యని చక్కగా గోడకూతగూసి దొంగవై యహల్యాంగనతో

ప్రసంగము జేయుచు సంగమము జేయుట యనుకొంటివి కా బోలు. ఈ సంగరంబున నాదగుసాయకంబులచే నీచతురంగ బలంబుల భంగపెట్టితి. నది గనుంగొనియైన పొంగుదొరంగ నగరిం గనుగొనబోక నన్గదశి పోరి జయంబార్జించదలంచియె వచ్చితివా? చోరా!

ఇంద్రు—నీచా! లోకపిశాచా! నీవిట్లమితముగా ప్రేలు టేల? నీచరాచరంబు లదర నా నారాచంబులచే నీభుజబలపరాక్రమప్రకరంబును ప్రుక్కజేయకున్న నేను స్వర్గాధ్యక్షుండనా?

(ఇంద్ర, చంద్రులు యుద్ధము సేయుదురు.)

చంద్రు—ఇంద్రా! మధ్యందినమార్తాండుభాతి మండుచుండు శరకాండంబులు మెండుగా నచ్చుచుండె. వీటిందప్పించుకొనిపొమ్ము.

(ప్రవేశము: బ్రహ్మ.)

బ్రహ్మ—(తనలో)

కం॥ దీప్తాస్త్రాగ్ని ప్రళయము
ప్రాప్తంబై ప్రజ్వరిల్లెఁ బ్రచురముగా దా
రాప్తునకు నింద్రునకు సం
ప్రాప్తించిన కయ్యముడిపి ప్రమద మొనర్తున్.

ఇంద్రు—(చూచి) పితామహా! వందనములు.

బ్రహ్మ—దేవనాథా! శుభమగుగాక.

చంద్రు-పుండరీకాసనా కేల్మోగిడ్చెద.

బ్రహ్మ-శశాంకా! జయమగుగాక.

గీ॥ చంద్ర యిందుపైని ♦ చలమేల సురగురు
నతిని దోసమనక ♦ సమ్మతిగను
బట్టదగునె జరిగి ♦ నట్టిపనికి యోచ
నేల? దార నొసగు ♦ మీ గురునకు.

చంద్రు-పరమేష్ఠీ! యీసురవరులు నాకు గరములుగట్టిరేని సురగురుని విరిబోడిని దిరుగ నొసంగువాడను.

బ్రహ్మ- గీ॥ ఓయి చంద్ర రాజ ♦ సూయయాగంబు నీ
చేయునటుల జేతు ♦ జెన్నుమీర
నప్పుడప్పనంబు ♦ లమరులు నీకిత్తు
రిప్పు డీగురునకు ♦ నింతినొసగు.

చంద్రు-చిత్తము. అలాగే సమర్పించెదను. (శేవకుని జూచి) శేవకా! యిచ్చటికా తారాసతిని కుమారునితో దోడ్కొనిరమ్ము.

(శేవకుడు నిష్క్రిమించును.)

(ప్రివేశము: తార పుత్రునెత్తుకొని)

తార- లోకేశా! వందనములు.

బ్రిహ్మ-కళ్యాణీ! కళ్యాణమగుగాక.

గీ॥ తార యీసుతుండు ♦ తారాపతికొ లేక
సురగురునకొ దెల్పు ♦ సుచిరముగ
రిత్త కలహమేల ♦ నిత్తరి బిత్తరి
సంశయింపదగదు ♦ జన్మవిధము॥

తార—(తనలో) ఆహా! బ్రహ్మదేవుండెంత నిర్దయాళుడు. నన్నిందరిలో బట్టుకొని నిజము చెప్పుమని యడిగెగదా? సిగ్గు నోరెత్తనీయకున్నది. నేనేమని దెల్పుదును. తగువారలెద్దియైనను దమకు దెలిసియు దెలియనివారివలె నడిగిరేని నిజముదెల్ప కుండుటమర్యాదగాదు. సురజ్యేష్ఠా!

(అనుబంధము 29)

సీ॥ అక్కటా నన్నిటు ల ♦ గడుసేయుట న్యాయ
మగుజుమీ నీ ♦ కిదేతగు విధాత
ప్రాకృతుల్ గారు స ♦ ర్వజ్ఞులు మీరలి
ట్లికసక్కెమాడిన ♦ నేమి జెపుదు
కొంజెపాయపుదాని ♦ కీడుగానిముసలి
వాండికి చేడెగానేడు జేసి

తయ్యయో దెల్పుద ♦ మనమదిలో దెంపు
సిగ్గుబొడముచుండె ♦ నగ్గలముగ

గీ॥ నిచటగలవారలికథ ♦ లెల్ల వినఁగఁ
గేలిసేయుదు రైన ♦ నాకేలసిగ్గు ?
కాముకులకెల్ల జ్ఞానము ♦ గల్గకుండ
జేసితిరి సిగ్గువిడిచి మీరు ♦ చెప్పనేల ?

కమలాసనా ! యీసుకుమారుండు నన్నేలు కమలజారికి గల్గిన వాడని మీ రెఱుంగరా ? నన్నిట్లు గేలిసేయదలంచి యడుగుచుంటిరి గాని (సిగ్గుచే తలవంచును.)

బ్రహ్మ—(సంతోషించి) తారా ! నీవు నిజమాడితివి. అందునకు చాల సంతసించితిని. నీకు శుభమగుగాక (చంద్రుని జూచి) సరసిజారీ ! యివ్విరిబోడిని యగ్గురునకు సమర్పించుము. ఈ బుధుఁడు నీకు గల్గినకతంబున నీతని జేకొనిపొమ్ము.

చంద్రు-చిత్తము (అని బుధునెత్తుకొని) కనకగర్భా ! శెలవొసంగుడు.

బ్రహ్మ-మంచిది పోయిరమ్ము. (చంద్రుఁడు నిష్క్రమించును.)
తారా ! యీగురునితో నీగృహంబునకేగి సకల సౌఖ్యము లనుభవింపుము.

తార-చిత్తము. పోయివచ్చెదను. అనుగ్రహించుము.

బ్రహ్మ—గురువరా ! మీవిరిబోడితో గలసి సుఖముగా భవనంబున కరుగుము. సందియమందకుము. సర్వమెరింగిన మీకు నేజెప్పఁ బనిలేదు. స్వీకరించి జనుడు.

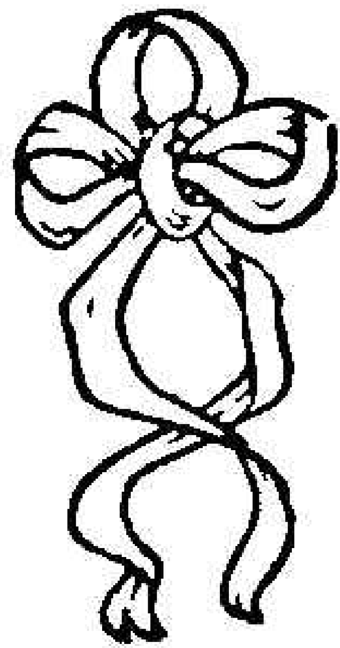
బృహ-చిత్తము. అట్లనే పోయెదము. (యిద్దరు నిష్క్రమింతురు)

ఇంద్రు—శతధృతీ! మాకు శెలవొసంగుము.
బ్రహ్మ—మీకు శుభమగుగాక. (అందరు నిష్క్రమింతురు.)
(అవనిక జారును.)

గద్య॥ ఇది గూడూరి కులాంబుధిజనిత బోధాయనసూత్రి
భారద్వాజసగోత్రి మల్లయాఖ్యపుత్ర వేంకటశివా
భిధ విరచితంబగు తారాచంద్ర విలాసము
పంచమాంకము
సంపూర్ణము.

ఫ ల స్మృ తి.

సీ॥ కామాతురుండయి ♦ కమలారిగురుదారఁ
బొందిలోకులచేత ♦ నిందబడుట
గాక పాపముమూటఁ ♦ గట్టుకొనియెగాదె
గావున పరకాంతఁ ♦ గలియగోరఁ
దగదు పూరుషులిల ♦ దారాసతిని బ్రహ్మ
సురవరేణ్యుండాది సురలువినఁగ
నిజము జెప్పుమటన్న ♦ గజిబిజియైసిగ్గు
బొడమ సిరమువాంచి ♦ పొగిలిపిదప
తే॥ సత్యమాడుటచే బృహ ♦ స్పతియు దిరుగ
దారనింటికిగొనిపోయెఁ ♦ దరణులెల్ల
రిట్టినీచపు పని కొడి ♦ గట్టరేని
గౌరవమడంగు! నరకంబు! ♦ కారణంబు!

తారాచంద్రీయము
అనుబంధము.

బృహ- 1. జంఝూటిరాగం—ఆదితాళం.

గొంటుతనంబేలర ♦ గురువటంచు నెఱుఁగర
తుంటరి నీనిళుల నడు ♦ గంటజేతుఁజూడర ॥ గొం ॥
భయముభక్తి రెండువిడువ ♦ బాడియానె దుర్మతి
రయముగా నీమేనురక్త ♦ మయముగానొనరింతురా॥గొం॥
మాటిమాటికెదురుబల్కు ♦ మతము నెవఁడుదెల్పెరా
పాటిగాఁబలుగాకి దాడ ♦ పండ్లునూడఁగొడుదురా ॥గొం॥

అత్రి- 2. ధన్యాసిరాగం—ఆదితాళం.

మాతనయామే ♦ మీతరిదెల్పెడి ♦ నీతులవినర బ్రి ♦ ఖ్యాతి మనంబున ॥ మా ॥

సౌమ్యులలోన ని ♦ జమ్ముగ విద్యాధ ♦ నమ్ముతోసరి ది ♦ మ్మహి లేదురా ॥ మా ॥

గనబసిండికి జెఱ ♦ కునకు వాసన చిత్ర ♦ మునకు ప్రాణము పోల్కి ♦ మనకది వన్నెదెచ్చు ॥ మా ॥

శివితోడుతనీవా ♦ దేవాదిదేవుని సేవించురీతి గురుని ♦ సేవించి విద్యగాంచు ॥ మా ॥

సేవ- 3. నాటకరంజి—ఆదితాళం.

వినుఁడిదెల్పెద ♦ నతి ♦ వేడ్కమీరఁగ ♦ అనిమిషాధిపుండు బంపె ♦ నయ్యారయముగా ॥ వి ॥

జన్నమొక్కటి సేయ ♦ నెన్నిబుద్ధిని ♦ నన్ను మిమ్ముదోడితె ♦ మ్మన్నవచ్చితి ॥ వి ॥

సరసమొప్పగ ♦ సుర ♦ వరునియాజ్ఞను ♦ గరిమ దొరగనట్టి మీారు ♦ త్వరగగరండిక ॥ విను ॥

తార- 4. జంఝూటి—రూపకం.

ఇంటనొంటినుండజాల మీా ♦ వెంటనంటివచ్చెద ♦ గెంటరాని తమకమునను ♦ కంటగించె నొచ్చెద ॥ ఇం ॥

గొంటుతనము బూని నాదు ♦ జంటబాయ సిద్ధమా ♦ తొంటి పేరిమలెల్లను నడు ♦ గంటఁజేయ న్యాయమా ॥ ఇం ॥

మిమ్ముబాసిన క్షణమునకు నా ♦ మేనఁ బ్రాణములుండునే ♦ మమ్మరమైనట్టి బలుమోహ ♦ హమ్మునా పైగ్రమ్మనే ॥ ఇం ॥

పరిపరి విధములను జూడ ♦ బ్రహ్మదేవుడిప్పుడు ♦ స్థిరముగ నెడ బాపె మనలఁ ♦ గరుణారసహీనుఁడు ॥ ఇం ॥

బృహ- 5. నాటకరంజి—ఆదితాళం.

ఇంతీ! చింతించనేలనే ♦ మనయింటియందునే ♦ నిందుని నుంచెద ॥ నింతీ ॥

సురనాథుడాయఁజేరి ♦ భా ♦ సురవైభవమును ♦ జూచి వత్తు నిపు ॥ డింతీ ॥

జన్నమునందు ఇంద్రుఁడు వే ♦ డ్కన్నాకిడు మణుఁలన్నే దెచ్చెద॥

అరమరలేక మీాదట యు ♦ క్కఱి వేల్పు ముద్దు ♦ మరదిని బ్రోవవె ॥ యిం ॥

బృహ- 6. హిం॥ తోడిరాగం—జుల్వ.

సెలవొసగి నన్నంపవే ♦ చెలియరో వేవేగమే ♦ బిలునగనంపెన ♦ విబుధనాయకుఁడు♦నిలుచుటబాడియౌనె వో♦నీరదనీలవేణి ॥ సె॥

ముల్లోకములనుదాఁగడు ♦ చల్లని చూపు ల్వెద ♦ జల్లి ♦ బ్రోచుదేవ ♦ వల్లభునుల్లము ♦పల్లవమందునుగ నే ♦ మెల్లగనటకేగగ॥ సె ॥

అతిథియభ్యాగతుల ♦ పూజ ♦ హితమతి ♦ నొనరించవే ♦ కుతుకముతో శిష్య ♦ తతిని బ్రోవుమతి ♦ వెతలిక జాలించవే ♦ నీమతి గ్నినే మరకవే ॥ సె ॥

కరకరిలేకమరి ♦ శ్రీ ♦ కాంతుని సరదీతరి ♦తరుణిరోసీయాజ్ఞ దాటఁగజాలని ♦ సరసుఁడు బహువెరవరి వాని♦మరువక వేనేర్పరి ॥సె॥

తార — 7. రాగం—ఆదితాళం

ముచ్చటలాడవదేర ♦ ప్రేమ ♦ ముప్పిరిగొనెగదచాల♦చంద్ర! ముచ్చట పచ్చవిల్తుడెద♦ హెచ్చు బాణములఁ గ్రుచ్చసాగెనిదో జూడు వలపుహెచ్చె గదర నీతోడు ♦ చంద్ర ॥ ము ॥

ఒంటిగ నబ్బితివార మోవి జంటితేనె లివిగోర ♦ పంటనొక్కనను ♦ తుంటరి మరుఁడసు ♦ గంటిపోవుగద నేడు లే కుంటె బాణములతోడు ♦ చంద్ర ॥ ము ॥

ఊరికేగె సురగురుఁడు యిపు డొప్పుగ రాఁడా ఘనుఁడు♦తారుణ్యమిదివి ♦ ధాత్రుని దయమన ♦ పైరంజలెఁ చెంతజేరు మదికోరిక సెల్లను దీరు చంద్ర ॥ము॥

మోహ— 8. రాగం జల్వా.

శిరమునంటుచుండె శశికి ♦ చెలువు మెరయఁగా ♦ కరము సంపంగి తైలమునను కరముల బంగరుగాజులు కంకణములు ఘలుఘల్లన॥శిర

నలుగుబెట్టుచున్నది ♦ చిరునగవుమోముతో ♦ నలరుకమ్మలు మృదుకపోల ములపై తళ తళయను కాం తుల దళ్కుల నొలుకుచుండ ॥ నలు ॥

వీకను బన్నీటనునభి ♦ షేకమొనరిచి ♦యేకతముగ నెరికురుల దడి నెల్లనొత్తి మెల్లనార్చి చల్లగఁజిక్కెల్ల దీర్చి ॥వీకను॥

తిరమగు గస్తూరిదెచ్చి ♦ తిలకముదిద్ది ♦ వరభూషణములను బెట్టి యరమరవిడి విరిజాజులు విరులశిగకు♦నరిదిజుట్టి ॥తిరమగు॥

సొగసుగుల్కునట్టిపనులు ♦ సుదతిజేసెను ♦ జగదీశ్వరుఁడై నధవళ సరసిజలోచను మరదికి సరభసముగ సరసంబుగ ॥శిర॥

తార — 9. రాగం జల్వా.

కందుకక్రీడను ♦ పొందుమీరనాడను మనము॥కం॥

క్రందుగనారామంబున ♦ కందముగాను ♦ డెందము లానంద

మంద ♦ తోంచరగాజని॥ (బంతులాడుచున్నారు.)

రాసకేళులాడెద ♦ రాజా! నిన్ను గూడెదనిక ॥రా॥

భాసురముగ నీతోనిట ♦ గాసంతైన ♦ ఈసరినే ♦ సరసంబును వీసర బోనీకను మరి ॥రా॥ (రాసక్రీడ లాడుదురు)

నేడుజోడువాయక ♦ నెమ్మినుందు నాయక ॥నే॥

ప్రోడతనము వెలయఁగనులఁ ♦ జూడుమీడుగ ♦ గూఢమణి యాఁ ని ♦ గూఢముగా నాడెదభళీ॥నే॥ (పిల్లియాటనాడవలెను)

విరివి నామొరలనువిను ♦ మరయలోక త్రయమును ♦ పరగ బ్రోచుచుండెడి శ్రీ ♦ హరి దయచేత ♦ సురగురుఁడా సురపతికడ ♦ కరిగెఁగదా ♦ సరభసముగ ॥ విరి ॥

చంద్రు- రాగం—ఆది.

వనము సౌందర్యము ♦ వర్ణించనేరము ♦ ఘన సౌరభము ♦ గల్గి ♦ విలసిల్లె నుప ॥వన॥

సకలకాలముల ♦ వికసించు బూవుల ♦ ప్రకటితమగుఫల భరితమైనది బళా ॥ వను ॥

శుకపికాలాపము ♦ చూడ వినచోద్యము చకితమెరుంగని వ♦సంతుని మహిమముప ॥వన॥

తార- 11. దర్బారురాగము—ఆట.

నమ్మితిరానామే♦నమ్మితిరానీకు కమ్మవిల్తుని కేళి గలయరసామి॥

మానర వగలిక ♦ నానరమోవి నీ ♦ దానరనీపద ♦ మానర బోవిర ॥ న ॥

రారాపాన్పుకు ♦ రావులింకేలర ♦ మేరానేనీ సా ♦ మ్మేరా యేలర ॥న॥

యేలర చలమిక ♦ జాలురయేచుట ♦ బేలనురా న ♦ న్వీడుట తగదుర ॥న॥

తార- 12. కేదార రాగం—ఆటతాళం.

సరసిజారి ! సరసముమీరి ♦ విరివిలుతుగ్రీడల బెనంగుము

డుకలరఁగ నేఁడునాతో ॥
చంద్రు- సరసిజాక్షి ! పరపురుషు జేరి ♦ విరహవేదన కోర్వలేనని విర్ర వీగెదు వెఱ్ఱిరీతుగ॥
తార- గురుఁడుమున్ను ♦ గొప్పగనిన్ను ♦ కరము ప్రియుఁడగ నెన్ను మని యన గాను నీవది ♦ వినగలేదె॥
చంద్రు-హరిహరీ యే ♦ మందు గురుండు ♦ సరసమతి నిల్లెంచి యనె నా సంతసంబుగ సంశయించక॥
తార- 13. హిం॥ తోడి—చాపుతాళం.

చాలుపోచాలునీతు ♦ లేల దెల్పెదవుర ॥చాలు॥

ఏలర చలమేలర న ♦ న్నేలరతి దేలర ♦ బలె ॥చా॥

సురుచిరంబుగ గన్న సుతయని యనక ♦ నిరతము వాణిని గూడడె నీపితామహుఁడుగాడె॥ మును పరాశరముని యో ♦ జనగంధిని గలయఁ గను నేరము జేసెనెలి బె ♦ ట్టినవారలు గలరెధర॥చాలు॥

కులములోపల వన్నె ♦ కొలది తరిగెనా ? అల మేనరిక చుట్టరికం బా విశ్వామిత్రునకు॥చా॥

ఇంద్రుఁడొప్పగ న హల్య నేలినాడనుకొని ♦ సాంద్రముగా సురలువాని ♦ స్వారాజ్యమేల నీరైరె ॥ చాలు ॥

అరమరలేలమరి విరి పానుపుజేరి తరి మరుమరమున స రాసరి గరకరినన్ను బెనఁగుమిక ॥ చాలు ॥
తార- ఖీలు—ఆట.

వలపునిలుపఁగఁజాల ♦ నలుకలేమిటికి నా ♦ తళుకు చెక్కుల ముద్దులిడుకోర సామి ॥వలపు॥

మొలకనవ్వులముద్దు గులుకుచు నాతోడ ♦ బలుకవదేలర ? పగతురాలనుగాను ॥వలపు॥

నిలువమను నామది ♦ నీతులింకేలర ? అలనీబావబృందఁ ♦ గలసి సుఖింపడె ॥వలపు॥

వర త్రివిష్టపముల బాలించు హరిమఱచి ♦ కరుణనేమరి యిం

త కనరు జూపెద వేర ॥వలపు॥

తార- 15. బేహాగ్—ఆది.

మారా నీబారికోర్వలేరా శ్రీకు మారానారీమణులనేచ న్యాయమటర ♦ శ్రీకుమారా ♦ శరణు శరణని వేడితిర నాపై గరుణచే శరపరం ♦ పరలంబనపకు శ్రీకు మారా॥

నీసాయకములకునోడి పాక శాసనుకోడిమకూతం గూసెదర॥శ్రీకు।

ఆమాయదారి దైవమ్ము కూడ నీమాయచేత నన్నేమిసేయునో ॥శ్రీకుమారా॥

చంద్రు- 16. హిం॥కాఫీ—ఆది.

తలుపుదీయవెతార ♦ తడవేల గురునిదార ॥త॥

తలుపుదీసినను దయజూచి బ్రోవకున్న ♦ నిలిచి మాటాడజాలనే నిముషమైననే ॥తలుపు॥

తార- తలుపుదీయనుపోర ♦ తడవీడ జేయకుర ॥తలుపు॥

తలుపుదీసినను నే ♦ నిలుజొరనిచ్చిన ♦ అవికులవేణులందరు ♦ హాస్యమాడుదురు॥

చంద్రు- ఈలాగు రిత్తగాం గాలముగడపిన ♦ నేలాగు దాళగలను యికమీదనేను ॥తలుపు॥

తార- చాలుచాలుర నీ ♦ సరసము దెలసెనిట్టి ♦ యాలోచన లింకేలర యాడిక లేపదరా ॥తలపు॥

చంద్రు— అక్కటా నీవేనకా జిక్కులువెట్టిన నెక్కటివాడనాదునే పెక్కుతేలనే॥

తార- చక్కగానీవిటు ♦ లెక్కుడుగావెకసక్కెములాడగూడునే నక్కరగలనే తలుపుదీసితిగదరా తగలరాకురా॥

చంద్రు- 17. హిం॥ తోడి—జుల్వరాగం.

తాళగజాలగదే వో తలిరుబోడినీకు దండముబెట్టెద॥తా

నీలవేణినో నీ వీలానేరములం ♦ జాలనెన్ననేరి ♦ పాలోదు నక్కటా ॥తా॥

జీవము నిలువదు ॥తా॥

జాలమేలనేనీమైలైన మోవిని ♦ గ్రోలనిచ్చినా ♦ కోరికలీడేర్చు ॥తా

ధీరతతో హెూరా హెూరిగనిల్చి వి♦స్తారమా మరునితో బో

రవశమె మరి॥తా॥

బృహ- 18. హిందూ॥ తోడి—ఆదితాళం.

ఓసీ!సాహసీ ♦ నను ♦ మోసబుచ్చితివ హెూసీ ॥ ఓ ॥

వాసవాది సుర వర్యులలో నా వాసివన్నె పరి హాస మా

యెనిక ॥నో॥

నాతీ!దుర్మతీ నీ నీతి వినయములు నిజమని నమ్మితి ॥ ఓసీ

పాతకి ! క్షితిపై ధాత నినుగులట జాతిజేసెనా పాతకినేర్పరి ॥యో

బోటి! నీసాటియగు బోటులెల్లంబతి మాటదాటుదు రె ? ॥బోటీ॥

ధాటిగ శ్రీహరి తప్పెటంగి మీ లాటి బోటులను ♦ తాటయొ

లువడే ॥ యోసీ ॥

చంద్రు- ఆనంద భైరవిరాగం—చాపుతాళం.

ఎనలేనితరి ముద్దుగుమ్మా పటి కనునాడ్చిన పసిడిబొమ్మ ॥యె॥

ఘనముగ మరుకేళినేలుదానికనుగవదమ్ములంగనుగొన్నజాలునె॥

సరసిజాక్షి పుష్పశరము మంచి ♦ సరసమా తొలుకారు

మెరుము దిరముగ దుమ్మెద చయము పోల్కిం దెరలు తెగబారెడు

కురుల సముదయము ॥ నెన ॥

పలుకు పలుకుకు తేనెలొల్కు వహవ్వా కులుకొక కోటి

వరాలు రాజిల్కు అల మాయదారి దైవముకు కరుణగలుగునోగలు

గదో కఠినచిత్తునకు నెనలేని॥

చంద్రు- 20 బారువ—ఆది.

పున్నమచందురుబోలెడి నెమ్మోము కన్నులనే జూచుటెన్నడో॥

క్రన్ననానఖాగ్రముల తోడం దానిచన్నులపైనాటు టెన్నడో॥

మధురసంబు లొల్కు సుదతి కెమ్మోవిని ముదముతో

నేనానుటెన్నడో॥

పదపడి వక్షము వక్షము నందున ♦ గదిసికౌగిట జేర్చు ♦ టెన్నడో॥
పనివడిచౌశీతి ♦ బంధనములతోడ ♦ ఘనరతులను దేల్చు ♦ టెన్నడో॥
దనరగ నాపాలి ♦ దైనము మమ్ముల గనుగొను ♦ తెలియింకెన్నడో॥

చంద్రు— 21 హిం॥ తోడి—ఆది.

ఎటులోర్తు నేయిక ♦ కుటిలకుంతలినే ♦ నటుమాయదారి దైవమిటు సేయుట లెరుగ ॥ మె ॥
చెఱకువిలుకాడు ♦ చుఱచుఱలాడు ♦ చిఱుతపమ్యెర నేసుచిఱుతగండ్లమ్యె జూడు ॥ మె ॥
ఆగూఢగామాయ ♦ దారి దేవునియుల్ల ♦ మేకీతిగలదో మళ్ళొనెల్లకోరిక లోల్లో నెటు॥

చంద్రు— 22. కీలు—ఆది.

చెల్లెలిపట్టి వెయుల్లముజల్లుమన ♦ పుల్లాంభోజా ♦ స్త్రంబుల నెద నేసెదు॥
మామనటంచు వే ♦ మారుదలంచక యేమిరా యిపుడునా ♦ తో మాటాడనియెదు॥
అదను గనుంగొని యెదురిక లేదని ♦ యదరిపడెదుమది ♦ బెదరును దిగవిడి॥

తార— 23. కాఫీ—జుల్వ.

కొమ్మా యేమి సేతునే ♦ ముద్దుగుమ్మా యేమి సేతునే ॥ కొ॥
కమ్మవిల్తుడు బా ♦ ణమ్ములురమ్మున ♦ ముమ్మరమ్ముగను ♦ గ్రమ్మెను గ్రమ్ముగ ॥కొ॥
కోయిలలు గుమి ♦ గూడిగూడిమరి ♦ కోయనికూతలగూయ సాగగనో ॥కొ॥
తుమ్మెదలు తల ♦ దిమ్మని యనగానమ్ము జేయుచుండె ♦ దొమ్మిగానిట మూగి ॥కొ ॥
ఇమ్మహిపాల్ జేయ ♦ నెమ్మినవ్యాధిదయ నెమ్మదిజూడ ♦ దామ్మయ్యె నయ్యారె ॥ కొ ॥

తార— 24. ఫీలు—ఆట.

కాంతామణివినవే ♦ సంతోషమతిని ♦ సుంత్రైసదాచక సూచన జేసెద ॥౧॥

చిత్తజాకారుఁడు♦జేరి నపాన్పునజొ త్తిగిలనియీ♦యొడలిక నేలనే॥౨

రమణునితోఁగూడి ♦ రతికేళిదేలని రమణికో యీపరు♦వమగు ప్రాయిమదేల ॥ ౩ ॥

భూరిగనామాయ ♦ దారిదైవమునను కారుణ్యముఁరాని కారణ మేమొఁకో । ౪ ॥

చంద్రు— 25. ఫీలు—ఆది.

చేరరావే ♦ శృంగారవతితార ననుచేర

మారునిబారికి ♦ యోరువలేనే ॥ననుజేర॥

బారసాచి తమి ♦ దీరగనాకిట గారవముగ బి.గి♦ కౌగిలిచ్చుటకు విరహంబను తాప ♦ జ్వరమున దగిలితి నిరవుగానీయధరా ♦ మృతము ను మందిడ ॥ జేర ॥

పరిపరివిధములఁ ♦ బరితపించెనే మది♦కరుణ యుంచవె ము♦ప్పిరి గొనెగాభ్రమ॥ 26 అనుబంధము.

కొమ్మానమ్మితిగదె సుమ్మా ♦ న్యాయమ్మా విడ॥కొ॥

సమ్మతిగ రొమ్మునందు రొమ్మునుంచి గ్రుమ్మిదయచే ॥కొ॥

ఇమ్ముగ గపురవిడెమ్ము నాకునిష్టమ్మటంటిబో సుమ్మా యిటు రమ్మా దోషమ్మా ♦ నెమ్మోము ముద్దులిడుకొమ్మా ♦ నెమ్మోమునందు ప్రాణమ్ములుండవిక ॥ గొమ్మా ॥

బృహ— 27. రాగం—ఆది.

మోసమాయెనోయివాసవా ♦ యింతలోనెంతో ॥మో॥

ఈసరిఁబొసఁగిన నావెత ♦ లేమని తెలియబల్కుదు ॥మో॥

భాసురాంగితార నన్నెడ ♦ బాసిపోయినందులకు నాసరివారలీ ధరలో ♦ గాసుగా గన్నులగనరె ॥మో॥

కండకొవ్వుబట్టి మెంకు ♦ గండుమీరి చంద్రుఁడు నా యండ

జాక్షి తారను తన దండ జేర్చుకొనియుండె ॥మో॥

తిరముగ నీలోకమందుఁ ♦ బరిభవమయ్యె నీబ్రతుకు బరమేశ్వరుని కరుణారస ♦ మిరువుగా నెట్లుండునోగద ॥మో॥

శేవ—— 28. నాటకరంజి। జుల్వ.

సరసిజారి నిన్ను జేరి ♦ చక్కఁగ నిట్లనుమనె హారి ॥స॥

గురుశతియౌతారను మిము ♦ గొని రమ్మనిపంచను మరి ।స।

ఆపద్ధతి జేయవేని ♦ నీపట్టణమునకాతఁడు చేపట్టసమూనివచ్చు నీపుట్టినుంచి హెచ్చు । స ।

మోమాటములేదుసుమీ ♦ నామాటల నాలించుమి కామినిపై భ్రమమానుమి ♦ గ్రక్కున బోదమురమ్మి ॥సర॥

తార—— 29. హిం। తోడి——ఆది.

అకటానన్నిటు ♦ ల గడుసేయ న్యాయ ♦ మగునానీకుతగునా

ప్రకటితమతివి స ♦ ర్వజ్ఞుఁడవైన నీ ♦ వెకసెక్కమాడిన నేమని దెల్పుదు ॥న॥

కోడెప్రాయపుదాని కీడుగానిముసలి ♦ వాడికిసతినిగా నేను జేసియింకా ॥ న ॥

తెలుపుదుననమది ♦ దెంపుసిగ్గుగల్గె ♦ దెలుపక దీరదీ ♦కలవారి లోపలఁనక్కటా న ♦ న్నిటు లగడుసేయ న్యాయమగునా నీకుతగునా ॥న॥

సంపూర్ణము.

పురూరవ.

ఇదిముద్దులొల్కు పద్యగద్యములతోను పార్సి కర్నాటక మట్ల ననుసరించినపాటలతోను మనోహరమగు శైలిలోరచియించిననాటకము ఇందు పురూరవునిసత్యము జయప్రదపాతివ్రత్యము. సత్యవంతధర్మశీలుర ధైర్యము. వర్ణనాతీతము. నవకోటినారాయణసెట్టి దురితము మిగులదుఃఖమునుగల్గించును. ఇది 16పేజీల గ్లేజుపేపరుమీదరాయల్ సైజున ముద్రించినారము వెల కాపి రు 1—4—0.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1	12	మాకోసగు	మాకొసగు
1	27	తాడ్యుడా	తాఢ్యుడా
4	6	నింపెంద	నింపొంద
4	9	సత్కీత్త	సత్కీర్తి
4	19	కలితోక్వ	వితోజ్వ
4	19	నిధిజయగు	నిధియగు
4	22	వధిల్ల	వర్ధిల్ల
	30	జారబడి	జొరబడి

ఇవి మొదటి నాల్గు పేజీలలోని గల లోపములు. దయతో చదువరులు దిద్దుకొన ప్రార్థించెద.

1	9	సకలకాళా	సకలకళా
2	13	మల్లయ	మల్లయ్య
5	9	గొంటి	గొంటు
	12	ఔరాకాట	జోకాట
8	17	పురంవిరా	పురందరా
9	16	స్కంద్రే	స్కందే
10	2	మృత్యజీవు	మృతజీవు
	8	నమ్మదగిన	నమ్మదగని
12	11	గొంటెతనము	గొంటుతనము
14	20	సంపదలం	సంపదదలం
15	25	జల్ల	జల్లి
16	19	మోహాముననన్నిట్లు	మోహామునన్నిట్లు
	26	దలపుచుండు	దలపుచుఁదు
20	3	గద్దయ	గద్దియ
	4	చున్నద	చున్నది
23	20	ఉద్యానవనము	ఉద్యానము
24	18	కేశరము	కేసరము
	20	నివ్వవము నెంతో	నివ్వనములెంతో
25	4	వచోరరచనం	వచోరచనం
	8	బోవుదమా	బోదుమా
28	10	నిజూమ్ము	నిజమ్ము
29	1	మన్నముగ	మన్ననముగ
	4	మనవిని	మనవివిని
	6	వింతయే	వితయే

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA120B139
పుస్తకం పేరు	తారాచంద్రీయము
తారీఖు	28/10/24
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	105
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	IV ,B
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	P. Jayamma
పేజీలు విడదీసినది	P. Jayamma
స్కాన్ చేసినది	Aswini
పరీక్ష చేసినది	PRATHYUSHA
పేజీలు సరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	NO
పరిస్థితి	good